

Miet Smet

Drie decennia gelijkekansenbeleid

INSTITUUT VOOR
DE GELIJKHEID
VAN VROUWEN
EN MANNEN

ARCHIEFCENTRUM
voor Vrouwengeschiedenis

.be

Miet Smet

Drie decennia gelijkekansenbeleid

Romy Cockx
2009

Inhoudstafel

Voorwoord	5
Inleiding	7
Hoofdstuk 1. Politieke leerscholen. Van plichtsbewuste dochter tot kind	9
van mei '68	
Een christelijk en geëngageerd nest	11
Ruimtelijke ordening en milieubescherming	15
Lancering in de lokale politiek	17
Het 'Wonderbureau'	18
De 'tweede feministische golf' en het Vrouwen Overleg Komitee	22
Instituut voor Politieke Vorming (1973-1979)	27
Hoofdstuk 2. Politisering van vrouweneisen. Van militante feministe	33
tot technisch onderlegde parlementariër	
Vrouw en Maatschappij (1974-1983): drukking binnen de CVP	35
Integratie van vrouwen in de politiek	37
Nieuwe verdeling van arbeids- en gezinstaken	40
Positionering naar boven en naar beneden	45
Weerstanden	48
Commissie Vrouwenarbeid (1975-1985): sociaal overleg in functie	51
van de werkneemster	
Oprichting, samenstelling en opdracht	51
Wederzijdse beïnvloeding	54
Belangrijkste verwezenlijkingen	55
Kamer van Volksvertegenwoordigers (1978-1985): opgelet, heren wetgevers!	58
Hoofdstuk 3. Veertien jaar gelijkekansenbeleid. Van hond in een kegelspel	61
tot gelijkwaardig minister	
Ontwikkeling van de Belgische gelijkekansenstructuren	63
Aanzet tot gelijke behandeling: voorlopers	64
Staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie	64
Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid voor	70
Mannen en Vrouwen	
Inhoudelijke beleidsrealisaties	71
De integratie van vrouwen in het sociaal-economische leven	72
<i>Roldoorbrekend onderwijs</i>	73
<i>Positieve acties: een werk van lange adem</i>	74
<i>Specifieke problemen van vrouwen op de arbeidsmarkt</i>	78
Bevorderen van de deelname van vrouwen op alle beslissingsniveaus	85
<i>Sensibiliseringscampagnes naar aanleiding van de verkiezingen</i>	86
<i>Wettelijke maatregelen: de Wet Smet-Tobback en de adviesorganen</i>	87

Beleid ter bestrijding van geweld op vrouwen.....	90
<i>Doorbreken van het taboe</i>	91
<i>Verbeteren van de juridische positie en van de opvang van geweldslachtoffers</i>	92
<i>Ongewenst seksueel gedrag op het werk (OSGW)</i>	95
Ontwikkeling van een gemeentelijk emancipatiebeleid	96
Relatie met de vrouwenbeweging: geldschiet en schietschijf	98
Beleidsaanpak: bovenal pragmatisch	101
Hoofdstuk 4. Internationale wisselwerking. Van geïnspireerde reiziger tot stuwende kracht	105
Wereldvrouwenconferenties: het universele karakter van vrouwenproblemen	107
Mexico	108
Peking	111
Studiereizen: inspiratie en netwerking	114
Verenigde Staten	114
Groepsreizen naar Zweden en Cuba	115
Stuwende kracht op Europees vlak	116
Als lid van de Belgische regering	117
Als lid van het Europees Parlement.....	119
Solidariteitsacties	123
Nabeschuiving. Terugblik op dertig jaar in de politiek	127
Zonder vrees	129
In de pers	130
Vrouwelijke solidariteit maar geen ‘vrouwelijke eigenheid’	131
Gaan voor resultaat	131
Collega’s	132
Kingmakers	133
Pistes voor verder onderzoek	134
Bijlagen	135
Publicaties van Miet Smet	135
Publicaties in samenwerking met of in opdracht van Miet Smet	139
Bibliografische referenties	142
Bronnen	142
<i>Archiefondsen en documentatiecentra</i>	142
<i>Pers</i>	142
<i>Interviews</i>	142
Studies en rapporten	143
Copyright afbeeldingen	146

Voorwoord

Zeggen dat zonder Miet Smet het huidige landschap van de gelijkheid van vrouwen en mannen er helemaal anders zou uitzien, en dat het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, dat de opdracht gaf tot dit boek, niet zou bestaan, lijkt misschien wat provocerend, gezien de grote toename van het aantal spelers in dit domein gedurende de laatste jaren: feministische militanten, het verenigingsleven, de academische wereld, vrouwelijke en mannelijke politici, enzovoort.

Deze bewering wordt echter wel degelijk gestaafd door de getuigenissen, documenten en informatie die in dit boek worden bijeengebracht.

Sinds het begin van de jaren 1970 werd vanuit de vrouwenbeweging een minister voor Gelijke Kansen gevraagd. Pas in 1985 zou deze wens ten dele worden ingewilligd: in de regering Martens VI werd in eerste instantie een staatssecretaris benoemd die bevoegd was voor Maatschappelijke Emancipatie in het algemeen en voor Leefmilieu.

Niet onverwacht werd deze functie toegekend aan Miet Smet. In 1972 had zij zich aangesloten bij het pas opgerichte Vrouwen Overleg Komitee, in 1974 richtte Miet Smet binnen de CVP, waarvan zij sinds de jaren 1960 lid was, de werkgroep Vrouw en Maatschappij op, en in 1975 werd ze voorzitter van de Commissie Vrouwenarbeid, één van de eerste geïnstitutionaliseerde organen die werkten rond de problematiek van gelijkheid voor vrouwen en mannen.

Op het hoogste politieke niveau, eerst als staatssecretaris, en later als minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, heeft Miet Smet bijna vijftien jaar lang geijverd voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. De strijd tegen geweld op vrouwen, de loonkloof, een meer evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen in adviesraden ... zijn thema's die Miet Smet voor het eerst op de agenda heeft geplaatst en die nu nog steeds door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen worden behandeld. Ondersteunende structuren, zoals het netwerk van provinciale coördinatoren voor gelijke kansen en voor de strijd tegen geweld op vrouwen en een subsidieregeling voor projecten inzake de maatschappelijke emancipatie van vrouwen, werden ook door haar op poten gezet. Ze worden nu verder verzekerd door het Instituut.

Miet Smet wilde de bevordering van de gelijkheid van vrouwen en mannen ook structureel en institutioneel ondersteund zien – een bekommernis die aan de basis ligt van de oprichting van het Instituut. In 1993 werd de Dienst Maatschappelijke Emancipatie, die in september 1987 werd opgericht om het werk van de bevoegde staatssecretaris logistiek te ondersteunen, samengesmolten met het secretariaat van de Commissie Vrouwenarbeid. De Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, die daaruit ontstond, werd geïntegreerd in het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, waarvan Miet Smet sinds maart 1992 voogdijminister was. Deze Dienst was de directe voorloper van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Laurette Onkelinx

volgde Miet Smet op als minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid en richtte in december 2002 het Instituut op, voortbouwend op de fundamenteën die door Miet Smet waren gelegd.

Het lijkt dan ook voor de hand liggend dat het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen het tweede boek over een 'grote dame' uit de Belgische feministische en gelijkheids geschiedenis zou opdragen aan Miet Smet. Met Eliane Vogel-Polsky werd een vrouw in het licht gesteld die, in een academische context, ijverde voor, onder andere, gelijke beloning, vrouwenstudies, pariteit, ... Met Miet Smet betreden we het politieke domein. Miet Smet kwam, zo zegt ze zelf, via de politiek in de vrouwenbeweging terecht; ze noemt zichzelf om die reden in de eerste plaats een 'politieke vrouw'. En die politiek heeft ze, zo zal uit dit boek blijken, als geen ander aangewend om de positie van vrouwen in onze samenleving te verbeteren.

De publicatie van dit boek in het najaar van 2009 komt op een uitermate geschikt tijdstip. Miet Smet nam in het voorjaar van dit jaar afscheid van de actieve politiek. Met enige afstand blikte ze hier terug op haar carrière gewijd aan de gelijke kansen. Ik dank Miet Smet dan ook van harte voor haar efficiënte medewerking aan dit boek en de objectieve informatie die ze ons heeft helpen verzamelen om zo een heldere en verhelderende blik te bieden op de evoluties en de geschiedenis van de gelijkheid van vrouwen en mannen in ons land.

Daarnaast dank ik het Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis, waarmee het Instituut in het kader van dit boek opnieuw heeft samengewerkt. Het ontstaan van het AVG houdt overigens ook verband met het werk van Miet Smet, die wenste dat de documenten over de geschiedenis van vrouwen zouden worden beschermd en dat er archieven zouden worden aangelegd om het verleden van de feministische beweging in België veilig te stellen. Romy Cockx, auteur van het boek, Prof. dr. Leen Van Molle en Prof. dr. Machteld De Metsenaere, respectievelijk co-voorzitster en secretaris van het AVG, die het project wetenschappelijk hebben begeleid, en Els Flour, archivaris van het AVG, hebben opmerkelijk werk geleverd.

In dit boek zal men zich bewust worden van de lange weg die de afgelopen dertig jaar werd afgelegd inzake de gelijkheid van vrouwen en mannen. Maar het doel is nog geenszins bereikt. We hopen dat het verhaal van Miet Smet u zal inspireren om de strijd voort te zetten ...

Michel Pasteel

Directeur van het Instituut voor de gelijkheid van
vrouwen en mannen

Oktober 2009

Inleiding

Miet Smet, alom bekend als de grondlegster van een Belgisch beleid rond de gelijkheid van vrouwen en mannen, speelde een markante rol in de Belgische politieke geschiedenis van de afgelopen dertig jaar. Ze was lid van het ‘Wonderbureau’ van de CVP-jongeren en richtte binnen de christen-democratische CVP in 1974 de werkgroep Vrouw en Maatschappij op, waarvan ze voorzitter bleef tot 1983. In 1978 werd ze verkozen tot parlementslid en vanaf 1986 wist ze als lid van opeenvolgende regeringen haar feministische ideeën om te zetten in beleidsmaatregelen. Ze stampte het federale gelijkheidsbeleid uit de grond en gaf het veertien jaar lang vorm aan de hand van opdrachten voor wetenschappelijk onderzoek, originele sensibiliseringscampagnes en vernieuwende wetgevende initiatieven. Ze focuste daarbij consequent op drie terreinen: de integratie van vrouwen in het economische leven, de deelname van vrouwen aan alle beslissingsniveaus en de bestrijding van geweld op vrouwen. Het gelijkheidsbeleid was evenwel niet haar enige actieterrein. Tussen 1986 en 1992 bekommerde ze zich als staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie ook om ecologische problemen, de armoedeproblematiek en die van de politieke vluchtelingen. In 1992 bracht ze het tot eerste vrouwelijke minister van Tewerkstelling en Arbeid. Ze zorgde onder andere voor een versoepeling van de arbeidsorganisatie, werkte het Jongerenbanenplan uit en startte met plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen. Tussen 1999 en 2004 zetelde ze in het Europees Parlement waar ze lid was van de Commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken en van de Commissie Rechten van de Vrouw en Gelijke Kansen. De laatste jaren was ze vooral op internationaal vlak actief, als vicevoorzitter van AWEPA, de vereniging van Europese parlementairen voor Afrika, en als voorzitter van het Initiatief voor Sociale Cohesie in Zuidoost-Europa (2002-2008). De koning benoemde haar in 2002 tot Minister van Staat. Twee jaar later werd ze verkozen tot Vlaams volksvertegenwoordiger en vervolgens in 2007 aangesteld als gemeenschapssenatrice. In juni 2009, op 66-jarige leeftijd, nam ze afscheid van de Belgische politiek. Haar engagement gaat voortaan uit naar OKRA, de christelijke beweging voor gepensioneerden, die ze sinds 2008 voorziet.

Dit boek focust op het gelijkheidsbeleid van Miet Smet en vertrekt van vier diepte-interviews met haar. Het geeft geen totaalbiografie – daarvoor zou een bredere focus nodig zijn – en het is evenmin een autobiografie. Het is de auteur, historica Romy Cockx, die de interviews heeft georganiseerd en georiënteerd, en Miet Smet af en toe met documenten en treffende getuigenissen uit het verleden heeft geconfronteerd. Zij kaderde de gesprekken in hun historische context en vulde de mondelinge informatie aan met gegevens uit archiefonderzoek, primaire en secundaire literatuur. Het boek volgt de levensloop van Miet Smet met de moeilijkheden en successen op haar politieke pad voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen. Dat pad krijgt in het boek reliëf met Miet Smets eigen woorden: de manier waarop

zij ernaar terugkijkt en er vandaag betekenis aan geeft staat centraal. Omwille van haar drukke agenda tijdens de laatste maanden van haar parlementaire mandaat, ontbrak het Miet Smet aan tijd om de interviews ten gronde voor te bereiden. Dat belette haar evenwel hoegenaamd niet om vlot te vertellen: over haar jeugd en alle ervaringen waaraan ze positieve herinneringen heeft overgehouden, zoals haar reizen, de Wereldvrouwenconferenties en de oprichting van Amazone, de instelling die talrijke vrouwenorganisaties huisvest en als congres- en resourcecentrum van de vrouwenbeweging fungeert. Moeilijke momenten, gespannen relaties en mislukkingen kwamen in haar verhaal minder naar voren. Het treft trouwens dat ze keer op keer benadrukt hoe graag ze haar werk heeft gedaan. De soms improvisatorische vertelwijze gaf de interviews het voordeel van de spontaneïteit, maar bood wat minder houvast voor feiten en finesses. Daarom zijn vooral de passages over de beleidsrealisaties van Miet Smet op andere informatiebronnen gebaseerd.

In wat volgt, is het politieke parcours van Miet Smet gevat in vier thematische hoofdstukken die elkaar chronologisch deels overlappen. Het eerste gaat over haar jeugd en legt de relatie met de politieke loopbaan van haar vader, senator Albert Smet, die haar lanceerde in de (lokale) politiek. Ook haar andere politieke leerscholen komen hier uitgebreid aan bod: de studiegroep 'Mens en Ruimte', het Jongerenbureau en het Instituut voor Politieke Vorming. Toen ze daarvan directeur was, richtte ze de CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij op. Haar voorzitterschap van deze werkgroep beslaat grotendeels het tweede hoofdstuk, dat focust op haar inzet voor vrouwenemancipatie en voor een sterkere positie van vrouwen in haar partij. Ook de Commissie Vrouwenarbeid, waarvan ze voorzister was tussen 1974 en 1983, en haar parlementaire werkzaamheden komen hier aan bod. Het derde hoofdstuk is volledig gewijd aan de jaren waarin Miet Smet als staatssecretaris en vervolgens minister verantwoordelijk was voor het federale gelijkheidsbeleid. Haar internationale ervaringen en prestaties tenslotte zijn samengebracht in het vierde hoofdstuk. Daarna volgt een korte nabescherping over haar politieke leerproces en haar omgang met de pers en de politieke cultuur. Een heel boek dus over het indrukwekkende politieke parcours van Miet Smet, stevig gedocumenteerd, mede dankzij haar zeer gewaardeerde medewerking. En toch kan een papieren drager de rijkdom van haar persoon nooit helemaal weergeven. Haar meeslepemde spreekstijl en vinnige replieken, haar alerte behoedzaamheid, haar gedrevenheid, charme en hartelijke lach kunnen niet in drukwerk worden gevat. Nochtans zijn ook dat eigenschappen die haar mede tot een groot politica hebben gemaakt.

Prof. dr. Leen Van Molle

Co-voorzitster Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis

Prof. dr. Machteld De Metsenaere

Secretaris Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis

Hoofdstuk 1

Politieke leerscholen

**Van plichtsbewuste dochter tot kind
van mei '68**

Miet Smet noemt zichzelf een geboren politica: *'De politiek is eigenlijk mijn echte roeping geweest. Ik denk niet dat ik deug voor een ander beroep'*, lacht ze.¹ Ze is haar ouders dankbaar voor het politieke engagement dat ze haar meegaven. Albert Smet moedigde zijn dochter aan de lokale politieke arena te betreden en zijn sociale bewogenheid zou haar blijven inspireren. Daarnaast noemt Miet Smet de studiegroep 'Mens en Ruimte', het Jongerenbureau van de CVP en het Instituut voor Politieke Vorming haar belangrijkste leerscholen en vond ze inspiratie in de feministische beweging.

Een christelijk en geëngageerd nest

De vader van Miet Smet, Albert Smet, werd in 1916 geboren in een dorpje in de staat Michigan. Zijn ouders waren vlak voor de Eerste Wereldoorlog uitgeweken naar de Verenigde Staten, wat in die tijd niet ongewoon was. Gestuwd door sociale en economische kansen emigreerden tussen 1871 en 1930 zo'n 137.000 Belgen naar de VS. De ouders van Albert Smet trokken de oceaan over om te trouwen.² Het gezin Smet kon er echter niet aarden en spaarde iedere dollarcent om terug te keren naar het Land van Waas. Op het einde van de jaren twintig verhuisden ze naar het Oost-Vlaamse dorpje Sint-Pauwels. In 1934 behaalde Albert Smet een technisch diploma in Sint-Niklaas en ging hij aan de slag als mecanicien bij het Fort van Zwijndrecht, dat sinds 1881 deel uitmaakte van de verdedigingsgordel rond de stad Antwerpen.³ Al snel werd echter duidelijk dat zijn talenten elders lagen. Geïnspireerd door Jozef Cardijn, stichter van de Katholieke Arbeidersjeugd (KAJ), zette hij zich als propagandist van deze jeugdbeweging in voor de bewustmaking en ontvoogding van jonge arbeiders. Bij de clerus leefde sinds het begin van de twintigste eeuw de idee dat werkende jongeren nood hadden aan materiële en moreel-godsdienstige ondersteuning. Dit leidde in de jaren twintig tot de oprichting van christelijke arbeidersjeugdorganisaties. De sociaal bewogen kapelaan Jozef Cardijn (1882-1967) was één van de initiatiefnemers en met zijn doorzettingsvermogen wist hij de hogere clerus voor zijn zaak te winnen. Zijn retorisch talent hielp hem jonge katholieke arbeiders aan zich te binden en de KAJ uit te bouwen tot een massaorganisatie.⁴ Net als voor vele andere talentvolle jonge arbeiders en arbeidsters vormde de KAJ voor Albert Smet een unieke leerschool. In 1938 bracht hij het tot lid van de KAJ-leiding in Sint-Niklaas en richtte hij mee de plaatselijke Dienst voor Beroepsoriëntering op. Deze

1 Interview met Miet Smet, in: *Tertio* (6 augustus 2009).

2 Interview met Miet Smet, in: *Libelle* (5 november 1985).

3 Interview met Miet Smet door Romy Cockx, 5 maart 2009. De interviews met de auteur worden voortaan enkel weergegeven via Interview + datum.

4 Vos, L. (1991). 'De christelijke arbeidersjeugd', in: E. Gerard (red.), *De christelijke arbeidersbeweging in België*. deel II, Leuven: Universitaire pers Leuven, pp. 413-431.

Afb. 1. De vijf kinderen Smet met hun grootouders

sociale dienst wilde plaatselijke schoolverlaters begeleiden tijdens hun eerste stappen in de arbeidswereld en werd later omgevormd tot een Psycho-Medisch-Sociaal Centrum (sinds 1998 Centrum voor Leerlingenbegeleiding).⁵

In de zomer van 1941, onder de Duitse bezetting, huwden Albert Smet en Irma Ivens. Zij gaf haar baan als winkelbediende op en legde zich voortaan toe op het gezin en het huishouden. In 1943 beviel ze van haar eerste dochter Maria, alias Miet. Twee jaar later mocht Miet Smet haar eerste zusje Christiane verwelkomen. In 1948 werd Godelieve geboren en een jaar later broer Robert. Leen maakte het gezin Smet compleet in 1952. Miet Smet beschrijft haar moeder als de centrale kracht van het gezin. Ze kookte, waste en plaste, naaide kinderkleding en stond volledig ten dienste van haar echtgenoot en vijf kinderen, zoals in die tijd de gewoonte was. Vele jaren later vertelde ze haar dochter terloops dat ze betreunde dat ze niet was blijven werken.⁶

Irma Ivens bracht haar oudste dochter verantwoordelijkheidszin bij en verwachtte dat Miet Smet goed presteerde. Die verantwoordelijkheid blijkt haar vroegste herinnering: *'Ik heb altijd een stuk verantwoordelijkheid gehad voor de anderen, omdat ik de oudste was. Ik*

5 De Cock, K. (1988). *Gedragen door een ideaal: een eeuw christelijke arbeidersbeweging in het Land van Waas, 1887-1987*, Sint-Niklaas: ACW, p. 125.

6 Interview, 5 februari 2009.

herinner mij dat mijn moeder mij ook sterk begeleidde zodat ik goede punten zou halen op school. Ik heb ook muziekschool gevolgd, want dat werd in die tijd verwacht van een meisje van goeden huize.’⁷ Hoewel haar vader bijna nooit thuis was, speelde hij een grote rol in haar opvoeding tot ‘plichtsbewuste dochter’. Albert Smet was in 1944 verkozen tot vakbondssecretaris van het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV) in Lokeren. Het gezin Smet vestigde zich in dit bescheiden provinciestadje, dat na de oorlog kampte met een hoge werkloosheidsgraad en een verouderd woningbestand. Volgens tijdgenoten waren de materiële en culturele tegenstellingen er het grootste van het hele Waasland. Albert Smet ontpopte zich tot de rijzende ster van de plaatselijke christelijke arbeidersbeweging. De pers schreef over hem: ‘Zijn werkkraacht verzette bergen. Zeer vlug had hij tientallen medewerkers waarmede hij de vroeger verdeelde christelijke werkliedenstand één maakte en een betere huisvesting bezorgde.’⁸ In 1946 pakte de CVP uit met een nieuwe lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen. Albert Smet was lijsttrekker en werd verkozen met 785 voorkeurstemmen. Toch bedankte hij voor het burgemeesterschap en zelfs voor een zetel in het schepencollege. In 1947 werd hij aangesteld tot voorzitter van de Commissie Openbare Onderstand (COO), nu bekend onder de naam OCMW.⁹ Hij bouwde in sneltempo een modern verzorgingscomplex uit waar bejaarden en hulpbehoevende zieken terecht konden. Dit leverde de stad Lokeren in 1952 een bezoek van prinses Joséphine-Charlotte op.¹⁰ De publieke functie van haar vader zorgde ervoor dat Miet Smet enige prestatiedruk voelde: ‘Ik heb altijd geweten dat mijn vader iets betekende, ook als jong kind. Daardoor voelde ik me een beetje bekeken en voelde ik dat ik moest presteren.’¹¹

Na de lagere school, waar ze ‘primus perpetuus’ was, ging Miet Smet op internaat in Sint-Niklaas: ‘Dat was uit katholiciteit’, lacht ze. ‘Mijn ouders hadden mij na de lagere school in het handelsonderwijs gestoken omdat dat de enige katholieke school in Lokeren was. De plaatselijke deken is dan bij mijn ouders gekomen om te zeggen dat ze mij naar de humaniora moesten sturen omdat ik zo goed presteerde.’¹² Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie was in 1830 gesticht door de notarisdochter Marie Augustine Weewauters. Zij had ervaring met goede werken en het onderwijs aan armen en, aangemoedigd door pastoor-deken Hemelaer, richtte ze in een ruim gebouw in de Kokkelbeekstraat een meisjesschool op. Twee jaar later vormde ze de school, met de hulp van zuster Sofie Engels, om tot een nieuwe kloostergemeenschap.

7 Interview, 5 februari 2009.

8 De Cock, B. in: *Het Vrije Waasland* (8 mei 1971). Persknipsels stadsarchief Lokeren.

9 Vandenabeele, W. (1990). ‘Concentratie, collaboratie, restauratie .... Een decennium Lokerse politiek (1938-1947)’, in: N. Van Campenhout (red.), *Lokeren vroeger. Een huldeboek voor wijlen Eerwaarde Pater Dr. Vedastus Versteegen o.f.m. (1906-1989)*, Brugge: Van de Wiele, p. 107.

10 De Cock, B. in: *Het Vrije Waasland* (8 mei 1971). Persknipsels stadsarchief Lokeren.

11 Interview, 5 februari 2009.

12 Interview, 5 februari 2009.

Volgens de notariële akte kwam er geen man of voogdijmacht aan te pas; de twee op-richtsters handelden vrij en onafhankelijk. Volgens het gedenkboek van de school was dit het bewijs dat de echte emancipatie van vrouwen gebeurde door de kloosters.¹³ Toen Miet Smet er school liep, viel er van een emancipatorisch klimaat niet veel te merken: ze herinnert zich vooral de tamelijk strenge en religieuze atmosfeer en de overdreven ‘pudeur’.¹⁴ Wel hechtte de toenmalige directeur veel belang aan een klassieke vorming voor meisjes. De Grieks-Latijnse afdeling die hij in 1942 inrichtte, werd later aangevuld met Latijn-Wiskunde en Latijn-Wetenschappen.¹⁵ De school moedigde leerlingen aan deze nieuwe wetenschappelijke richting te volgen en zo kwam Miet Smet in Latijn-Wetenschappen terecht. De flinke studente uit de lagere school was echter ver zoek. De overgang van haar thuisomgeving en het stadje Lokeren, waar de naam Smet welgekend was, naar de anonimiteit van het pensio- naat in Sint-Niklaas viel haar moeilijk: *‘De overgang van een zeer beschermd milieu, waarin je iets betekende, naar een school waarin kinderen van overal samenkwamen, was voor mij erg zwaar. Ik miste mijn ouders. Maar, buiten het feit dat het ook in mijn karakter ligt, heb ik daar wel mijn zelfstandigheid verworven. Het voordeel van intern te zijn, is dat je op jezelf wordt teruggeworpen.’*¹⁶ Miet Smet bekent dat ze een middelmatige leerlinge was in het secundair onderwijs. Hartelijk lachend voegt ze eraan toe dat dit kwam omdat ze graag plezier maakte. Ze deed aan sport, was lid van de jeugdbeweging en plunderde de biblio- theek van haar ouders. *‘Lezen was eigenlijk mijn grootste ontspanning. Ik was iemand die ’s nachts met een zaklamp onder mijn lakens lag te lezen. Ik heb Dostojevski, Tolstoj en Aster Berkhof gelezen. Eigenlijk las ik alles wat in mijn handen terechtkwam.’*¹⁷

Op achttienjarige leeftijd wilde Miet Smet graag op kot om aan de universiteit geschiedenis of archeologie te studeren, waarvoor ze veel belangstelling had. Albert Smet zag zijn dochter echter liever sociale wetenschappen studeren, iets wat hij zelf had willen doen. Financiële bekommernissen speelden hierin ook een rol. Vader Smet was sinds 1958 senator, maar als erefunctie verdiende dit mandaat toen niet erg goed. Universitaire studies waren duur en hij wilde al zijn kinderen een opleiding geven. Miet Smet legde zich neer bij de situatie: *‘Ik moet eerlijk zeggen dat ik daar niet veel spel rond heb gemaakt.’*¹⁸ Ze beschrijft haar studie Maat- schappelijk Werk aan de Katholieke Sociale Hogeschool te Gent als tijdsintensief en een beetje ondergewaardeerd: *‘Het was een zeer interessante studie, maar ik vond het vrij zwaar. Hoewel de buitenwereld dat misschien onvoldoende ziet. We hadden vreselijk veel vakken en we kregen*

---

13 *Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie: 150 jaar present, 1830-1980*, Sint-Niklaas: O.L.V.-Presentatie, 1980, p. 35.

14 Interview met Miet Smet, in: *Spectator* (6 maart 1982).

15 *Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie: 150 jaar present*, p. 55.

16 Interview, 5 februari 2009.

17 Interview, 5 februari 2009.

18 Interview, 5 februari 2009.

soms tot zeven uur 's avonds les. Ik eindigde mijn studies met onderscheiding.¹⁹ Ze studeerde af met een verhandeling over individueel sociaal werk en liep korte tijd stage bij de krant *Het Volk*.²⁰ In het jaar waarin Miet Smet haar studies begon, werd de hogeschool gemengd, wat een aanzienlijke stijging van het aantal studenten met zich meebracht.²¹ De democratisering van het onderwijs in de voorspoedige jaren 1960 oefende waarschijnlijk ook een invloed uit. Het betekkende vooral voor vrouwen een enorme inhaalbeweging. In 1957-1958 volgden 11.138 meisjes humaniora; tien jaar later waren dat er 39.260. Tussen 1955 en 1973 vervijfvoudigde het aantal vrouwelijke universiteitsstudenten.²² Miet Smet maakte deel uit van dit groeiende aantal hoger geschoolde vrouwen dat tijdens de jaren 1960 de arbeidsmarkt betrad.

Ruimtelijke ordening en milieubescherming

In 1964 vroeg dr. Jozef Zwaenepoel, professor aan de Katholieke Sociale Hogeschool voor Maatschappelijk Werk en afgevaardigd beheerder van de studiegroep 'Mens en Ruimte' (vzw), haar om bij hem in Brussel te komen werken. In navolging van de eerste wet op de ruimtelijke ordening van 29 maart 1962 waren verschillende studiegroepen belast met de uitwerking van gewestplannen.²³ De gedreven groep jonge mensen waaruit 'Mens en Ruimte' bestond, kreeg de gewesten Turnhout, Leuven, Tienen-Landen en Halle-Vilvoorde-Asse onder zijn bevoegdheid.²⁴ Miet Smet vertelt met veel enthousiasme over de uitbouw van deze volledig nieuwe materie: *'Langzaamaan werden er studiegroepen opgericht om de eerste wet op de ruimtelijke ordening toe te passen. "Mens en Ruimte" was één van de beter bekende groepen. Het was de eerste keer dat de Belgen werden geconfronteerd met ruimtelijke ordening. Wij hadden niets in België, dus wij moesten op kaarten alles gaan inkleuren: Waar staan er huizen? Hoe zien die huizen eruit? Zijn dat nieuwe huizen, oude huizen, krotten? Zijn die*

Afb. 2. Miet Smet tijdens haar jaren bij 'Mens en Ruimte'

¹⁹ Interview, 5 februari 2009.

²⁰ Interview, 5 februari 2009.

²¹ *Informatieblad KVMW* (15 maart 1989), p. 6.

²² Hooghe, M. (1999). *Golden Sixties: België in de jaren zestig*, Gent: Ludion, p. 22.

²³ Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw (*B.S.* 12 april 1962).

²⁴ *Ruimtelijke ordening in België*, Brussel: Ministerie van Openbare Werken, Bestuur van de Stedenbouw en de Ruimtelijke Ordening, 1968.

*uitgerust met een badkamer of niet? Dat was een enorm werk en ik heb dat graag gedaan.*²⁵ Ze verrichtte studiewerk voor de opmaak van gewestplannen, gemeentelijke ontwikkelingsplannen en de inplanting van culturele centra en bejaardenhuisvesting. Verder had ze contacten met gemeentebesturen en gaf ze lezingen over de betekenis van ruimtelijke ordening en grondbeleid aan burgemeesters en schepenen. Zo leerde ze op jonge leeftijd spreken in het openbaar.

Dat ze zich ook daadwerkelijk bij de materie betrokken voelde, blijkt uit de verschillende leefmilieugroepen die ze vervolgens mee oprichtte. In 1969 zorgde ze mee voor de stichting van de vzw Durme, een actieve en strijdbare natuurbeschermingsvereniging in de regio Lokeren. Als vzw met rechtspersoonlijkheid kon de vereniging, die trouwens nog steeds actief is, klachten indienen en zich burgerlijke partij stellen om de natuur optimaal te beschermen.²⁶ In 1970 stichtte Miet Smet samen met Roel de Jong en Hugo Van Landeghem het Actiecomité tot Beveiliging van het Leefmilieu op Linkeroever en in het Waasland (ABLLO), waarvan ze tot 1976 voorzitter zou zijn.²⁷ In deze functie was ze in 1971 betrokken bij de oprichting van de overkoepelende organisatie Bond Beter Leefmilieu (BBL). De zorg om de kwaliteit van de leefomgeving vormde in de periode 1968-1972 een heet hangijzer. De snelle economische groei van de jaren 1960 zorgde voor een ongekende aantasting van de natuur en de open ruimte in België. De naoorlogse generatie stelde zich vragen over de tol die de stijgende welvaart zou eisen. Het eerste lokale protest vond plaats in 1968 naar aanleiding van de plannen om de nieuwe autosnelweg E-10, de huidige A1, dwars door het Peerdsbos in Brasschaat aan te leggen. Ook op andere plaatsen kwam er protest tegen geplande milieuverstoring. Hoewel het milieuprotest nogal ongestructureerd verliep, ontstonden er gauw meer formele organisaties. Naast Red de Voorkempen, Zenne en Zoniën en de Gentse Actiegroep Leefmilieu (GAL), vormde ABLLO één van de vroege voorbeelden. Het probleem was dat al deze lokale initiatieven los van elkaar werkten, waardoor de politieke impact van het milieuprotest op nationaal vlak beperkt bleef. Vandaar dat bij een in eerste instantie kleine groep mensen in augustus 1970 de idee groeide om, via een nieuwe koepelorganisatie, de krachten te bundelen. Ze plaatsten de problematiek van natuur en milieu in een bredere context en zouden naast natuurbescherming ook streven naar het behoud van cultuurpatrimonium en een democratische aanpak van de ruimtelijke ordening. Bovendien werd het uitoefenen van politieke druk op allerlei belangengroepen en op de overheid in de doelstellingen ingeschreven. Het veeleer elitaire stichtingsclubje van de BBL, bestaande uit vooraanstaande figuren uit de politieke en sociaal-economische sfeer, besepte dat de organisatie zou staan of vallen met de deelname en de steun van de verenigingen voor natuur-

---

25 Interview, 5 februari 2009.

26 Zie: www.vzwdurme.be.

27 Zie: www.abllo.be.

bescherming. Uiteindelijk werd op 25 september 1971 de BBL opgericht en beheerden de verantwoordelijken (voorzitters, secretarissen, enzovoort) van de belangrijkste verenigingen voor natuurbehoud deze koepelorganisatie. Als voorzitter van ABLLO speelde Miet Smet dus tot 1976 een rol in het beheer van de BBL.²⁸

Lancering in de lokale politiek

In 1971 zegde Miet Smet de studiegroep 'Mens en Ruimte' vaarwel. Ze ging aan de slag als adviseur bij de Intercommunale Dender, Durme en Schelde. Op die manier was ze ook terug dichter bij huis, zodat ze haar vader beter kon bijstaan. Hij kampte al enige tijd met hartproblemen en had zijn dochter gevraagd om hem te helpen. Eigenlijk betrok hij haar al jaren bij zijn politieke carrière. Hij was in 1958 verkozen tot senator voor het arrondissement Dendermonde - Sint-Niklaas. Zijn belangstelling ging onder meer uit naar de kinderbijslag, de bejaardenzorg, de sociale woningbouw, de grote gezinnen en de gehandicapten.²⁹ Omwille van zijn kennis van de sociale wetgeving werd hij verkozen tot voorzitter van de Senaatscommissie voor Gezinszorg en Huisvesting.³⁰ Miet Smet was trots op haar vader, die vanwege zijn eervolle functie regelmatig in de bloemetjes werd gezet, en genoot mee van zijn naamsbekendheid. *'Ik was veertien jaar toen mijn pa senator werd en ik begon met hem mee te lopen. De betoging voor het Schoolpact heb ik meegegaan en ik was erbij toen mijn vader werd ingehuldigd met de fanfare en zo. Ik deed dat graag en je wist toen ook al dat je de dochter van een senator was. Ik denk dat dat toen veel belangrijker was dan nu. (lacht) Ik ging ook mee naar congressen en naar spreekbeurten. Dus dat wil zeggen dat ik eigenlijk toch vrij jong meegegaan ben in de politiek.'*³¹ De gezondheidsproblemen van Albert Smet zorgden ervoor dat Miet Smet hem daadwerkelijk begon bij te staan. Hoewel ze de politiek haar roeping noemt, zette ze de eerste stap dus uit gediensigheid: *'Mijn vader had al twee hartinfarcten gehad en tijdens die periode hielp ik hem. Ik typte voor hem, alhoewel ik niet goed kon typen, en ik ging met hem mee naar zijn zittingen. Dus ik was al voor een stuk mee betrokken in de politiek voor ik ooit aan politiek deed. En toen heeft hij me gevraagd om voorzitter te worden van de CVP in Lokeren. Ik heb daar niet voor gepostuleerd. Ik deed dat voor hem omdat ik dacht dat ik hem daarmee kon helpen. De CVP in Lokeren was een grote partij met meer dan duizend leden en ik had een serieuze tegenkandidaat. Maar ik heb dat niet echt afgewogen. Ik dacht: het is goed, ik zal dat*

28 Leroy, P. en A. De Geest (1985). *Milieubeweging en milieubeleid: sociale en politieke aspecten*, Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel, pp. 35-37; Hooghe, M. (1996). *Bond Beter Leefmilieu (1971-1996). De milieukoepel in Vlaanderen*, Brussel: Bond Beter Leefmilieu, pp. 4-6.

29 Senaat, Beknopt verslag, vergadering van dinsdag 11 mei 1971.

30 *Het Volk* (3 mei 1971).

31 Interview, 5 februari 2009.

proberen.³² Met enige trots vertelt ze hoe ze als jonge vrouw haar oudere, mannelijke en hoogopgeleide tegenkandidaat versloeg. Deze overwinning werd ten huize Smet uitgebreid gevierd, maar erg lang duurde het genot van de zege niet. Albert Smet overleed immers enkele weken later, op 29 april 1971. Na een late Senaatsvergadering, waarin hij zich als laatste spreker tot de minister van Gezin en Huisvesting Gustave Breyne (BSP) had gericht bij de behandeling van diens begroting, werd Albert Smet op weg naar huis gevelde door een hartaanval. Eén van zijn laatste politieke daden was het wetsvoorstel om de islamitische godsdienst officieel in België te laten erkennen.³³ Miet Smet was plots haar vader en politieke stimulator kwijt.

Als voorzitter werd ze geconfronteerd met de intriges van het politieke spel: *‘De eerste coalitie die in Lokeren is gesloten, heb ik gemaakt. Dat was een heel moeilijke coalitievorming omdat er op de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen een afspraak was gemaakt tussen de socialisten en de liberalen. Uiteindelijk hebben de liberalen de socialisten verraden en zijn ze met ons in zee gegaan. Sindsdien, althans toch tijdens de periode dat ik voorzitter was, zijn wij altijd aan de macht gebleven in een coalitie. Wij hebben altijd het burgemeesterschap en het voorzitterschap van het OCMW gehad.*³⁴ Miet Smet hield de touwtjes stevig in handen en heeft twee decennia lang het politieke beleid in Lokeren mee bepaald. In 1991 volgde Yves Cools haar op als voorzitter van de CVP in Lokeren.

Het ‘Wonderbureau’

Hoewel Miet Smet geëmotioneerd is wanneer ze over de vroegtijdige dood van haar vader vertelt, kon ze dat verlies goed opvangen. Dit was vooral te danken aan het hechte en dynamische CVP-Jongerenbureau waarvan ze sinds 1969 deel uitmaakte. Achteraf noemde politiek journalist Hugo De Ridder deze groep het ‘Wonderbureau’. Miet Smet lacht hier hartelijk mee, want volgens haar *‘was er geen van ons die dacht dat we een wonder waren, hoor!’*³⁵

Op vraag van haar vader was Miet Smet in de jaren 1960 lid geworden van de CVP-Jongeren. Ze zette zich actief in door haar deelname aan de nationale raden van de jongeren en aan de anti-atoommars in maart 1968. Deze betoging met 20.000 deelnemers was een uitvloeisel

32 Interview, 5 februari 2009.

33 Senaat, beknopt verslag, vergadering van dinsdag 11 mei 1971.

34 Interview met Miet Smet, in: Smits, I. (1999). *Imagobuilding van vrouwelijke politici. Case-study van het imago van Miet Smet in de Vlaamse dag- en weekbladpers tijdens de politieke jaren 1985 tot 1998*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel. Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Departement Communicatiewetenschappen (onuitgegeven licentiaatsverhandeling).

35 Interview, 5 februari 2009.

van de internationale vredesbeweging die zich sinds het einde van de jaren vijftig manifesteerde. In de Verenigde Staten bundelde een aantal traditionele pacifistische organisaties de krachten in een campagne tegen kernproeven en in Groot-Brittannië werd dit opengetrokken tot de eis voor nucleaire ontwapening. In navolging van wat er in het buitenland gebeurde, organiseerden de jongerenafdelingen van de socialistische en communistische partij in april 1960 een eerste anti-atoommars in Mol. De beweging verruimde en in 1963 vond er een nieuwe mars plaats in Brussel, deze keer met deelname van een aantal christelijke organisaties en studentenverenigingen. De anti-atoommars groeide uit tot een jaarlijkse gebeurtenis en op het einde van de jaren 1960 ging de mars op in de protestbeweging tegen de oorlog in Vietnam.³⁶

Miet Smets optreden bij de CVP-Jongeren ging niet onopgemerkt voorbij: amper een jaar na haar aansluiting, werd ze op 28-29 juni 1969 verkozen tot Bureaulid van de CVP-Jongeren. Sinds het voorzitterschap van Wilfried Martens in het voorjaar van 1967 had het Jongerenbureau al heel wat stof doen opwaaien. Zo pleitte het *Autonomiemanifest* in juni 1967 voor een federale herstructurering van de Belgische staat en viel het met het ophefmakende document *Partijvorming in België en de rol van de CVP* de werking van de partijen aan. De jongeren wilden de progressieve krachten bundelen om tot een radicaal vooruitstrevende volkspartij te komen. Hiervoor baseerden ze zich op een gedeconfessionaliseerd maatschappijbeeld: ze pleitten voor politieke actie op basis van gelijke politieke doelstellingen die niet louter zouden zijn gebaseerd op geloof of Vlaamsgezindheid. Vanaf 1 maart 1969 was het Bureau samengesteld uit Wilfried Martens (voorzitter), Marcel Verdonck (nationaal secretaris), Jan Huygebaert en Jean-Luc Dehaene (ondervoorzitters), Paul De Broe (adjunct-nationaal secretaris), Paul Pataer, Jean-Marie Martin, Rik Muller, Rita Mulier en Herman Van Rompuy. Tussen maart en mei 1969 werden nog drie leden gecoöpteerd: Ward Bosmans, Marie-Thérèse Vandecasteele en Georges Monard. Op het congres van 26 en 27 april 1969 boekte het nieuwe Bureau meteen succes: de partij ging mee in hun verzuchtingen over levensbeschouwelijk pluralisme en stelde een programmapartij te willen zijn met een progressieve maatschappijvisie. Een week later deed BSP-voorzitter Leo Collard een oproep tot progressieve frontvorming, waarop het Jongerenbureau positief reageerde. Dit ging echter een brug te ver voor de partijleiding. Hoewel Wilfried Martens tweemaal met Collard ging praten, merkte hij al snel dat het CVP-bestuur hiervan niet was gediend en dat het scepticisme tegenover de Jongeren groeide.³⁷

36 Stouthuysen, P. (1995). 'De vredes- en antiracisembeweging. De ontmoeting van oude en nieuwe sociale bewegingen', in: S. Helleman en M. Hooghe (red.), *Van 'Mei 68' tot 'Hand in Hand'. Nieuwe sociale bewegingen in België. 1965-1995*, Leuven / Apeldoorn: Garant, pp. 71-73.

37 De Donder, J. (1991). *Het levend geweten. Veertig jaar CVP-Jongeren in Vlaanderen*, Antwerpen: Standaard, pp. 162-184.

Ondertussen hield Herman Van Rompuy, die het Bureau te progressief vond, het voor bekeken. De vrijgekomen plaats werd ingevuld door Miet Smet. Haar komst was geen verrassing voor de overige Bureauleden, waardoor Miet Smet vermoedt dat haar intrede was voorbereid.³⁸ Volgens Willy Laevaert, hoofdredacteur van het *Tijdschrift der Jongeren*, omringde Martens zich met ‘*préférés*’. Martens gaf ooit aan dat het de geest, de radicaliteit en de drang naar vernieuwing was die mensen als Bosmans, Mulier, Monard en Smet aanspoorden om in het Bureau te komen.³⁹ Voor Miet Smet maakte het Jongerenbureau een belangrijk deel uit van haar politieke leerproces: *‘Naast mijn leerschool thuis en mijn leerschool bij “Mens en Ruimte”, is het Jongerenbureau mijn derde leerschool geweest. Omdat je daar effectief met nationale politiek te maken hebt. Thuis was dat “par personne interposé”, via mijn vader. In het Jongerenbureau kwam ik rechtstreeks in contact met de mensen van de partij: de voorzitter, de ministers, enzovoort. Dat was dus mijn leerschool om de handel en wandel van de partij te leren kennen. En om een aantal thema’s te leren kennen zoals de staatshervorming en de culturele autonomie. Daarmee was ik voordien nooit bezig geweest.*⁴⁰ Tijdens het interview benadrukt ze dat ze bij de culturele autonomie wel bedenkingen had: *‘Ik heb altijd het grootste voorbehoud gehad tegen alles wat naar nationalisme ruikt. Bij mij is dat gegroeid omdat ik mij héél goed de beginperiode van de Volksunie herinnerde. Dat waren mensen die voor een groot deel uit onze partij kwamen. Toen ik veertien jaar was, was ik bang dat er een zetel zou wegvallen en dat mijn vader op straat zou staan met z’n vijf kinderen. [Later] ben ik één keer naar een IJzerbedevaart geweest, één keer naar een nationaal zangfeest en ik heb gezegd: nooit meer, dat is niet voor mij. En ik heb het nog altijd, ik kan niet tegen nationalisme. Intussen is de staat hervormd vanuit een ander perspectief en kijk ik anders aan tegen wat nu de federale staat is. Dus als we bij de Jongeren de culturele autonomie bespraken dacht ik: ja, dat zal wel belangrijk zijn maar dat is niet zo mijn domein.’*⁴¹ De pluralistische samenwerking en de gemeenschapsschool spraken haar gelukkig wel aan. Het derde Jongeren-manifest *Creatieve aanpak bij de herziening van het Schoolpact* kreeg vorm tijdens een studieweekend op 28 en 29 juni 1969. Hierin pleitten de Jongeren voor een nieuw, pluralistisch schooltype waarin verschillende levensbeschouwingen naast elkaar en met elkaar konden gedijen. Iedereen moest gelijke toegang tot het onderwijs krijgen, zodat meisjes en jongens, gelovigen en vrijzinnigen elkaar zouden leren kennen op de schoolbanken. De strikte opdeling van het onderwijslandschap in verschillende onderwijsnetten was volgens het Jongerenbureau achterhaald. Op termijn verdedigde het Bureau de integratie van de katholieke en de rijkscholen in een net van pluralistische, gemengde gemeenschapsscholen.⁴² Hoewel Miet Smet hiervan voorstander was, geloofde ze niet in de slaagkans van deze radicale opvatting: *‘Ik*

38 Interview, 5 februari 2009.

39 De Donder, *Het levend geweten*, p. 184.

40 Interview, 5 februari 2009.

41 Interview, 5 februari 2009.

42 De Donder, *Het levend geweten*, pp. 184-185.

was daar te realistisch voor. Ik besepte maar al te goed dat het katholieke onderwijs het Schoolpact niet zou opgeven.⁴³ Net als in het laatste kwart van de negentiende eeuw had de onderwijskwestie tijdens de jaren 1950 aanleiding gegeven tot een heftige strijd tussen de zuilen. Voor de verspreiding van levensbeschouwingen was het onderwijs immers van het grootste belang. In 1959 had het Schoolpact het principe van de vrije keuze van de ouders bevestigd, met inbegrip van de financiering van het vrije net en een inhaalbeweging voor het rijksonderwijs. Vooral in Vlaanderen slaagden de katholieken er daarna in het overwicht van hun onderwijs te handhaven en zelfs uit te breiden.⁴⁴ Het vooruitstrevende manifest van het Jongerenbureau dreigde de positie van het katholieke onderwijs en de katholieke zuil in het gedrang te brengen en lokte een golf van protest uit bij het establishment.⁴⁵

Miet Smet hield zich in het Jongerenbureau vooral bezig met gemeentebeleid en met haar specialismen ruimtelijke ordening en leefmilieu.⁴⁶ Hiervan getuigen ook haar bijdragen in het CVP-Jongerentijdschrift *Radikaal*.⁴⁷ Verder liet ze zich opmerken door haar onbevreesde optreden. Zo stelde ze in een scherpe nota van 25 februari 1970 de hele jongerenbeweging en haar structuren in vraag. Ze constateerde immers dat de allerjongsten (17-25 jaar) afhaakten en dat er een generatiekloof ontstond doordat de intellectuele ideeën van het Jongerenbureau de basis van de CVP-Jongeren niet voldoende bereikten.⁴⁸ Hoewel Miet Smet aanvankelijk geen gehoor kreeg, besloten de CVP-Jongeren, inclusief het Jongerenbureau, enkele maanden later dat ze opnieuw een ruimere jongerenbeweging wilden worden in plaats van een ‘elitair clubje’. Op het partijcongres van 19 en 20 december 1970 slaagde het ‘Wonderbureau’ er vervolgens in zijn geloofwaardigheid, die was aangetast door zijn radicale ideeën over de gemeenschaps-school, binnen de partij te herstellen. De CVP wenste 25 jaar na het legendarische ‘Kerstprogramma’ opnieuw over een duidelijk omljnd programma te beschikken. De Jongeren waren dankzij hun denkwerk van de voorgaande jaren goed voorbereid en drukten hun stempel op de besluiten van het congres.⁴⁹ Miet Smet hield er een bijnaam aan over: ‘Even over tien zat Miet Passionaria reeds met amendementen te wuiven als de voorzitter nog maar aan zijn welkomstwoordje toe is.’⁵⁰ Ook de Franstalige pers berichtte over haar vurige tussenkomst. Haar reactie: ‘Tiens, ze zouden voor een man nooit dat woord gebruiken.’⁵¹

43 Interview, 5 februari 2009.

44 Witte, E. en A. Meynen (red.) (2006). *De geschiedenis van België na 1945*, Antwerpen: Standaard, pp. 75-78.

45 Martens, W. (2006). *De memoires: luctor et emergo*, Tiel: Lannoo, p. 182.

46 Interview, 5 februari 2009.

47 Zie onder andere: *Radikaal* (15 oktober 1969, 25 februari 1970, 14 september 1970, 30 september 1971).

48 De Donder, *Het levend geweten*, pp. 189-190.

49 Idem, pp. 191-192.

50 Bevernage, C. in: *Radikaal* (14 januari 1971).

51 Interview, 5 februari 2009.

In het voorjaar van 1971 viel het ‘Wonderbureau’ druppelsgewijs uit elkaar. Wilfried Martens had met zijn 35 jaar de leeftijdsgrens binnen de CVP-Jongeren bereikt. Jean-Luc Dehaene koos voor een toekomst bij het Algemeen Christelijk Werknemersverbond (ACW). Samen met hen verlieten ook Monard, Bosmans, Mulier, Muller, Martin en Vandecasteele het Jongerenbureau.⁵² Vanuit de geestesverwantschap die er onder hen was ontstaan, zouden sommigen elkaar echter nog jaren steunen. Samen met Jan Huyghebaert, Paul Pataer, Hugo Verhenne en Marcel Verdonck bleef Miet Smet wel lid van het Bureau. Paul De Broe werd op 15 mei 1971 verkozen tot voorzitter. Etienne Van Hecke, Didier Van Havre, Antoon Clarys, Herman Gevers en Miette Pernot waren de nieuwkomers. Als goede organisator gaf De Broe de Jongerenbeweging een nieuwe structuur. Het nieuwe Jongerenbureau zette ook een engagementsactie op touw: de jonge CVP-leden moesten voortaan een bijdrage betalen in ruil voor een engagementskaart, deelname aan Jongerenactiviteiten en een abonnement op *Radikaal*.⁵³ Hoewel Miet Smet bij de Jongeren actief bleef en nog regelmatig in *Radikaal* publiceerde, was de samenwerking binnen het Bureau minder hecht dan voorheen.⁵⁴ Bovendien eisten nieuwe engagementen haar aandacht. Op het CVP-Jongerencongres van mei 1973 nam ze op dertigjarige leeftijd, samen met enkele andere leden, afscheid van het Jongerenbureau.

De ‘tweede feministische golf’ en het Vrouwen Overleg Komitee

Ondertussen ontwikkelde Miet Smet *‘het gevoel dat de vrouwen voor een stuk toch maar tweederangsburgers waren. Ik voelde dat er in heel die politieke wereld heel veel netwerking bestond waar de vrouwen nooit bij werden betrokken. Het Jongerenbureau was wel een soort netwerk voor mij, maar de mannen die daarin zaten, hadden wel nog andere netwerken. Er waren bijna geen vrouwen. Rita Mulier en ik waren de uitzonderingen. Maar daar stond ik niet zoveel bij stil, hoor. Je denkt niet in termen van: ik ga emanciperen, of ik ga mij daarmee bezighouden. Eigenlijk groeit dat gewoon.*⁵⁵ Aanvankelijk was ze zich niet bewust van de moeilijker positie van vrouwen in de politiek: *‘In de politiek had ik in het begin een voor-sprong, want ik was geen illustere onbekende: ik was de dochter van Albert Smet. Tot op dat moment was ik dan ook weinig met emancipatie bezig. Ik had immers nooit problemen gehad! Die kreeg ik pas toen ik op een lijst wou staan en een plaats opeiste.*⁵⁶ Gezien het om onverkiesbare plaatsen ging, waren er in het begin weinig moeilijkheden. Miet Smet

52 De Donder, *Het levend geweten*, pp. 198-202.

53 Idem, p. 203 en p. 208.

54 Zie hierover: Mulier, R. (1999). *Dwars en loyaal. Een getuigenis over veertig jaar engagement*, Leuven: Van Halewyck, p. 84.

55 Interview, 5 februari 2009.

56 Interview met Miet Smet, in: Bonneure, K. et al. (1997). *Markante vrouwen*, Brussel: Rosa, p. 5.

behaalde telkens echter veel stemmen en wou daarom een verkiesbare plaats, maar werd op het matje geroepen door de regionale secretaris van het ACW en de regionale voorzitter van de middenstand: *'In het begin werd ik niet aanvaard door het ACW want ik was veel te progressief. Toen ik in mijn arrondissement op een lijst wilde komen, werd ik eerst voor de vierschaar geroepen. Omdat ze wel eens van mij wilden te weten komen hoe dat nu juist zat met die vrouwenemancipatie en met mijn opvattingen over abortus.'*⁵⁷ Haar opvattingen daarover ontwikkelde Miet Smet samen met Rita Mulier, haar collega in het Jongerenbureau.

In juni 1970 had Miet Smet een interview afgenomen van Roos Proesmans, oprichtster van de eerste Dolle Mina-kern in Vlaanderen. In dit vraaggesprek voor het CVP-Jongerentijdschrift *Radikaal* peilde Smet naar het doel, de maatschappijvisie en de strategie van deze feministische groep.⁵⁸ De Dolle Mina's hadden begin 1970 hun eerste actie gevoerd in Antwerpen. Er volgden kernen in Gent, Leuven, Brussel en Oostende. Hoewel de Vlaamse Mina's minder sensationeel waren dan hun Nederlandse naamgenotes, groeide hun naamsbekendheid pijlsnel. Met

Afb. 3. Betoging van de Socialistische Vooruitziende Vrouwen naar aanleiding van de arrestatie van dokter Willy Peers

⁵⁷ Interview, 5 februari 2009.

⁵⁸ *Radikaal* (25 juni 1970), pp. 6-7.

Afb. 4. Affiche van de feministisch-socialistische beweging voor de depenalisering van abortus

hun creatieve, ludieke en provocerende acties trokken ze immers heel wat media-aandacht. Ze kwamen op voor seksuele voorlichting, de vrije verkoop van voorbehoedsmiddelen, meer kindercrèches, gemengd onderwijs, gelijk loon voor gelijk werk en de depenalisering van abortus. Met hun bekende slogan 'Baas in eigen buik' zorgden de Dolle Mina's voor de mediatisering en radicalisering van het abortusdebat.⁵⁹ Begin jaren 1960 was de anticonceptiepil op de Belgische markt gekomen en ze kende een snelle verspreiding. Nu een efficiëntere gezinsplanning mogelijk was, groeide ook de idee dat bij het falen van anticonceptie abortus moest worden toegestaan. Abortus stond echter ingeschreven in de strafwet en hoewel er wel degelijk zwangerschapsafbrekingen plaatsvonden, rustte er een groot taboe op het onderwerp. Tijdens de jaren 1960 kwam het debat vanuit verschillende richtingen op gang. De Belgische Vereniging voor Seksuele Hervorming (1956) en het Brusselse La Famille Heureuse (1962) speelden een belangrijke rol in de doorbraak van moderne vormen van anticonceptie. De Socialistisch Vooruitziende Vrouwen (SVV) vervulden een voortrekkersrol bij het losmaken van het maatschappelijk debat. Zij ijverden al vóór de Tweede Wereldoorlog voor gezinsplanning en in het begin van de jaren 1960 liepen ze met de bestrijding van seksuele taboes duidelijk voorop.⁶⁰ Vanaf 1970 oefende de autonome vrouwenbeweging een zweepfunctie uit ten aanzien van de meer traditionele organisaties en groeide abortus uit tot één van de belangrijkste strijdpunten van de feministische beweging.⁶¹

59 Van Molle, L. (2004). 'De nieuwe vrouwenbeweging in Vlaanderen. Een andere lezing', *Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis* (3), pp. 360-361.

60 Witte, E. (1990). 'Twintig jaar politieke strijd rond de abortuswetgeving in België (1970-1990)', *Res Publica* 32(4), p. 429 en pp. 432-434.

61 De Metsenaere, M. (2000). 'Het belang van de abortusstrijd voor de vrouwenbeweging en de impact van de wetwijziging op de levens van vrouwen', *Tien jaar abortuswet in België, Nieuw tijdschrift van de VUB* 13(3), p. 30 en p. 34.

In 1971 discussieerde ook het 'Wonderbureau' over anticonceptie en abortus in een interne werkgroep rond morele problemen. Volgens Rita Mulier leidde het onderwerp onmiddellijk tot meningsverschillen omdat niet iedereen het uitgesproken liberaliserende standpunt van de vrouwelijke leden apprecieerde.⁶² Miet Smet verwoordt dit voorzichtiger: tijdens het interview geeft ze aan dat er rond anticonceptie een consensus was binnen het Bureau, maar dat abortus bij sommige mannelijke leden moeilijker lag.⁶³ Voor *Radikaal* interviewden Miet Smet en Rita Mulier in april 1971 de socialistische senator Willy Callewaert. Hij diende een wetsvoorstel in tot gedeeltelijke liberalisering, waarbij abortus tijdens de eerste vijftien weken van de zwangerschap door een gynaecoloog kon worden uitgevoerd als er sociaal-psychologische motieven waren en twee dokters ermee instemden. Vertrekkend van de slogan 'Baas in eigen buik' van de Dolle Mina's peilden Smet en Mulier vooral naar het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen, waarvoor het wetsvoorstel geen aandacht had.⁶⁴ In april 1972 had Miet Smet het in *Radikaal* over een onhoudbare situatie. Ze had vooral aandacht voor de sociale ongelijkheid die de illegale abortuspraktijk met zich meebracht: alleen vrouwen die de middelen hadden om naar het buitenland te reizen, konden in een erkend centrum en in veilige omstandigheden een abortus laten uitvoeren.⁶⁵ Met haar aandacht voor het zelfbeschikkingsrecht en het klasseverschil vertolkte Miet Smet in het CVP-Jongeren tijdschrift de accenten die de vrouwenbeweging van in het begin in het abortusdebat had aangebracht.⁶⁶

De autonome feministische groepen die in het begin van de jaren 1970 ontstonden, bezorgden de brede vrouwenbeweging een nieuw elan. Vrijwel gelijktijdig met de eerste Dolle Mina-actie werd op 10 januari 1970 de eerste Pluralistische Aktiegroep voor Gelijke Rechten van Man en Vrouw (PAG) opgericht in Brugge. Op 14 maart haalden ze de pers met een open vergadering over de herziening van het huwelijksgoederenrecht. Naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober 1970 lanceerden ze de succesvolle campagne 'Heb vertrouwen - stem voor vrouwen', waarop zeven vrouwen werden verkozen voor de Brugse gemeenteraad. In navolging van Brugge ontstonden er PAG's in Gent, Roeselare, Ieper, Antwerpen, Tervuren, Leuven, Brussel, Mechelen en Limburg. Miet Smet beschouwde de PAG's en de Dolle Mina's als een belangrijke verrijking: *'De nieuwe feministische groepjes groeiden als paddenstoelen. Ik ben daar nooit bij geweest, maar het is goed dat ze hebben bestaan want ze hadden het oor van de pers en ze drukten op de traditionele*

62 De Donder, *Het levend geweten*, p. 198.

63 Interview, 5 maart 2009.

64 Smet, M en R. Mulier (1971). 'Humanisering van de abortuswetgeving', *Radikaal* (9 april 1971).

65 Smet, M. (1972). 'Discussie rond Abortus Provocatus onvermijdelijk', *Radikaal* (7 april 1972).

66 Zie hierover: De Metsenaere, 'Het belang van de abortusstrijd voor de vrouwenbeweging', pp. 29-42.

*vrouwengroepen om vooruit te gaan!*⁶⁷ Hierbij doelt ze op de hiërarchisch opgebouwde vrouwenverenigingen binnen de grote levensbeschouwelijke zuilen. Aan katholieke zijde zijn dit de Katholieke Arbeidersvrouwen (KAV) die zijn ingebed in het ACW, het Katholiek Vormingswerk voor Landelijke Vrouwen (KVLV) dat is ingebed in de Boerenbond, en de Christelijke Middenstand- en Burgervrouwen (CMBV, nu Markant) die deel uitmaakten van het Nationaal Christelijk Middenstandsverbond (nu Unizo). Hoewel deze vrouwenorganisaties door de feministen van de ‘tweede golf’ niet strijdbaar genoeg werden bevonden, droegen ze op hun eigen behoedzame manier bij tot de sociale, culturele, economische, politieke en juridische emancipatie van vrouwen.⁶⁸ Ook van deze vrouwengroepen maakte Miet Smet geen deel uit: *‘Ik durf het bijna niet zeggen maar ik ben nooit lid geweest van een vrouwenorganisatie. In zekere zin wilde ik dat ook niet omdat je dan je handen niet meer vrij hebt. Ik wilde voor alle vrouwengroepen werken en voor alle types van vrouwen.*⁶⁹

Aan de vergaderingen van het pluralistische Vrouwen Overleg Komitee (VOK) nam ze wel deel. Rita Mulier, die samen met Miet Smet in het Jongerenbureau had gezeten, lag mee aan de basis van dit overlegcomité. Als redactielid van *De Nieuwe Maand*, een geëngageerd blad dat ijverde voor politieke vernieuwing en progressieve frontvorming, richtte Rita Mulier begin 1972 een werkgroep Emancipatie op. Hiermee wilde ze de onverschilligheid ten opzichte van het feminisme, dat ook in progressieve kringen heerste, doorbreken. Hoewel er aanvankelijk mannen bij de werkgroep waren betrokken, daagden die na twee bijeenkomsten niet meer op. Hierop besloten de vrouwen tot actie over te gaan. Rita Mulier, Marijke van Hemeldonck (BSP), Hilde Masui (Bond van Grote en Jonge Gezinnen) en Ireen Daenen organiseerden een studieweekend (6-8 april 1972) in de vormingsinstelling De Blankaart in Woumen en nodigden vrouwen en mannen van verschillende politieke partijen, vakbonden en vrouwenorganisaties uit, evenals journalisten en wetenschappers. De deelnemers besloten elkaar op regelmatige basis te blijven ontmoeten voor contact en overleg, uitwisseling van informatie en gezamenlijke deelacties. Lily Boeykens, voorzitter van de Nederlandstalige afdeling van de Nationale Vrouwenraad (NVR), fungeerde als contactpersoon voor het prille (Vrouwen) Overleg Komitee.

Tijdens de ‘Journées de dénonciation des crimes contre les femmes’ op 13 en 14 mei in Parijs, deden de leden van het VOK inspiratie op voor een gelijkaardig initiatief in België. Ze overtuigden Simone de Beauvoir, schrijfster van *Le Deuxième Sexe* (1949) en icoon van de tweede feministische golf, om deel te nemen. Er kwam onder meer een werkgroep bijeen om een politiek urgentieprogramma op te stellen, met Lily Boeykens (NVR), Marijke van

67 Interview, 1 april 2009.

68 Van Molle, ‘De nieuwe vrouwenbeweging in Vlaanderen’, pp. 371-372.

69 Interview, 1 april 2009.

Hemeldonck (ABVV), Chantal De Smet (Dolle Mina) én Miet Smet (CVP).⁷⁰ Miet Smet kwam zo vanuit de politiek in de vrouwenbeweging terecht: *'Ze wilden in het VOK ook mensen van de CVP en ik was de meest visibele en degene die het meest bezig was met vrouwenproblemen.'*⁷¹ Haar aansluiting gebeurde op informele en toevallige wijze. *'Op een bepaald moment vonden vrouwen die met dezelfde problemen bezig waren elkaar gewoon. Ik was goed bevriend met Lily Boeykens. Zij was de grote drijvende kracht en zij organiseerde de eerste grote Vrouwendag. Ik heb die mee georganiseerd – op de achtergrond.'*⁷² Tijdens de vergaderingen van het VOK gaf Miet Smet de Vrouwendag inderdaad mee vorm: het werd een tweetalige aangelegenheid met debatten, informatiestands, sketches, enzovoort. Ook bij de promotie droeg ze haar steentje bij door onder andere stickers te gaan plakken in de toiletten van het grootwarenhuis Innovation in Brussel.⁷³ De eerste Vrouwendag op 11 november 1972 kende een enorm succes met tien- tot twaalfduizend deelnemers. *'Het was een ontplofing, een eruptie in ons land: ineens kwam alles los! De vrouwen stroomden naar Brussel. Wij vertolkten iets dat sterk bij de vrouwen leefde, maar dat niemand tevoren collectief had gebundeld. Ik geloof dat heel België met open mond zat te kijken: wat gebeurt er op die Vrouwendag?! Het was een heel stimulerende atmosfeer om voort te doen, te denken, te plannen, strategieën uit te stippelen. Maar we stonden nog maar aan het begin eigenlijk ...'*⁷⁴

Instituut voor Politieke Vorming (1973-1979)

Begin 1972 had Miet Smet haar werk bij de Intercommunale Dender, Durme en Schelde opgezegd en was ze verhuisd naar het kabinet van Luc Dhoore. In eerste instantie vroeg deze kersverse staatssecretaris voor Vlaamse Streekeconomie Rita Mulier als kabinetsmedewerkster. Mulier, die inmiddels geen lid meer was van de CVP, weigerde omdat het tijdschrift *De Nieuwe Maand* al haar tijd opslofte. Vervolgens belde Luc Dhoore Miet Smet, die met veel plezier naar het politieke centrum Brussel terugkeerde: *'Luc heeft naar mij gebeld en ik heb toegestemd want Brussel is mijn eigenlijke basis. Als ik weg ben uit Brussel, heb ik het gevoel dat ik weg ben van de wereld. Dus ik moest in Brussel zitten.'* (lacht)⁷⁵ Toen ze een jaar als persmedewerkster voor Luc Dhoore werkte, kwam ze te weten dat de CVP op zoek was naar een nieuwe directeur voor het Instituut voor Politieke Vorming (IPOVO). Een extern bureau nam het examen af waaraan een zestal

70 Van Loon, H. (2004). *De impact van het Vrouwen Overleg Komitee (VOK) op het Vlaamse feminisme: een monografie van een overlegorgaan van de nieuwe vrouwenbewegingen (1972-1992)*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel. Faculteit Geschiedenis (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), p. 17 en pp. 50-60.

71 Interview, 1 april 2009.

72 Interview, 1 april 2009.

73 Van Loon, *De impact van het Vrouwen Overleg Komitee*, p. 61 en p. 222.

74 Interview met Miet Smet, in: Bonneure, *Markante vrouwen*, p. 6.

75 Interview, 5 februari 2009.

kandidaten deelnam. Ze werden getest op hun kennis van politiek en politieke vorming. Miet Smet haalde het en werd in 1973 directeur van het Instituut voor Politieke Vorming.⁷⁶ De redactie van de krant *Het Vrije Waasland* liet ten onrechte uitschijnen dat haar functie als kabinetslid niet was vernieuwd omwille van een weigering van Dhoore. Dit liet Miet Smet niet over haar kant gaan: ze schreef de redactie dat ze in oktober 1972 zelf ontslag had gevraagd en drong aan op een rechtzetting. Uit deze briefwisseling blijkt dat ze de taak van directeur vooral op zich wilde nemen omwille van het belang dat ze aan vormingswerk hechtte.⁷⁷ Het IPOVO had immers net een nieuwe invulling gekregen. Het was in 1967 opgericht onder de naam Jef Deschuyffeleerstichting, in herinnering aan deze grote bezieler van de CVP. Deschuyffeleer (1913-1959) was voorzitter geweest van de KAJ en van de Centrale voor Studie- en Beroepsoriëntering, en secretaris van het ACW. De toenmalige vormingsprogramma's – waarbij vooral aandacht werd besteed aan de CVP-doctrine – richtten zich bijna uitsluitend tot de eigenlijke partijkaders. Op het CVP-Congres te Antwerpen in oktober 1972 werd onder voorzitterschap van Wilfried Martens beslist het IPOVO tot een volwaardige dienst van de CVP uit te bouwen. Tijdens dat congres onderstreepte de CVP immers 'de noodzaak aan gerichte politieke vorming te doen, vooral van haar mandarissen, bestuursleden en leden, maar ook van de publieke opinie'. Om die doelstellingen te realiseren besloot de CVP vormingsinitiatieven te ontwikkelen op drie niveaus. Ten eerste moest het mandatarissenkorps beter worden opgeleid door functionele politieke vorming. Verder diende het IPOVO sterkere partijstructuren uit te bouwen via partijpolitieke vorming. Ten slotte zou het IPOVO instaan voor de algemene politieke vorming van de burgers zodat ze meer inzicht zouden verwerven in het politieke gebeuren.⁷⁸

Naast haar leerschool thuis, haar leerschool bij 'Mens en Ruimte' en haar leerschool bij het Jongerenbureau noemt Miet Smet het Instituut voor Politieke Vorming haar vierde leerschool.⁷⁹ *'Ik heb daar veel geleerd. Hoe je een dossier moet maken en het zijn weg laten vinden naar congresstukken, wetgevingen en collectieve besluiten. Ik heb er geleerd hoe de politiek wordt bedreven, welke stromingen er bestaan, wie achter wat staat, hoe de onderlinge concurrentie in een partij in elkaar zit, hoe je een vergadering naar een conclusie toe moet leiden, de waarde en de beperkingen van democratische inspraakprocedures. Ik ben me gaan verdiepen in onze sociale zekerheid en ons fiscaal stelsel. Ik heb het verband ontdekt tussen arbeid en leven: arbeid en gezin, arbeid en vrije tijd, arbeid en studie.'*⁸⁰ Een specifieke opdracht lijkt ze als kersverse directeur niet te hebben meegekregen: *'Ik werd eigenlijk*

76 Interview, 5 maart 2009.

77 Brief van 27 februari 1973, map 22/2, Archief IPOVO.

78 Cardyn, F. (red.) (1983). *IPOVO, Instituut voor Politieke Vorming*, Brussel: IPOVO, pp. 2-6.

79 Interview, 5 februari 2009.

80 Interview met Miet Smet, in: *Knack* (15 augustus 1979).

Afb. 5. Miet Smet, met naast haar Tijn Declercq, tijdens een bezoek van het IPOVO aan het Europees Parlement in Straatsburg, november 1977

*sterk alleen gelaten (lacht) en ik ben bij manier van spreken van nul begonnen.*⁸¹ Ze werd wel bijgestaan door een nieuwe afgevaardigd-beheerder, Antwerps volksvertegenwoordiger Tijn Declercq. Hij kwam uit ACV-richting en kende iets van politieke vorming. Het klikte goed tussen beiden, wat voor een fijne samenwerking zorgde.⁸²

Om de nieuwe doelstellingen te bereiken, moest het IPOVO volledig worden uitgebouwd. Eerst werd er een Directiecomité ingericht met als voorzitter Wilfried Martens. Vervolgens ging Miet Smet op zoek naar arrondissementele verantwoordelijken. *'Hierdoor leerde ik het hele Vlaamse land kennen, van Limburg tot West-Vlaanderen, en kreeg ik een grote bagage.'*⁸³ In elk arrondissement werden één of meerdere politieke vormingscursussen per jaar ingericht die waren bestemd voor de leden, de gemeentemantatarissen of de voorzitters en secretarissen, afhankelijk van het onderwerp. Miet Smet stelde werkgroepen samen uit professoren en specialisten die de vormingsdossiers moesten voorbereiden. Door als directeur aan deze werkgroepen deel te nemen, leerde zij zelf de behandelde materies grondig kennen. De arrondissementele verantwoordelijken moesten vervolgens op plaatselijk niveau de lessenspakketten

81 Interview, 5 maart 2009.

82 Interview, 5 maart 2009.

83 Interview, 5 februari 2009.

aanbieden die de werkgroepen hadden samengesteld. *‘Wij hadden een zeer goede groep arrondissementale verantwoordelijken en wij kwamen een paar keer per jaar allemaal samen voor een weekend. Om het programma vast te leggen en te plannen wat we het komende jaar gingen doen.’*⁸⁴ Daarnaast organiseerde het IPOVO op nationaal vlak verschillende studiecommissies. Zo waren er onder andere de commissies ‘Cultuurpakt-Cultuurbeleid’, ‘Staatshervorming’ en ‘Kleuteronderwijs’. Via deze weg leerde Miet Smet ook Europa kennen. In 1979 vonden de eerste rechtstreekse Europese verkiezingen plaats en Miet Smet stond in voor de voorbereiding van alle cursussen rond Europa. *‘Via het begeleiden van de opmaak van die cursussen en het voorzitten van de vergaderingen, leerde ik Europa kennen. Dus voor mij was dat zeer interessant.’*⁸⁵

De algemene politieke vorming van de burgers, een nieuwe doelstelling voor het IPOVO, vulde Miet Smet in door de organisatie van open partijdagen. Zoals de naam aangeeft, waren ze toegankelijk voor iedereen: lidmaatschap van de CVP vormde geen vereiste. Ze had veel inbreng bij de onderwerpkeuze van deze open partijdagen. *‘De thema’s die ik heb gekozen, waren eigenlijk de drie thema’s waarmee ik altijd bezig ben geweest: leefmilieu, vrouwen en nadien iets rond rechtshulp en OCMW’s. En dan is er nog één open partijdag geweest over gehandicapten, op vraag van Wivina Demeester.’*⁸⁶ Demeester was toen parlementslid en zou in 1985 staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid worden. De eerste open partijdag op 19 mei 1973 te Gent handelde over leefmilieu, wat in 1974 resulteerde in een eerste publicatie *Milieubeleid – vat op vuil*. Op 29 september 1973 volgde een open partijdag over ‘De zelfstandige ondernemer’. Daarna kwamen de vrouwen aan de beurt met de open partijdag ‘Vrouw en Maatschappij’ op 8 juni 1974 in Sint-Niklaas. Op 8 maart 1975 vond in Oudenaarde een open partijdag plaats over ‘Sociale dienstverlening en hervorming COO’. Enkele maanden later kwam ‘Een beleid voor een geïntegreerde gehandicaptenzorg’ aan bod in Wilrijk. In 1978 organiseerde Miet Smet een laatste open partijdag rond ‘Rechtshulp’.

De organisatie van de open partijdag rond vrouwen maakte één en ander duidelijk en zou verstrekkende gevolgen hebben. Op de planningsvergadering van de CVP-staf op 16 en 17 juli 1973 op het domein Ryckvelde (Damme) opperde Miet Smet de idee een open partijdag te houden rond het thema ‘Vrouw en Maatschappij’. De partijstaf aanvaardde haar voorstel en begin 1974 richtte Miet Smet, zoals dat gewoonlijk gebeurde ter voorbereiding van een dergelijk initiatief, een nationale werkgroep op. Zowel de leden van het nationale partijbestuur als vrouwen uit aanverwante sociale organisaties (KAV, ACV), kabinetten en andere nationale

---

84 Interview, 5 maart 2009.

85 Interview, 5 maart 2009.

86 Interview, 5 maart 2009.

beleidsorganen werden uitgenodigd om deel te nemen.⁸⁷ Voor de eerste vergadering van 18 januari 1974 kwam geen enkele man opdagen waardoor de relevantie van de open partijdag meteen duidelijk was. Uit de IPOVO-briefwisseling van Miet Smet blijkt dat de vrouwen van de werkgroep niet opgezet waren met de desinteresse van de mannelijke partijleden. Een brief van 22 januari richtte zich in klare taal tot ‘de voorzitter en de leden van het partijbestuur’: ‘Wij wensen uitdrukkelijk te stellen dat problemen van de vrouw maatschappelijke problemen zijn waaraan ieder lid van het hoofdbestuur zich dient te interesseren. Wij wensen niet als een aparte groep opzij gezet te worden. Wij wensen integendeel een geïntegreerd deel van de maatschappij te zijn en van de partij waarin wij vechten.’⁸⁸ Vanaf de tweede vergadering op 24 januari ging de werkgroep zich bezig houden met de integratie van vrouwen in de politiek en dit specifiek met het oog op de verkiezingen van 10 maart 1974. Verder eiste ook de naderende open partijdag heel wat voorbereiding. Er werden vier subcommissies opgericht die elk over een welbepaald thema vergaderden. Dit resulteerde in vier rapporten: ‘Rechtssituatie van de Vrouw’, ‘Verantwoordelijkheid en Politiek’, ‘Vrouw en Arbeid’ en ‘Vrouw en Gezin’. De rapporten bevatten een heleboel eisen die Miet Smet de jaren daarna opnam: gelijk loon voor gelijkwaardig werk, functieclassificatie, arbeidsduurvermindering per dag, nachtarbeid, gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de sociale zekerheid, coïncstructie, studiekeuze en rol-doorbreking in het gezin. Een onderwerp dat niet aan bod kwam, was abortus. Ook geweld op vrouwen, Miet Smets latere stokpaardje, werd niet besproken. De reden hiervoor is dat Miet Smet dit laatste punt pas in 1976 oppikte tijdens een studiereis naar de Verenigde Staten. De open partijdag vond plaats op 8 juni 1974 in de stadsschouwburg van Sint-Niklaas, Miet Smets geboortestad, en was met een opkomst van ongeveer 800 deelnemers een succes.⁸⁹

87 Helsen, G. (1982). *De CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij: analyse van de belangrijkste standpunten en onderzoek naar de drukking uitgeoefend binnen de CVP*, Leuven: Katholieke Universiteit Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), p. 6.

88 Brief van 22 januari 1974, map 22/1, Archief IPOVO. Aanwezig op de eerste vergadering: L. Clarijs-Pauwels (kabinet Volksgezondheid), L. Delang (lid van het Nationaal partijbestuur), P. Daeme (provincieraadslid), R. De Backer (senator), T. Denijs (CVP-Vrouwen Brugge), G. Devos (volksvertegenwoordigster), J. Dhoore (CVP-Vrouwen Limburg), G. Eecklaere (lid van het Nationaal partijbestuur), B. Grouwels (lid van het Nationaal Bureau CVP-Jongeren), S. Masselang (nationaal verantwoordelijke ACV-Vrouwen), M. Feyaert (gemeenteraadslid Brugge), Plankaert (lid van het Nationaal partijbestuur), A. Norman (kabinet Buitenlandse Zaken), M. Pernot (studiedienst KAV), M. Severy (CVP-Vrouwen Limburg), G. Trioen (gemeenteraadslid Brugge), G. Turf-De Munter (senator), M.L. Vanrobaeys (schepene Brugge), A. Van Cauwelaert (kabinet Cultuur), M. Verlaect-Gevaert (volksvertegenwoordigster), D. Verstraeten (kabinet Streekeconomie), M. Wijnants (voorzitster CVP-Jongeren arrondissement Antwerpen), M. Smet (directeur IPOVO).

89 Peeters, R. (1983). *Vrouw en Maatschappij (1973-1983). Wat zijn wij? Wat doen wij? Wat willen wij? Een kennismaking met de CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij*, Brussel: Willems, p. 2.

Hoofdstuk 2

Politisering van vrouweneisen

**Van militante feministe
tot technisch onderlegde
parlementariër**

In het begin van de jaren 1970 heerste er tussen feministen nogal wat discussie over de aangewezen strategie ter verwezenlijking van vrouwenreizen. Sommigen stonden expliciet vijandig tegenover politiek als een typisch bastion van mannelijke machtsuitoefening. Ze redeneerden dat, aangezien politiek wezenlijk mannelijk was, vrouwen zich altijd zouden moeten plooiën naar de politieke regels en politieke cultuur die door mannen werden bepaald en opgelegd. Rita Muliers uitspraak ‘Politiek is vuile boel’, typeert deze houding.⁹⁰ Vanuit hun protest tegen de gevestigde macht wensten ze autonoom te blijven. Dit hield echter ook nadelen in: ze werden geconfronteerd met organisatorische versnippering en geldgebrek. Bovendien waren hun mogelijkheden om daadwerkelijk invloed uit te oefenen beperkt. Om die redenen kozen andere feministes, zoals Miet Smet, voor integratie of aansluiting bij een groter organisatorisch geheel.⁹¹

Miet Smets politieke engagement was ouder dan haar feministische engagement: *‘Ik ben vanuit de politiek in de vrouwenbeweging gekomen. Dus ik ben eigenlijk een politieke vrouw.’*⁹² Ze wenste binnen de partij te ijveren en om via overleg en discussie vooroordelen weg te werken. *‘Het was een keuze om in het systeem te blijven. Ik heb dat ook altijd gewild. Ik ben er altijd van overtuigd geweest dat je in het systeem meer kan doen en het sloot beter aan bij mijzelf. Maar het is goed dat de anderen bestaan hebben. Uiteindelijk werkten we allemaal voor hetzelfde. De finale doelstelling was voor iedereen dezelfde.’*⁹³ Tijdens de periode 1973-1985 heeft Miet Smet de verschillende organen die ze leidde of voorzat, aangewend voor de verbetering van de positie van vrouwen.

Vrouw en Maatschappij (1974-1983): drukking binnen de CVP

Het succes en de persaandacht die de open partijdag ‘Vrouw en Maatschappij’ van 8 juni 1974 kende, zette Miet Smet aan het denken over een permanente werking: *‘De open partijdag was een enorm succes. Ik geloof dat we het eerste blad van de pers hadden. En na die open partijdag dacht ik: het zou zonde zijn als het zou blijven bij één hoogtepunt en dan gedaan. En door het feit dat we gezamenlijk de thema’s voorbereidden, was dat ook een goede groep geworden, die elkaar had leren kennen. En dan heb ik de vrouwen terug samengeroepen en voorgesteld*

90 Van Molle, L. en E. Gubin (1998). *Vrouw en politiek in België*, Tiel: Lannoo, p. 53; Van Molle, ‘De nieuwe vrouwenbeweging in Vlaanderen’, p. 366.

91 Hooghe, M. (1995). ‘De vrouwenbeweging. De lange mars door de instellingen’, in: S. Hellemans en M. Hooghe (red.), *Van ‘Mei ’68’ tot ‘Hand in Hand’*. *Nieuwe sociale bewegingen in België, 1965-1995*, Leuven / Apeldoorn: Garant, pp. 97-100.

92 Interview, 22 april 2009.

93 Interview, 22 april 2009.

Afb. 6. Miet Smet en Wiske De Boodt tijdens een vergadering van Vrouw en Maatschappij, z.d.

om verder te blijven werken. En zo is Vrouw en Maatschappij ontstaan.⁹⁴ Miet Smet was voorzitter van Vrouw en Maatschappij van 1974 tot 1983. Zolang ze directeur van het IPOVO was, zou het secretariaat van de werkgroep worden waargenomen door het vormingsinstituut.

De leden van de werkgroep Vrouw en Maatschappij trokken tijdens de jaren 1970 verschillende keren naar het buitenland om er inspiratie op te doen. Bij deze groepsreizen, waarover meer in hoofdstuk vier, waren ook vrouwen van andere politieke partijen en vrouwenverenigingen betrokken. Op die manier bouwden de vrouwen hun eigen netwerk uit. Miet Smet denkt met veel plezier terug aan het groepsgevoel bij Vrouw en Maatschappij en ook nu nog gaan ze met een aantal jaarlijks samen op vakantie. *'We hebben vreselijk veel plezier gehad met Vrouw en Maatschappij! Niet omdat we plezier maakten, maar omdat we allemaal zo sterk geëngageerd waren en zo vol van hetgeen we zouden kunnen doen. En probeerden te doen, al dan niet met succes, hé ...'*⁹⁵

94 Interview, 5 maart 2009.

95 Interview, 5 maart 2009.

Integratie van vrouwen in de politiek

‘De oplossing van de vrouwenproblematiek zal in belangrijke mate langs politieke weg moeten verlopen’, had Miet Smet tijdens de open partijdag van 8 juni 1974 besloten.⁹⁶ Vrouwen én mannen zaten opgesloten in een beperkende rolverdeling. Hiervan waren vooral vrouwen het slachtoffer: als gevolg van hun economische afhankelijkheid stonden ze immers machteloos. Het gebrek aan mannelijke interesse voor de open partijdag maakte duidelijk dat er groepsdruk nodig was om deze problematiek op de politieke agenda te plaatsen.⁹⁷ Eén van de belangrijkste doelstellingen van Vrouw en Maatschappij werd dan ook de integratie van een groter aantal vrouwen in de politiek.⁹⁸

In alle westerse landen verwierven vrouwen later dan mannen politieke rechten. De Belgische wetswijziging van 1948 realiseerde de formele gelijkheid tussen de seksen op het niveau van het stemrecht, maar dit veranderde lange tijd weinig of niets op het vlak van de feitelijke machtsuitoefening. Tot 1965 was er geen enkele vrouw in de regering te vinden. Tussen 1949 en 1961 waren vrouwen amper vertegenwoordigd in het Parlement: hun aandeel steeg van 2,1% tot 3,6%. Tussen 1965 en 1974 waren ze zelfs met nog minder dan in de periode 1950-1961. Men stond hier echter weinig bij stil. Ongeveer gelijktijdig kregen vrouwen rechtsbekwaamheid: het principe van de maritale macht werd uit het Burgerlijk Wetboek geschrapt, waardoor gehuwde vrouwen bijvoorbeeld geen toestemming meer nodig hadden van hun man om te mogen werken. Bovendien volgden meisjes in toenemende mate hoger onderwijs en traden de vrouwen steeds meer toe tot de arbeidsmarkt. Er was dus vooruitgang, behalve in de politiek. De politieke bewustwording van vrouwen, *als vrouwen*, kwam zeer traag op gang. Toen de eerste naoorlogse politicae het Parlement betraden, leefden er heel andere problemen dan de verhouding tussen de seksen. De koningskwestie, de repressie, de schoolkwestie, de sociale stakingen in de winter van 1960-1961 en de communautaire escalatie beheersten de toen sterk verzuilde samenleving. Vrouwen namen wel actief deel aan de politiek, maar zonder daarbij de nadruk te leggen op introspectie of herbezinning rond hun eigen situatie. Het besef dat men als vrouw slechts in de marge van de machtsuitoefening functioneerde, was niet of nauwelijks aanwezig.⁹⁹

Hierin kwam dankzij het maatschappijkritische klimaat van het begin van de jaren 1970 verandering. In oktober 1970 zorgde de Brugse PAG met hun campagne ‘Heb vertrouwen

96 Openingsrede van Miet Smet tijdens de open partijdag ‘Vrouw en Maatschappij’, *Tele-Zeg* (november 1974), pp. 3-11.

97 Smet, M. (1975). ‘De vrouw en de politiek’, *Kultuurleven* 42, p. 738.

98 Zie IPOVO-cursus ‘Vrouw en beleid’, 1978; Peeters, *Vrouw en Maatschappij*, p. 1.

99 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 20.

– Stem voor vrouwen’ dat er zeven vrouwen in de gemeenteraad terechtkwamen. Ook andere groepen begonnen te ijveren voor het wegwerken van de hinderpalen die de politieke integratie van vrouwen in de weg stonden. Vanaf de verkiezingen van 1971 hekelde de Nationale Vrouwenraad de politieke zeden die de kansen van vrouwen met een politieke roeping belemmerden. Open Deur - Porte Ouverte, een feministische organisatie die al sinds 1929 ijverde voor het recht op arbeid, en het Comité Gelijk Loon voor Gelijk Werk, opgericht in het kader van de vrouwenstaking in Herstal (1966), riepen vrouwen in 1971 op bij voorkeur voor vrouwen te stemmen. Op 19 maart 1972 kwam de Verenigde Feministische Partij (VFP-PFU) tot stand. Ze wilde de grote politieke partijen dwingen tot meer openheid naar vrouwen toe en opteerde daarmee voor een partijpolitieke strategie.¹⁰⁰ Toen de twee enige vrouwelijke staatssecretarissen Maria Verlact-Gevaert (CVP) en Irène Pétry (PSB) bij een herschikking van het kabinet Leburton-Tindemans-De Clercq in oktober 1973 voor hun diensten werden bedankt, was het hek van de dam. Als reactie hierop en naar aanleiding van de verkiezingen van 10 maart 1974 organiseerden de Nationale Vrouwenraad en het Vrouwen Overleg Komitee een ‘Stem-Vrouwactie’.¹⁰¹

De kersverse werkgroep Vrouw en Maatschappij speelde hierop in en formuleerde in een nota aan het nationale partijbestuur haar eisen inzake de lijstsamenstelling voor de naderende parlementsverkiezingen. In de eerste plaats vroeg ze om vrouwen die al parlementslid waren opnieuw een verkiesbare plaats te geven. Daarnaast wenste ze dat plaatsen die vrijkwamen op de lijst of bij coöptatie werden voorbehouden aan vrouwelijke kandidaten. Ten slotte verzocht ze om alle plaatsen van eerste opvolger op de lijsten voor Kamer en Senaat te reserveren voor een vrouwelijke kandidaat. Het nationale partijbestuur ging gedeeltelijk in op deze eisen door de uitvaardiging van een richtlijn eind januari 1974. Hierin kregen de arrondissementen de opdracht minstens één politiek belangrijke plaats van de Kamer- of Senaatslijst voor te behouden voor een vrouw. Concreet betekende dit ofwel een verkiesbare plaats, ofwel een eerste-opvolgersplaats.¹⁰² Hoewel de richtlijn nooit volledig door alle arrondissementen werd nageleefd, had ze toch resultaat. In 1971, vóór de toepassing van de richtlijn, zetelden er vier CVP-vrouwen in het Parlement. In 1974 kregen ze gezelschap van vijf nieuwe vrouwelijke verkozenen.¹⁰³ Miet Smet, die opkwam voor het arrondissement Sint-Niklaas, was daar echter niet bij, want ze stond op een onverkiesbare plaats. Ondanks de uitdrukkelijke steun van partijvoorzitter Wilfried Martens en haar plaats als eerste opvolger,

---

100 Idem, p. 54.

101 Idem, p. 84.

102 Idem, p. 89 en p. 128. In 1977 werd hier een strijdplaats aan toegevoegd, zie: Peeters, *Vrouw en Maatschappij*, p. 4.

103 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 128.

Afb. 7. Portretfoto in het Parlement, ca. 1978

geraakte ze ook in 1977 niet verkozen.¹⁰⁴ Maar eind 1978 zou ze de plaats innemen van Kamerlid Omer De Mey, burgemeester van Sint-Gillis-Waas, die niet meer opkwam. Als lijsttrekker was ze deze keer zeker van een zetel in het Parlement.¹⁰⁵ *‘Je moet in een klein arrondissement een verkiesbare plaats hebben om verkozen te kunnen zijn. In 1978 stond ik op kop. Dus ik werd verkozen.’*¹⁰⁶ Miet Smet werd één van de zestien vrouwelijke parlementsleden die de CVP in 1978 telde. Hoewel Vrouw en Maatschappij een belangrijke rol speelde in deze toename van de vrouwelijke vertegenwoordiging, oefenden nog twee andere factoren invloed uit. Tijdens de periode 1974-1978 boekte de CVP electorale winst, waardoor er meer ruimte kwam voor nieuwe vrouwelijke kandidaten. Daarnaast misten de ‘Stem-Vrouwacties’ die de vrouwenbeweging in 1974, 1977 en 1978 voerde, hun impact niet. Hoewel de toename van het aantal vrouwelijke parlementsleden zich het sterkst aftekende bij de CVP ging het om een nationale trend, die waarneembaar was bij alle traditionele politieke partijen.

De druk die Vrouw en Maatschappij uitoefende, beperkte zich niet tot de lijtsamenstelling. De werkgroep ijverde ook voor een grotere integratie van vrouwen in de partij via

¹⁰⁴ Wilssens, H. in: *Het Vrije Waasland* (28 januari 1977).

¹⁰⁵ Schlomer, F. in: *De Morgen* (26 december 1978).

¹⁰⁶ Interview, 5 maart 2009.

een vastgelegde minimumvertegenwoordiging in de bestuursorganen van de CVP. Hierdoor zouden de vrouwen meer invloed kunnen uitoefenen op de lijstsamenstelling en op het beleid van de partij. Op het statutair CVP-congres van 17-18 december 1977 verkreeg Vrouw en Maatschappij een 1/5 quotum voor de vertegenwoordiging van vrouwen in de partijorganen op plaatselijk en nationaal vlak.¹⁰⁷ Deze integratie van vrouwen binnen de partij was overigens niet volledig nieuw. Vanaf 1946 legde de partij de minimumvertegenwoordiging van vrouwen in het partijbestuur statutair vast en dit op alle bestuursniveaus. De CVP-PSC was het, gezien haar jarenlange pleidooien voor vrouwenstemrecht, aan zichzelf verplicht zich zo vrouwvriendelijk mogelijk te profileren. De socialisten en de liberalen hadden zich lang tegen vrouwenstemrecht verzet uit vrees voor conservatief vrouwelijk stemgedrag. Ook de CVP volgde eigenlijk deze redenering: haar enthousiaste werving van vrouwen na de Tweede Wereldoorlog ging gepaard met een zeker electoraal opportunisme.¹⁰⁸ Binnen de CVP-PSC werkte ook de standenstructuur als hefboom. De drie christelijke standen – de arbeiders, de boeren en de middenstand – plaatsten immers gaandeweg vrouwelijke kandidaten op de kieslijsten. Ze deden dat in samenspraak met of onder druk van hun standsgelovonden vrouwenverenigingen (KAV, KVLV, CMBV) die een belangrijk kiespotentieel vertegenwoordigden.¹⁰⁹

Nieuwe verdeling van arbeids- en gezinstaken

Naast de integratie van vrouwen in de politiek wilde Vrouw en Maatschappij ‘bijdragen tot het vernieuwend denken rond de rol en de plaats van de vrouw in de maatschappij’.¹¹⁰ Dat roldoorbreking één van haar hoofdbekommernissen was, bleek meteen tijdens de open partijdag van 8 juni 1974 uit de openingsrede van Miet Smet met als titel ‘Het traditionele rolpatroon van man en vrouw is niet alleen zinloos, het is ook schadelijk’. Inspiratie voor deze progressieve speech haalde ze grotendeels bij Simone de Beauvoir.¹¹¹ Miet Smet sprak hierin een aantal basisprincipes uit die ze steeds zou blijven verdedigen. Volgens haar was huishoudelijke arbeid voor vele vrouwen geen volledige dagtaak meer. Meer zelfs, ze beschouwde productieve arbeid als de belangrijkste toegangsweg tot de maatschappij. Vrouwen moesten het recht (en zelfs de plicht) hebben te werken, maar dan wel onder dezelfde voorwaarden als mannen. Daarom pleitte ze voor een verdeling van de huishoudelijke taken.¹¹² Vrouw en Maatschappij

---

107 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, pp. 89-90.

108 Idem, p. 88; Hermans, A. et al. (2005). *Christen-Democratisch & Vrouw, Spiegels van vrouwenacties in zestig jaar christen-democratie in Vlaanderen*, Brussel: CD&V-werkgroep Vrouw en Maatschappij, p. 13.

109 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 327.

110 Peeters, *Vrouw en Maatschappij*, p. 1.

111 Interview, 5 maart 2009.

112 Openingsrede van Miet Smet tijdens de open partijdag ‘Vrouw en Maatschappij’, *Tele-Zeg* (november 1974), pp. 3-11.

Afb. 8. Miet Smet met minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Zaken Rika De Backer op de open partijdag 'Vrouw en Maatschappij' in Sint-Niklaas, 1974

zou dan ook steeds streven naar de bevordering van *'alle maatregelen die een humane combinatie van beroepsarbeid en gezinsengagement mogelijk maken'*.¹¹³ Tijdens de open partijdag hadden de rapporten van de werkgroepen een reeks pijnpunten aangeklaagd die onmogelijk meteen konden worden verholpen. De politieke actualiteit en de functie van de leden bepaalden in sterke mate welke thema's de werkgroep opnam. *'In de beginperiode waren dat grotendeels vrouwen uit kabinetten. Dus dat waren geen "n'importe qui", maar echt vrouwen die een beetje macht hadden.'*¹¹⁴ *'Ze hadden toegang tot een minister. Ze kenden via die weg de agenda van de Ministerraad en de problemen die op hun kabinet werden besproken. Onze thema's waren de thema's van hun kabinet omdat je dan rechtstreeks invloed kon uitoefenen. Dus als wij iemand hadden op Welzijn, dan probeerden we via die weg iets rond kinderopvang te doen. Zo werd dat eigenlijk geregeld. En ik kende de partij goed, via het IPOVO. Dus wij begonnen zeer actief aan politiek te doen. Rond heel de problematiek van de vrouwen.'*¹¹⁵

113 Toespraak van Miet Smet op de bijeenkomst 'Waarheen met Vrouw en Maatschappij', 29 februari 1980.

114 Interview, 5 februari 2009.

115 Interview, 5 maart 2009.

Ter voorbereiding van het partijcongres van 7 en 8 december 1974 rond het thema ‘De planning in een democratische samenleving’, werden binnen de werkgroep heel wat discussies gevoerd over een aantal ontwerpresoluties, onder meer rond de Sociaal Pedagogische Toelage (SPT).¹¹⁶ De idee van een geldelijke toelage voor de thuisblijvende ouder had een lange en omstreden voorgeschiedenis. In 1949 kondigde minister van Arbeid en Sociale Voorzorg Oscar Behogne (CVP) een ‘Premie voor de Moeder aan de Haard’ aan omdat één inkomen niet langer volstond om een gezin te onderhouden. De premie kaderde in de visie dat vrouwen instonden voor het huishouden en mannen per definitie kostwinners waren.¹¹⁷ Ook Albert Smet huldigde dat model: *‘Mijn vader was een absolute voorstander van de premie voor de thuisblijvende vrouw. Hij kwam uit een generatie die ideologisch sterk was opgeleid en één van hun strijdpunten was de eerbied voor de vrouw. Die werd op een piëdestal gezet: ze moest zo min mogelijk gaan werken en zéker niet in de fabriek. Dat was die generatie.’*¹¹⁸ In 1957 schafte de socialistisch-liberale regering de premie af door ze te integreren in de kinderbijslag.¹¹⁹ Tien jaar later kondigde CVP-volksvertegenwoordiger en voorzitter van de Bond van Grote en Jonge Gezinnen (BGJG) Frans Van Mechelen opnieuw een premie aan onder de naam ‘Sociaal Pedagogische Toelage’. Deze premie zou moeders de vrije keuze geven tussen buitenshuisarbeid of de mogelijkheid thuis de zorg op te nemen voor het gezin. Na tien jaar debat en aarzelande regeringen voorzag de Programmawet van 5 januari 1976 een nieuwe vergoeding voor de thuisblijvende ouder.¹²⁰ Het Koninklijk besluit dat de toekenningsmodaliteiten moest regelen, werd echter nooit afgekondigd.¹²¹ Aanvankelijk vond de werkgroep Vrouw en Maatschappij een SPT voor gezinnen met een beperkt inkomen en met kinderen onder de drie jaar nog aanvaardbaar als overgangsmaatregel.¹²² In de daaropvolgende jaren verstrakte haar standpunt. Miet Smet wees de rolbevestigende maatregel af omdat *‘het de beste manier was om vrouwen thuis te houden. Dat was volledig tegen onze filosofie van vrouwen moeten economisch zelfstandig worden.’*¹²³ *‘Ik ben ook iemand die niet gelooft in vrije keuze. Dat is een goede slogan geweest voor een overgangperiode waarin werd gezegd: “Men moet de vrije keuze hebben om al dan niet te gaan werken.” Ik heb altijd gezegd dat dat onzin is. In principe moet iedereen gaan werken, want niet gaan werken betekent dat je geen eigen inkomen hebt. Dat je geen eigen pensioen verwerft en dat je zeer zwak staat, moest er een echtscheiding zijn. Een vrouw die het leven wil*

116 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 134.

117 Vandebroek, H. (2004). ‘Compromissen tussen strategie en ideologie. De Premie voor de Moeder aan de Haard als onderdeel van de gezinspolitiek, 1949-1957’, *Brood en Rozen* (3), p. 34 en p. 42.

118 Interview met Miet Smet, in: *Humo* (13-19 februari 2009); interview, 5 februari 2009.

119 Vandebroek, ‘Compromissen tussen strategie en ideologie’, p. 40.

120 Wet van 5 januari 1976 betreffende de budgettaire voorstellen 1975-1976 (*B.S.* 6 januari 1976).

121 Bollen, S. (2003). ‘Over oude wijn in nieuwe zakken: van haardtollage tot sociaal-pedagogische toelage’, *Brood en Rozen* (3), pp. 37-38.

122 Rapport van de werkgroep ‘Gezin en Opvoeding’, p. 8.

123 Interview, 5 maart 2009.

*aankunnen en ook alle eventualiteiten van dat leven, moet gaan werken. En al die onzin van man en vrouw mogen kiezen, dat is zever in pakskes. Het komt erop neer dat de vrouw kiest en men weet dat.*¹²⁴ *‘We hebben de premie voor de moeder aan de haard dan ook, ik denk twintig jaar, tegengehouden. Maar écht tegengehouden. En ze is er nooit meer gekomen.’*¹²⁵

Bij het aantreden van de regering Martens I in april 1979 was de SPT geschrapt uit de regeringsverklaring. Toch stapte de CVP niet af van de idee dat arbeid binnen het gezin geldelijke waardering verdiende. Via fiscale weg werd dit mogelijk met het zogenaamde splittingsstelsel dat ééninkomensgezinnen bevoordeelde. Vrouw en Maatschappij verzette zich hiertegen door de fiscale decumul, die gunstiger was voor twee-inkomensgezinnen, te verdedigen.¹²⁶ Het standpunt van Vrouw en Maatschappij werd niet gevolgd: op het partijcongres ‘Bestaanszekerheid voor iedereen’ van december 1980 sprak de CVP zich uit voor het systeem van splitting.¹²⁷ De Commissie Vrouwenarbeid, een adviesorgaan bij het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid onder voorzitterschap van Miet Smet, zou de kwestie terug oprakelen tijdens een studiedag over ‘De beroepsarbeid van de vrouw en de fiscaliteit’ op 18 oktober 1982. In haar eindconclusie stelde Miet Smet dat de aanwezige vrouwen achter de fiscale decumul stonden en viel ze de opportunistische houding van de beleidsvoerders aan: *‘De deelnemers zijn van mening dat de moeilijkheden die de beleidsvoerders (zowel van de regering als van de vakbonden of het patronaat) hebben om te komen tot een voor het huwelijk en de vrouwenarbeid neutraal belastingstelsel, voortvloeiën uit het feit dat zij zelf zeer vaak leven in een gezin met één inkomen dat over het algemeen vrij hoog is terwijl de meeste gezinnen van een ander type zijn.’*¹²⁸ Dit zorgde voor heel wat ophef in de Wetstraat, in de partijbureaus en in de pers.¹²⁹ Na de studiedag beweerden de Bond van Grote en Jonge Gezinnen, de Boerenbond, het Katholiek Vormingswerk van Landelijke Vrouwen en de Groep Thuiswerkende Ouders, Gezin en Samenleving in een persmededeling dat Miet Smet de resultaten van de studiedag had vervalst. Miet Smet wees deze aantijgingen van de hand, hierin gesteund door de vier verslaggeefsters van de werkgroepen.¹³⁰ Zevenentwintig jaar later herinnert ze zich hier niets meer van: *‘Ik onthoud dat allemaal niet, hoor. De enige manier om in de politiek overeind te blijven, is van dat allemaal te lezen en op te slaan en te denken: ik moet oppassen met dit en dat, maar u er niet teveel van aan*

124 Interview, 5 februari 2009.

125 Interview, 5 maart 2009.

126 Het splittingsstelsel splitste een deel van het inkomen van de werkende partner af en bedeede het toe aan de thuisblijvende echtgeno(o)t(e). Dit deel was belastingvrij waardoor het splittingsstelsel ééninkomensgezinnen bevoordeelde. De fiscale decumul was gunstiger voor twee-inkomensgezinnen doordat het tweeverdieners apart belaste.

127 Bollen, ‘Oude wijn in nieuwe zakken’, p. 44; Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, pp. 134-135.

128 Besluit van Miet Smet, ‘De beroepsarbeid van de vrouw en de fiscaliteit. Akten van de studiedag op 18 oktober 1982’, *Cahiers van de Commissie Vrouwenarbeid* (april-mei 1984), p. 121.

129 *Libelle* (7 januari 1983).

130 *Het Laatste Nieuws* (22 oktober 1982); *De Standaard* (21 oktober 1982).

te trekken. Anders blijf je niet overeind in de politiek.’¹³¹ Uiteindelijk gaf CVP-staatssecretaris voor Financiën Wivina Demeester-De Meyer in 1988 uitvoering aan een tussenoplossing.¹³²

Om de veralgemeende tewerkstelling van beide partners in harmonie te brengen met de gezinstaken pleitte Vrouw en Maatschappij voor een andere maatschappelijke en economische organisatie: ‘*Betere collectieve voorzieningen voor kinderopvang en een arbeidsduurverkortung per dag voor man en vrouw dienen de emancipatie van beide partners meer dan een sociaal-pedagogische toelage*’, stelde Miet Smet.¹³³ Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 21 oktober 1976 hield de werkgroep in mei een colloquium rond ‘Het beleid inzake kinderdagverblijven’. De werkgroep pleitte voor een betere subsidiëring en ruimere inplanting van kinderkribben en de organisatie van een systeem van onthaalgezinnen. Een aantal van de besproken voorstellen vond onmiddellijk weerklink op het kabinet van CVP-minister Jos De Saeger van Volksgezondheid en Gezin.¹³⁴ De arbeidsduurverkortung per dag, volgens *De Standaard* ‘de meeste frappante wens’ van Vrouw en Maatschappij, was meer omstrede. De kortere werkdag zou leiden tot een hoge inflatie en de groei van het bruto nationaal product zou erdoor halveren.¹³⁵ De groeiende werkloosheid maakte van een herverdeling van de beschikbare arbeid desondanks een actueel thema tijdens de tweede helft van de jaren 1970.¹³⁶ Zo opteerde de Europese Economische Gemeenschap (EEG) tijdens een conferentie rond tewerkstelling in juni 1976 voor een arbeidsduurverkortung per week. Op 29 april 1977 organiseerde Vrouw en Maatschappij een colloquium rond arbeidsduurvermindering. Na een studiebezoek aan Zweden (juni 1977), waar de invoering van een zesurendag aan aanhang won, publiceerde Vrouw en Maatschappij haar stellingname in *Tele-ZEG*, een tweemaandelijks tijdschrift van de CVP. Vermindering van de arbeidsduur per dag moest volgens de werkgroep worden gekoppeld aan behoud van loon. Vrouw en Maatschappij verzette zich tegen de kortere werkweek en de verruiming van deeltijdse arbeid. In tegenstelling tot de kortere werkdag zouden deze maatregelen immers niet leiden tot een evenwichtige uitbouw van het dagelijkse leven en meer tijd voor de kinderen. Ook doorbraken ze de klassieke rolverdeling niet.¹³⁷ Hoewel Miet Smet als voorzitter van Vrouw en Maatschappij deze innovatieve visie jarenlang verdedigde, geeft ze tijdens het interview toe dat het onrealiseerbaar was: ‘*Ik heb indertijd een brochure uitgegeven over de verkortung van de arbeidsduur per dag. Dat kwam van mij. Omdat ik dacht dat het mis-*

131 Interview, 22 april 2009.

132 De inkomsten uit arbeid en sociale zekerheid die tot dan toe voor de twee-inkomensgezinnen samen werden belast, werden voortaan afzonderlijk belast (decumul), maar tegelijk werd een huwelijksquotiënt van 30% ingevoerd voor ééninkomensgezinnen.

133 Interview met Miet Smet, in: *Spectator* (6-9 februari 1980).

134 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 131; Briefwisseling M. Smet, map 23/1, Archief IPOVO.

135 *De Standaard* (27 juni 1974).

136 Witte en Meynen, *De geschiedenis van België na 1945*, p. 109.

137 ‘Vermindering van de arbeidsduur’, *Tele-ZEG* (september 1977), pp. 22-25 en p. 38.

*schien de enige oplossing was voor iedereen. Maar als je minister van Arbeid wordt, zie je ook de andere kant. Economisch gezien is dat zeer moeilijk. Dus er is maar één oplossing en dat is dat de mannen, véél meer dan tot nu toe het geval is, meehelpen in het gezin en ook gebruik maken van de stelsels van ouderschapsverlof en loopbaanonderbreking.*¹³⁸

Positionering naar boven en naar beneden

Tijdens het tienjarige voorzitterschap van Miet Smet was de organisatorische structuur van Vrouw en Maatschappij een belangrijke bekommernis. De werkgroep streefde zowel naar een verbreding van haar ledenbasis, als naar statutaire erkenning binnen de partij. Aanvankelijk bestond Vrouw en Maatschappij uit een twintigtal CVP-vrouwen met politiek belangrijke functies: leden van het nationaal partijbestuur, politieke mandatarissen en kabinet-medewerksters. Tijdens het eerste werkingsjaar evolueerde deze kleine, dynamische groep tot een nationale werkgroep van een zestigtal vrouwen. Gaandeweg structureerde de nationale werkgroep zich via een vijftienkoppig bureau dat de dagelijkse werking verzekerde.

Vanaf eind 1974 streefde de werkgroep naar de uitbreiding van de ‘elitestructuur’ onder de vorm van een arrondissementele werking.¹³⁹ In het kader van het Internationaal Jaar van de Vrouw (1975) organiseerde de nationale werkgroep provinciale en arrondissementele activiteiten bestaande uit ontmoetingsdagen en enquêtes rond vrouwentema’s. Uit de IPOVO-briefwisseling blijkt dat Miet Smet het geheel coördineerde. In een brief aan de vrouwelijke leden van de arrondissementele partijbesturen en de leden van Vrouw en Maatschappij wees ze op het belang van onderlinge communicatie. ‘Een kleine tip voor het slagen van de activiteiten: houdt vele contacten onderling en wissel regelmatig van gedachten. Het is enorm belangrijk dat wij elkaar en elkaars opinie leren kennen en waarderen.’¹⁴⁰ Het secretariaat van Vrouw en Maatschappij werd tot 1979 door het IPOVO waargenomen. Zolang Miet Smet directeur was van het IPOVO waren het vormingsinstituut en de drukingsgroep Vrouw en Maatschappij dus onderling verbonden. ‘Ik gebruikte de IPOVO-machine mede voor de vrouwen. En Tjil Declercq, de afgevaardigde-beheerder, had daar eigenlijk geen enkel probleem mee. Die liet mij doen. En Wilfried Martens, de voorzitter, die liet mij ook doen.’¹⁴¹ Zo ondernam Miet Smet via de IPOVO-cursus ‘Vrouw en beleid’ in maart 1978 een nieuwe poging om de arrondissementele werkgroepen op een ruimere basis te ontwikkelen. Deze vormingscursussen wilden vrouwen ‘weerbaarder maken bij de discussies die ze te voeren

138 Interview, 5 maart 2009.

139 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 130.

140 Brief van 11 maart 1975, briefwisseling Miet Smet, map 23/1, Archief IPOVO.

141 Interview, 5 maart 2009.

hebben om henzelf en hun ideeën politiek geaccepteerd te zien'.¹⁴² Als gevolg van deze activiteiten en dankzij een eigen secretariaat vanaf 1979 nam het ledenbestand aanzienlijk toe: in het najaar van 1979 verklaarde een vierhonderdtal vrouwelijke CVP-leden zich akkoord met de doelstellingen van de werkgroep.¹⁴³

Hoewel Vrouw en Maatschappij binnen de CVP werkte, was de werkgroep tot 1979 niet formeel erkend door de partij. Dit had te maken met de progressieve standpunten die Vrouw en Maatschappij, en in het bijzonder Miet Smet, publiekelijk innamen. Ondanks de steun van Jean-Luc Dehaene, Wilfried Martens, Georges Monard en Tijn Declercq, had Miet Smet binnen de partij ook opposenten: *'Er was vooral tegenstand in het partijbureau omdat onze standpunten in hun ogen soms te progressief waren. (...) Het feit dat ik, als personeelslid van de partij, publieke standpunten innam tegen de partij, lag voor een aantal mensen toch moeilijk. (...) En als we iets vroegen, bijvoorbeeld om als Vrouw en Maatschappij te worden erkend, dan was dat in de beginperiode niet mogelijk.'*¹⁴⁴ Reeds in september 1974 besprak de groep welk statuut en welke structuur ze zou aannemen. Omwille van de drukke werkzaamheden, werd een beslissing steeds uitgesteld. In maart 1975 was het plots zover. Miet Smet verbleef toen twee weken in New York voor een vergadering van de Commissie Status van de Vrouw van de Verenigde Naties. Deze Commissie stond in voor de voorbereiding van de eerste Wereldvrouwenconferentie in Mexico.¹⁴⁵ Tijdens Smets afwezigheid verstuurde Alphonsine Phlix vanuit het nationaal CVP-secretariaat een brief aan de leden van de werkgroep. Phlix, kersvers lid van Vrouw en Maatschappij, zetelde in het partijbureau. Ze was door Frank Swaelen, met wie ze in de jaren 1960 in het Jongerenbureau had gezeten, ooit betiteld als een 'gevaarlijke panoplie van overredingsmiddelen'.¹⁴⁶ In haar brief verzocht Alphonsine Phlix de Vrouw en Maatschappij-leden om deel te nemen aan de volgende vergadering van de werkgroep waar, op vraag van het partijbureau, een gedachtewisseling zou plaatsvinden over hun statuut, samenstelling en werking.¹⁴⁷ De voorafgaandelijke discussie in het partijbureau had een nota van Phlix als vertrekpunt en leidde tot de suggestie Vrouw en Maatschappij open te stellen voor mannen en Alphonsine Phlix met het voorzitterschap te belasten.¹⁴⁸ Miet Smet was *'heel kwaad'* over deze poging om haar Vrouw en Maatschappij te ontnemen en, haar adagium 'doordoen, niet opgeven' getrouw, liet ze zich niet zomaar

---

142 Inleiding door Miet Smet in de IPOVO-cursus 'Vrouw en beleid', p. 1.

143 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 132.

144 Interview, 5 maart 2009.

145 Brief van 19 februari 1975, briefwisseling Miet Smet, map 23/1, Archief IPOVO.

146 De Donder, *Het levend geweten*, pp. 134-135.

147 Brief van 13 maart 1975, briefwisseling Miet Smet, map 23/1, Archief IPOVO.

148 Helsen, *De CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij*, pp. 41-42.

Afb. 9. Toespraak als afscheidnemd voorzitter van Vrouw en Maatschappij, 1983

opzijschuiven.¹⁴⁹ De demarche van Phlix leidde tot niets: de werkgroep weigerde mannelijke leden en bleef, onder voorzitterschap van Smet, als drukkingsgroep opereren.¹⁵⁰

De daaropvolgende jaren werd Vrouw en Maatschappij echter herhaaldelijk geconfronteerd met kritiek op haar niet-statutaire bestaan. Vrouw en Maatschappij zou een ‘elitegroep’ zijn die niet representatief was voor de vrouwelijke CVP-leden en niet over een achterban beschikte.¹⁵¹ Zo berichtte *De Standaard* in november 1979: ‘De werkgroep, zo blijkt telkens weer, stimuleert en ergert, trekt sommigen aan en stoot anderen af, wordt een verrijking voor de partij genoemd, maar ook een “Fremdkörper”. Eén en ander brengt mee dat vooral de negatieve klanken het langst blijven doorzoemen: de werkgroep is te elitair (...) en loopt zonder statuten wat anarchistisch tussen de partij door.’¹⁵² De controverse rond het bestaan van de werkgroep hield het gevaar in dat ook haar standpunten meer en meer in het gedrang zouden komen. Om dit te vermijden werkte de groep een soort tussenformule uit. Dit voorstel was echter onaanvaardbaar voor het partijbestuur. Het statutaire congres van december 1979 verwees de kwestie door naar een werkgroep ad hoc bestaande uit leden van Vrouw en Maatschappij en leden

149 Interview, 5 februari 2009.

150 Notulen van de vergadering van 21 maart 1975. De werkgroep besliste een subcommissie ‘Contact’ op te richten, met leden van Vrouw en Maatschappij, leden van het partijbureau en Luc Dhoore, Gaston Geens, Rika de Backer en Renaat Van Elslande. Tjil Declercq werd aangewezen als discussieleider. Op 13 mei zou de subcommissie voor de eerste keer samenkomen. Briefwisseling Miet Smet, map 25/2, Archief IPOVO.

151 Helsen, *De CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij*, pp. 42-46.

152 *De Standaard* (23 november 1979).

van het partijbureau. Na vijf maanden van moeizame onderhandelingen werd een compromis bereikt. Het eindrapport verzoende twee essentiële elementen: enerzijds een verregaande integratie van Vrouw en Maatschappij in de partij met het engagement 'dat haar opinies en activiteiten solidair moesten zijn met de christen-democratie', anderzijds het spreekrecht van Vrouw en Maatschappij binnen en buiten de partij.¹⁵³ Het belangrijkste breekpunt, namelijk het spreekrecht, werd dus uiteindelijk aanvaard. Miet Smet herinnert zich tijdens het interview het volgende: *'Wij hadden opnieuw gevraagd om officieel te worden erkend en om een vertegenwoordiging te krijgen in het partijbestuur en in het partijbureau. En in de werkgroep waarin dat werd besproken, moest je 2/3 van de stemmen halen en dan was de tekst aanvaard. Dan moest het niet meer naar de plenaire vergadering van het congres. Dus op het moment dat het in de werkgroep op het partijcongres werd besproken, zijn alle vrouwen naar die ene werkgroep gekomen. En we hebben ons 2/3 gehaald! En ik weet ook nog dat de leiding van die werkgroep vreselijk boos was. Ze waren er tegen dat we werden erkend, maar wij hebben het gehaald!'*, voegt ze er triomfantelijk aan toe.¹⁵⁴

Weerstand

*'Vóór de oprichting van Vrouw en Maatschappij was er al een vrouwenwerking in de partij, die op een laag pitje stond of praktisch onbestaande was.'*¹⁵⁵ Miet Smet doelt op het Vrouwensecretariaat dat in 1946 binnen de CVP-PSC was opgericht met de bedoeling de vrouwelijke partijwerking uit te bouwen. Aanvankelijk vertoonde het secretariaat een zekere dynamiek: het ijverde voor de opname van vrouwen in de besturen, organiseerde studiedagen en trachtte vrouwen te mobiliseren om deel te nemen aan congressen. Van een afzonderlijke vrouwenwerking was echter geen sprake en het afdwingen van plaatsen voor vrouwen op de nationale lijsten was geen prioriteit voor het Vrouwensecretariaat. In 1965 pleitten de vrouwelijke mandatarissen en bestuursleden voor een feminisering en verjonging van de partij, maar het splitsingsproces van de partij in een Vlaamse en een Waalse vleugel vertraagde deze heropleving van de vrouwenwerking.¹⁵⁶ Volgens Miet Smet waren ze zodanig weinig actief dat zijzelf niet op de hoogte was van hun bestaan. *'Ik heb dat allemaal maar achteraf geweten, maar diegenen die de vrouwenwerking altijd hadden geclaimd, maar er niet veel voor hadden gedaan, waren niet zeer content met het ontstaan van Vrouw en Maatschappij. Zij waren ouder en conservatiever en wij waren de verpersoonlijking van een nieuwe generatie vrouwen.'* Ze wil geen namen noemen, maar

153 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, pp. 132-133; Helsen, *De CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij*, pp. 46-51.

154 Interview, 5 maart 2009.

155 Interview, 5 maart 2009.

156 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, pp. 103-115.

zegt uitdrukkelijk dat Rika De Backer, Rika Steyaert en Paula D'Hondt de nieuwe werkgroep wel steunden.¹⁵⁷

Ook veel mannen hadden het moeilijk met de komst van een nieuwe vrouwengeneratie. Vooral hun vernieuwende ideeën over arbeid en abortus stootten op nogal wat weerstand. *'Eén van de moeilijkheden voor de toenmalige mannen in de partij was ons standpunt over vrouwenarbeid.'*¹⁵⁸ Achteraf maakt Miet Smet een analyse: *'Wij moeten zeer bedreigend zijn geweest voor de generatie van toen. Want al die mannen hadden een model waarbij de vrouw thuisbleef en plots komt daar een nieuwe generatie van vrouwen, waarvan ik dan de emanatie was, die komt zeggen dat vrouwen moeten gaan werken. Wij reden heel dat model waarin zij geloofden omver, dus wij moeten zeer bedreigend zijn geweest. Maar toen wist ik dat niet. Ik vond hetgeen ik verdedigde vanzelfsprekend. Maar er was weerstand, natuurlijk! Ik zocht dan een manier om die weerstand weg te werken. Na enige jaren kon ik hen overtuigen door naar hun studerende dochters te verwijzen. Ik denk dat dat veel heeft geholpen. Dat ze thuis zelf begonnen te zien dat de samenleving was veranderd.'*¹⁵⁹

*'Een tweede discussiepunt is abortus geweest.'*¹⁶⁰ Rond dit taboethema groeide er geen mentaliteitsverandering binnen de CVP: *'In mijn partij was abortus zéér moeilijk. We hebben ervoor gevocht om het erdoor te krijgen, maar we hebben er niets doorgekregen.'*¹⁶¹ Miet Smet was als lid van het Jongerenbureau al met het onderwerp bezig geweest en tijdens een hoorzitting rond abortus op de CVP-Opendeurdag van 1972 nam ze opnieuw haar standpunt in: er moest dringend een oplossing komen voor het abortusprobleem.¹⁶² Dat bleek ook uit de arrestatie van dokter Willy Peers een jaar later. Hij werd ervan beschuldigd 300 abortussen te hebben uitgevoerd en werd in voorlopige hechtenis genomen. Hierdoor kwam het publieke debat in een stroomversnelling: kranten, televisie en radio brachten verslag uit van betogingen, petitie deden de ronde en de politieke partijen formuleerden nauwgezet hun opinie. Het gemeenschappelijke standpunt van de CVP-PSC stelde dat abortus enkel was toegelaten wanneer het leven van de vrouw in gevaar was. In 1974 richtte de regering een Staatscommissie voor Ethische Problemen op die advies moest verschaffen. In 1977 werden de rapporten die hieruit voortkwamen doorgeschoven naar de Senaat, waar ze veertien jaar zouden blijven liggen.¹⁶³ Hierover

157 Interview, 5 maart 2009.

158 Interview, 5 maart 2009.

159 Interview, 5 februari 2009.

160 Interview, 5 maart 2009.

161 Interview, 1 april 2009.

162 Hoorzitting rond abortus op de CVP-Opendeurdag op 10 juni 1972, map 410/1, Archief IPOVO.

163 Celis, K. (2001). 'The abortion debates in Belgium, 1974-1990', in: D. Stetson (red.), *Abortion politics, women's movements and the democratic state. A comparative study of state feminism*, New York: Oxford University Press, pp. 39-44; Witte, 'Twintig jaar politieke strijd rond de abortuswetgeving in België', pp. 442-445.

was Miet Smet toen niet te spreken: *‘Wat ik wel verwijt, en niet alleen aan mijn partij, maar aan de hele politieke wereld, die toch een mannenwereld is, is dat ze het probleem hebben laten rotten. (...) Het is ook zo dat in mijn partij vrouwen het abortusprobleem totaal anders aanvoelen dan mannen.’*¹⁶⁴ In 1982 besloot Vrouw en Maatschappij bij de vrouwelijke CVP-leden te peilen naar hun mening: *‘We hebben enquêtes gedaan bij de vrouwen om te weten wat zij ervan dachten. De meerderheid was voor een wijziging van de toen bestaande wet.’*¹⁶⁵ De partijtop wilde er niets van weten. Miet Smet, die ondertussen staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie was geworden, bleef in de pers haar persoonlijke mening verdedigen. Zo pleitte ze eind 1985 voor abortus in geval van verkrachting.¹⁶⁶ In 1986 heropende het parlementaire abortusdebat als gevolg van het wetsvoorstel van de socialistische senator Roger Lallemand en de liberale senatrice Lucienne Herman-Michielsens. Hierop besloot Vrouw en Maatschappij, onder voorzitterschap van Miet Smets opvolgster Juliette De Schryver-Sioen, de resultaten van de interne enquête bekend te maken. Deze autonome stellingname botste op protest binnen de partij en voorzitter Frank Swaelen verklaarde dat de CVP-parlementsleden tegen het wetsvoorstel zouden stemmen. Voorstanders van gedeeltelijke liberalisering binnen de CVP moesten zich voortaan schikken naar wat het partijbestuur had beslist en werden gebonden door de partijtucht.¹⁶⁷ Miet Smet betreurt dit ten zeerste: *‘In de partij hebben we met Vrouw en Maatschappij geprobeerd een wetwijziging te doen aanvaarden en het is mislukt. Dat is voor ons de grootste mislukking geweest. We hebben daar enorm veel voor gedaan. We hebben daar in feite jaren naar toe gewerkt. Een aantal mensen wilde een beperkte wetwijziging in geval van verkrachting of zware handicap, maar er waren er een aantal die niets wilden. Het was in de periode van Frank Swaelen en Herman Van Rompuy. En zij hebben het uiteindelijk gehaald.’*¹⁶⁸ Ook Miet Smet moest voortaan haar persoonlijk standpunt voor zich houden: *‘Volgens het regeerakkoord is dit een zaak voor het Parlement. Het is ook minder belangrijk om te weten wat één individu in één partij daarover denkt’*, verklaarde ze in 1990 in het tijdschrift *Knack*.¹⁶⁹ Eind maart 1990 keurde het Parlement met een grote meerderheid, maar zonder de steun van de CVP, de wet op de gedeeltelijke legalisering van abortus goed. De CVP stemde tegen, maar was niet meer bereid de regering te laten vallen over het abortusvraagstuk. De maatschappelijke draagkracht van de traditionele katholieke opvattingen begon stilaan af te brokkelen.¹⁷⁰ Achteraf beklemtoont Miet Smet hoe belangrijk het was dat de CVP het liet

164 Interview met Miet Smet door Chris de Stoop, in: *Knack* (14 juli 1982).

165 Interview, 1 april 2009.

166 Interview met Miet Smet, in: *De Post* (17 november 1985).

167 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 139; De Metsenaere, ‘Het belang van de abortusstrijd voor de vrouwenbeweging’, p. 36.

168 Interview, 1 april 2009; Interview, 22 april 2009.

169 Interview met Miet Smet door Peter Renard, in: *Knack* (28 maart 1990).

170 Hooghe, M. (1990). ‘De liberalisering van abortus als strijdpunt in de Belgische politiek’, *Res Publica* 32, p. 509.

gebeuren: *'Het belangrijkste is dat de partij, die eigenlijk geen wetswijziging wou, het heeft laten passeren. Had de CVP daar een regeringskwestie van gemaakt en het tegengehouden, dan was de regering gevallen. Want je mag niet vergeten: we hadden de premier en we waren de sterkste in de regering. Bovendien was de koning ook tegen. Maar wij als CVP hebben het laten passeren. Dat is dus een grote stap geweest voor de partij. Dat is misschien door de buitenwereld niet zo gepercipieerd geweest, maar het is de realiteit. Er waren een aantal mensen die ons dat zeer kwalijk hebben genomen, ook bij de kiezers. En het Vlaams Belang heeft daar voordeel uit gehaald.'*¹⁷¹

Commissie Vrouwenarbeid (1975-1985): sociaal overleg in functie van de werknemster

Miet Smet was tien jaar lang voorzitter van de Commissie Vrouwenarbeid. Ze leerde er de vrouwelijke arbeidssector technisch kennen en haar logische en pragmatische aanpak was, volgens haar opvolgster Jo Walgrave, een bron van inspiratie.¹⁷²

Oprichting, samenstelling en opdracht

Sinds het begin van de jaren 1970 staken vraagstukken rond vrouwenarbeid resoluut de kop op tijdens de bespreking van de regeringsbegroting. In februari 1973 deed de toenmalige minister van Tewerkstelling en Arbeid Ernest Glinne (BSP) een beroep op de diensten van juriste Eliane Vogel-Polsky en kabinetsmedewerkster Marijke Van Hemeldonck ter voorbereiding van een Commissie Vrouwenarbeid.¹⁷³ De VN had 1975 immers uitgeroepen tot Internationaal Jaar van de Vrouw en de EEG besliste om een Ad-hoccommissie voor de Arbeid van de Vrouw op te richten. Om aan te sluiten bij dit Europees Comité voor de Vrouwenarbeid moest er in elk land een Nationaal Comité voor de Vrouwenarbeid worden opgericht. Frankrijk, Nederland en Groot-Brittannië waren al tot actie overgegaan. België kon dus niet achterblijven. Glinne wilde de Commissie Vrouwenarbeid organiseren naar buitenlands voorbeeld en raadde als voorzit(s)ter een persoonlijkheid aan uit de wetenschappelijke wereld.¹⁷⁴ Voorlopig werd dat plan echter niet uitgevoerd, want het was uiteindelijk

171 Interview, 22 april 2009.

172 Jo Walgrave, in: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid (1990). *Commissie Vrouwenarbeid 1975-1990: 15 jaar in dienst van de gelijkheid. Balans en perspectieven*, Brussel: Secretariaat van de Commissie Vrouwenarbeid, p. 6.

173 Gubin, E. (2007). *Eliane Vogel-Polsky. Een vrouw met overtuiging*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, p. 71.

174 Nota van 23 januari 1974 in dossier Glinne, inventarisnr. 201, AVG-CARHIF/MET-SEC.

zijn opvolger Alfred Califice (PSC) die de Commissie Vrouwenarbeid installeerde op 24 maart 1975.¹⁷⁵

Miet Smet werd als voorzitzer voorgedragen door Sara Masselang, nationaal verantwoordelijke van de syndicale dienst voor vrouwen van het Algemeen Christelijk Vakverbond.¹⁷⁶ *'Sara Masselang, de "Leeuw van Vlaanderen", heeft mij gevraagd om voorzitzer te worden van de Commissie Vrouwenarbeid. Ik heb het vervolgens aan de partij gevraagd en ik mocht. Ik was toen al sterk bezig met tewerkstelling van vrouwen, onder andere in het VOK, maar in de Commissie Vrouwenarbeid leerde ik heel de sector ook technisch en tot in detail kennen. Mijn Frans is daar ook fel verbeterd'*, lacht Miet Smet.¹⁷⁷ Emilienne Brunfaut, drijvende kracht achter de vrouwencommissie van de socialistische vakbond ABVV-FGTB,¹⁷⁸ werd de eerste ondervoorzitzer. Camille Pichault, een Franstalige juriste die lid was van het Front Démocratique des Francophones (FDF), speelde een belangrijke rol als secretaresse.¹⁷⁹ De Commissie bestond verder uit vertegenwoordigers van de representatieve werknemers- en werkgeversorganisaties. Aan werkgeverszijde werden de mandaten verdeeld tussen het Verbond der Belgische Ondernemingen (VBO) en de Hoge Raad voor de Middenstand; aan werknemerszijde tussen het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV), het Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV) en de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België (ACLBV). De werknemers- en werkgeversorganisaties mochten bovendien vier deskundigen voordragen. Tenslotte zetelden er ook zeven vertegenwoordigers van de ministeriële departementen Tewerkstelling en Arbeid, Sociale Voorzorg, Nationale Opvoeding, Volksgezondheid en Gezin, Justitie en Economische Zaken in de Commissie.¹⁸⁰ De paritaire samenstelling van vakbonden en patronaat had tot gevolg dat de typisch Belgische traditie van het sociaal overleg ook in de Commissie Vrouwenarbeid van toepassing was. Dit vormde voor de kersverse voorzitzer geen probleem: *'Dat was mij niet vreemd. Als je een vader hebt die zelf vakbondssecretaris is geweest. Daardoor kende ik de structuren en wist ik hoe België functioneerde. Namelijk dat er voor sociale kwesties best een akkoord wordt gezocht tussen de sociale partners. En de sociale partners dat zijn de vakbonden en het patronaat. Dus als voorzitzer probeer je een akkoord te vinden.'*¹⁸¹ Een unaniem akkoord tussen de leden van de Commissie Vrouwenarbeid verhoogde de politieke haalbaarheid en realisatiekansen van een

---

175 Califice, A., Nota aan de Ministerraad betreffende de oprichting van een Commissie Vrouwenarbeid, inventarisnr. 201, AVG-CARHIF/MET-SEC

176 Voor meer informatie, zie: Van Winckel, A. (1991). *Keien in de vijver*, Leuven: Kritak, pp. 115-130.

177 Interview, 5 februari 2009.

178 Gubin, E. et al. (red.) (2006). *Dictionnaire des femmes belges, 19e et 20e siècle*, Brussel: Racine, p. 517.

179 Interview, 5 maart 2009.

180 Pichault, C. (1975). 'De Commissie Vrouwenarbeid', *Het Arbeidsblad* (september), pp. 572-573.

181 Interview, 5 maart 2009.

Afb. 10. Miet Smet met minister Alfred Califice (derde van links) en Emilienne Brunfaut (tweede van rechts) bij de installatie van de Commissie Vrouwenarbeid, 24 maart 1975

dossier. Toch hadden ook de besprekingen die uitmondten in verdeelde adviezen hun nut, want zo leerden de sociale partners elkaars standpunten beter begrijpen.¹⁸²

In zijn installatietoespraak gaf minister Califice de Commissie Vrouwenarbeid een ruime bevoegdheid: ‘De Regering verwacht van de Commissie Vrouwenarbeid dat zij een strategie formuleert en uitwerkt voor de acties die moeten worden gevoerd door allen die verantwoordelijkheid dragen, dit om eindelijk elke discriminatie van de vrouw als werkneemster uit de wereld te helpen.’ Meer specifiek moest de Commissie adviezen uitbrengen, onderzoek verrichten en wettelijke of verordeningmaatregelen voorstellen op alle gebieden die rechtstreeks of onrechtstreeks verband hielden met vrouwenarbeid. Ze kon dit op eigen initiatief of op verzoek van hetzij de minister van Tewerkstelling en Arbeid, hetzij de Nationale Arbeidsraad (NAR).¹⁸³ Haar bevoegdheid was louter adviserend, maar dit vond Miet Smet toen geen bezwaar: ‘Men heeft voor de Commissie Vrouwenarbeid lang moeten vechten. Dat mag niet worden onderschat. Onder verschillende regeringen is daarvoor geijverd. Het feit dat ze er niet zonder slag of stoot is gekomen, bewijst dat dit een stuk terreinverwerving was.’¹⁸⁴

182 Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid, *Commissie Vrouwenarbeid 1975-1990*, p. 3. Inzake nachtarbeid en indirecte discriminaties bleven de meningen verdeeld.

183 Pichault, ‘De Commissie Vrouwenarbeid’, pp. 572-573.

184 Interview met Miet Smet, in: *Ons Volk* (26 december 1975).

Wederzijdse beïnvloeding

Op 25 en 26 september 1975 hield de Commissie Vrouwenarbeid studiedagen om haar doelstellingen op korte en halflange termijn te bepalen. Het recht op arbeid van vrouwen stond centraal. Volgens Miet Smet toonden de meeste werkgroepen aan dat de ongunstige situatie van vrouwen op de arbeidsmarkt grotendeels kon worden verklaard vanuit ‘de traditionele opvatting die men er over de rol van de man en vrouw in de maatschappij op na houdt’. De Commissie Vrouwenarbeid wilde maatregelen op verschillende niveaus. Gemengd onderwijs, afschaffing van achterhaalde onderwijsafdelingen, radicale inhoudelijke hervormingen en mogelijkheden tot permanente scholing zouden volgens de werkgroepen zorgen voor meer gelijkheid op het gebied van opvoeding en onderwijs. Verder wenste de Commissie te ijveren voor de gelijkheid op het gebied van loon, toegang tot de beroepswereld en promotiemogelijkheden. Om tot een gelijke gezinsverantwoordelijkheid te komen, zag de Commissie heil in collectieve voorzieningen voor kinderopvang en huishoudelijk werk en in de sensibilisering van mannen op dit vlak. Vrouwen moesten actiever deelnemen aan beroepsgebonden activiteiten. Enkel op die manier werd de gelijkheid van mannen en vrouwen op het gebied van sociale verantwoordelijkheid mogelijk. Als eindconclusie stelde Miet Smet dat een echte verzoening van het beroepsleven en het familieleven enkel mogelijk was via arbeidsduurverkortingen per dag.¹⁸⁵ Het valt op dat de besproken problemen en vooropgestelde oplossingen in grote mate overeenkwamen met het programma van de open partijdag ‘Vrouw en Maatschappij’ in 1974. Een deel van de vrouwelijke Commissieleden, zoals Sara Masselang (ACV) en Lea Clarys-Pauwels (Ministerie van Justitie), was immers lid van Vrouw en Maatschappij. Anderen, met name Marina Hoornaert (ABVV), Lily Boeykens (NVR) en Marijke Van Hemeldonck (Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, BSP), waren ook lid van het VOK.¹⁸⁶

Miet Smets ervaring als voorzitter van Vrouw en Maatschappij kwam bovendien goed van pas: *‘Ik moest bij de CVP binnen de vrouwen ook tot een overleg komen. Het is niet omdat je binnen een partij met tien tot vijftien vrouwen om de week een bureau hebt, dat van in het begin de violen allemaal op elkaar zijn afgestemd. Je leert temporiseren als het moet. Je gaat eens praten met de één en met de ander. Dat is de techniek van voorzitten. En je probeert*

---

185 Besluit van Miet Smet, ‘De vrouw in de arbeidswereld’, *Cahiers van de Commissie Vrouwenarbeid* (1), maart 1976, pp. 107-113.

186 De overige leden waren mevrouw R. Brockart en meneer G. De Swert voor de werknemersorganisaties; Sonja Kohnenmergen, mevrouw M.L. Baeten, mevrouw F. Broekaert-De Somer, mevrouw M.J. Lelotte, mevrouw A. Martin, meneer F. Cuvelier en meneer J. Verbeke vertegenwoordigden de werkgeversorganisaties. Naast Marijke Van Hemeldonck werd P. Coetsier aangeduid als deskundige. Notulen van de eerste vergadering van de CVA, 17 maart 1975, inventarisnr. 1, AVG-CARHIF/MET-SEC.

ook een klein beetje uw eigen standpunten erin te krijgen, maar het belangrijkste is dat je tot een akkoord komt. En we hebben in de Commissie Vrouwenarbeid praktisch altijd een akkoord gevonden.¹⁸⁷ Eens de beginfase voorbij, verliep de beïnvloeding in omgekeerde zin. *‘Ik haalde veel uit de Commissie Vrouwenarbeid dat ik kon gebruiken voor Vrouw en Maatschappij. Vrouw en Maatschappij was een militantengroep, zoals alle vrouwengroepen in die periode. De technische kennis rond vrouwenarbeid was meer aanwezig in de Commissie Vrouwenarbeid: bij de vakbonden en de patroons. Dus ik leerde daar de fiscaliteit, de sociale zekerheid en de arbeidswereld kennen en paste het toe bij Vrouw en Maatschappij.’*¹⁸⁸

Belangrijkste verwezenlijkingen

Na jaren van economische bloei, kende de conjunctuur vanaf 1973 een vertraging en daarna een achteruitgang. In 1977 startte de regering met een werkloosheidsbestrijdingspolitiek. Deze politiek riep nieuwe, door de staat gefinancierde vormen van onstabiele arbeid in het leven en creëerde tijdelijke jobs in de overheidssector. De veralgemening van het systeem van brugpensioen vond ingang en deeltijdse arbeid werd uitgebreid.¹⁸⁹ Een toename van arbeidsverdeling naar sekse was het resultaat.¹⁹⁰ In 1984 berichtte *Het Volk*: ‘Het gaat niet goed met de vrouwen. Zeker nu de crisis vrouwen massaal terugslaat en de technologische revolutie in sneltreinvaart aan hen passeert.’¹⁹¹ Desondanks had Miet Smet niet het gevoel dat de adviezen van de Commissie Vrouwenarbeid werden genegeerd. *‘Ik heb eigenlijk nooit de indruk gehad dat de minister of de Nationale Arbeidsraad een advies naast zich neer legden. Wij hielden ook regelmatig colloquia waarvoor altijd véél belangstelling was. Ook vanuit de sociale organisaties, want wij wijzigden voor een stuk het sociaal beleid in ons land ... Dus heb ik het gevoel gehad van niet te worden gehoord? Absoluut niet.’*¹⁹² Onder het tien jaar durende voorzitterschap van Miet Smet verstrekke de Commissie Vrouwenarbeid een veertigtal adviezen en organiseerde ze zeven studiedagen. Hier volgt een overzicht van de verwezenlijkingen die Miet Smet de belangrijkste vindt.

Op 10 februari 1975 vaardigde de EEG een richtlijn uit die het gelijke loonprincipe van het Verdrag van Rome (1957) versterkte.¹⁹³ Artikel 119 van dit verdrag bepaalt dat elke lidstaat

187 Interview, 5 maart 2009.

188 Interview, 5 maart 2009.

189 Witte en Meynen, *De geschiedenis van België na 1945*, pp. 109-110.

190 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (1998). *Verslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen 1993-1997*, Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen, p. 14.

191 *Het Volk* (2 oktober 1984).

192 Interview, 5 maart 2009.

193 Richtlijn betreffende het nader tot elkaar brengen van de wetgevingen der Lidstaten inzake de toepassing van het beginsel van gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers.

de gelijkheid in bezoldiging voor mannelijke en vrouwelijke werknemers voor *gelijke* arbeid moet verzekeren en handhaven. De richtlijn uit 1975 deed hier een schepje bovenop door ook gelijk loon voor *gelijkwaardig* werk te eisen. Het doel was de onderwaardering van functies die vooral door vrouwen werden uitgeoefend een halt toe te roepen.¹⁹⁴ Minister van Tewerkstelling en Arbeid Califice en de Nationale Arbeidsraad vroegen de Commissie Vrouwenarbeid om een eerste advies over het wetsontwerp dat de uitvoering van de EEG-richtlijn moest verzekeren. Maar al gauw weigerden de werkgeversorganisaties binnen de Commissie Vrouwenarbeid het wetsontwerp verder te bespreken.¹⁹⁵ De sociale partners beslisten dat gelijk loon CAO per CAO diende te worden geregeld, wat leidde tot de Collectieve arbeidsovereenkomst nr. 25 van de Nationale Arbeidsraad (15 oktober 1975). Tijdens het interview herinnert Miet Smet zich niets van deze ‘moeilijke beginperiode’ waarnaar de voorzitter van het ACV Jef Houthuys achteraf verwees in een aanbevelingsbrief.¹⁹⁶ Andere Commissieleden waren toch redelijk aangedaan door ‘de kaakslag die de Commissie Vrouwenarbeid vanwege de NAR en de sociale partners heeft gekregen, die haar aanbeveling inzake de wet Califice in de wind hebben geslaan’.¹⁹⁷ Enkele maanden later gaf de Commissie Vrouwenarbeid de minister van Tewerkstelling en Arbeid op eigen initiatief het advies een cel op te richten die de bestaande collectieve arbeidsovereenkomsten moest toetsen aan het principe van gelijk loon. Als gevolg hiervan bevatten de collectieve arbeidsovereenkomsten in 1989 nog amper directe discriminaties.¹⁹⁸

Op 9 februari 1976 nam de Raad van Ministers van de EEG een nieuwe richtlijn aan die de gelijke verloning oversteeg.¹⁹⁹ Elke vorm van discriminatie, zowel direct als indirect, was voortaan verboden voor wat betreft de toegang tot de arbeidsmarkt, de beroepsopleiding, de promotiekansen en de arbeidsvoorwaarden. Het advies dat de Commissie Vrouwenarbeid ter uitvoering van deze richtlijn verstrekke, werd bijna volledig overgenomen in de wet van 4 augustus 1978 (Titel V).²⁰⁰ In het openbaar ambt leidde deze wet tot de opheffing van tal

---

194 Nelen, S. (1996). *Gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Een beleid op weg. Analyse van het gelijkheidsbeleid op verschillende bestuursniveaus: België en de Europese Unie*, Leuven: Katholieke Universiteit Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), p. 15.

195 Notulen van de derde vergadering van de Commissie Vrouwenarbeid op 28 april 1975, inventarisnr. 3, AVG-CARHIF/MET-SEC.

196 Brief van J. Houthuys aan Wilfried Martens, 16 juli 1979, inventarisnr. 1.2, Archief Miet Smet, Commissie Vrouwenarbeid, AVG-CARHIF.

197 Brief van Marijke Van Hemeldonck aan Miet Smet, 26 oktober 1975, inventarisnr. 202, AVG-CARHIF/MET-SEC.

198 Paternotte, M.P. (1990). *Inleiding bij de adviezen van de Commissie Vrouwenarbeid: 1975-1989*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid, p. 92 en p. 85.

199 Richtlijn inzake de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden.

200 Wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering (*B.S.* 17 augustus 1978). Titel V: Gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de toegang tot een zelfstandig beroep.

van bepalingen die om redenen van traditie enkel mannen voor bepaalde betrekkingen, zoals die van brandweerman, in aanmerking lieten komen. Als gevolg van de wet voerde de Commissie Vrouwenarbeid een klachtencampagne tegen discriminerende personeelsadvertenties in de pers.²⁰¹ De wet verplichtte bovendien om aan mannen en vrouwen gelijke kansen te geven ten aanzien van de beroepsopleiding. De uitvoeringsbesluiten hieromtrent lieten echter op zich wachten, waardoor de Commissie Vrouwenarbeid op eigen initiatief een advies uitvaardigde. Op 26 november 1979 organiseerde de Commissie een studiedag rond coëducatie. Miet Smet pleitte hier voor coïstructie omdat ‘gemeenschappelijk onderwijs het belangrijkste middel is om meisjes dezelfde kansen te geven als jongens. Dit betekent dat beiden in gemengde groepen eenzelfde onderricht ontvangen waarin ze, zowel in de theoretische als in de praktische vakken, op een gelijke en evenwaardige manier worden gericht en begeleid naar een reeks waarden. Zo leren ze elkaar waarderen en samenwerken en reeds vanaf jonge leeftijd tot een gelijke verdeling van de taken en verantwoordelijkheden overgaan.’²⁰² In datzelfde jaar lanceerde de Commissie Vrouwenarbeid de sensibilisercampagne ‘Breek met het verleden en kies een beroep voor de toekomst’. Naar aanleiding van het advies van de Commissie Vrouwenarbeid volgden enkele uitvoeringsbesluiten en een Koninklijk besluit (29 juni 1983) dat de gelijke toegang tot het beroepsonderwijs vastlegde.²⁰³

De Commissie Vrouwenarbeid moest ook onderzoek naar vrouwenarbeid stimuleren en bestelde onder meer een onderzoek naar ongewenst seksueel gedrag op het werk. Met dit in België nog onbekende thema had Miet Smet in 1983 kennisgemaakt tijdens een studiereis naar de Verenigde Staten, waarover verder meer. *‘Het nieuwe is zeker geweest die studie rond ongewenst seksueel gedrag op het werk. Ik had dat meegebracht uit de Verenigde Staten.’*²⁰⁴ *‘Daar hoorde ik over “sexual harassment” en ik dacht: dat bestaat bij ons uiteraard ook, op de werkplaats. Iedereen weet dat. (...) Maar dat was toen een zeer moeilijk te bespreken probleem, want in zekere zin werd dat als vanzelfsprekend beschouwd.’*²⁰⁵ Onder ongewenst seksueel gedrag valt een breed gamma van gedragingen, gaande van dubbelzinnige opmerkingen over het uiterlijk, seksistische opmerkingen en handtastelijkheden tot en met verkrachting. In oktober 1984 startte een nationaal schriftelijk enquêteonderzoek onder leiding van An Hermans van de Katholieke Universiteit Leuven voor Vlaanderen; Ada Garcia van de Université Catholique de Louvain leidde het onderzoek in Wallonië.

201 Pernot, A., *De Commissie Vrouwenarbeid*, p 6, inventarisnr. 203, AVG-CARHIF/MET-SEC.

202 Inleiding door Miet Smet, ‘Coëducatie als middel om de gelijke kansen tussen mannen en vrouwen te bevorderen’, Verslag van een studiedag op 26 november 1979, *Cahiers van de Commissie Vrouwenarbeid*, (juni 1980) p. 12.

203 Paternotte, *Inleiding bij de adviezen van de Commissie Vrouwenarbeid*, p. 61.

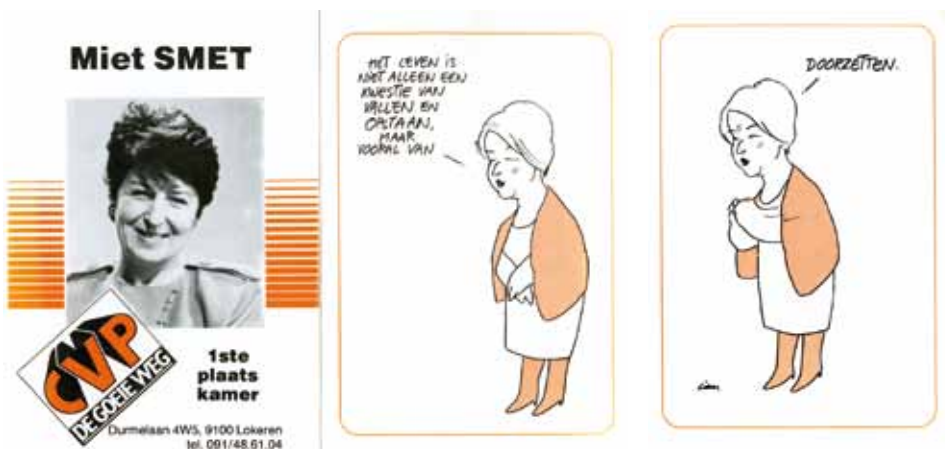
204 Interview, 5 maart 2009.

205 Interview, 5 februari 2009.

Een gevallenstudie aan de hand van interviews vulde het onderzoek aan.²⁰⁶ Hieruit bleek dat 41% van de ondervraagde vrouwen en 21% van de ondervraagde mannen in de eigen werksituatie seksueel getinte ongewenste situaties kenden.²⁰⁷ Op basis van dit onderzoek zou Miet Smet enkele jaren later als staatssecretaris een sensibiliseringscampagne voeren.

Kamer van Volksvertegenwoordigers (1978-1985): opgelet, heren wetgevers!

Ook als parlementslid zette Miet Smet zich sinds haar aantreden op 17 december 1978 in voor gelijke rechten. In december 1979 diende ze een wetsvoorstel in betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de sociale zekerheid. Het Belgische socialezekerheidsstelsel weerspiegelde immers nog altijd het burgerlijke gezinsideaal van de mannelijke kostwinner en de vrouw die thuisbleef voor het huishouden. Hierdoor kon de gehuwde vrouw enkel rechten verwerven via haar echtgenoot, zogenaamde ‘afgeleide’ rechten. Vrouw en Maatschappij pleitte al sinds de open partijdag van juni 1974 voor de individualisering van de socialezekerheidsrechten. Ook de Commissie Vrouwenarbeid hield zich met deze kwestie bezig en publiceerde op 18 oktober 1978 een rapport waaruit bleek dat er ook in andere Europese landen sprake was van discriminatie in de sociale zekerheid. Op 19 december 1978

Afb. 11. Campagnemateriaal, 1986

206 *De Standaard* (26 juli 1984).

207 Smet, M. (1986). *Toelichting beleid van mevrouw Miet Smet inzake maatschappelijke emancipatie van de vrouw*, Brussel: Staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, p. 16.

vaardigde de Europese Gemeenschap een richtlijn uit om deze discriminaties geleidelijk op te heffen.²⁰⁸ Met deze richtlijn als stok achter de deur en gesteund door het ACW, diende Miet haar wetsvoorstel in. Ze eiste dat het bestaande gezinspensioen niet alleen voor de werknemer zou gelden, maar ook voor de werkneemster. Het overlevingspensioen, een exclusief recht voor de weduwe, moest ook kunnen worden toegekend aan de weduwnaar. Het begrip ‘gezinshoofd’ moest voortaan zowel op mannen als op vrouwen slaan. Net als aan de vrouw moest ook aan de man de mogelijkheid worden gegeven om zijn socialezekerheidsrechten te behouden bij ouderschapsverlof. Tenslotte zou er een gelijk werknemerspensioen moeten worden toegekend aan alleenstaande mannen en vrouwen.²⁰⁹

Op 23 februari 1982 diende Miet Smet samen met Léon Remacle (PSC) een wetsvoorstel in tot wijziging van sommige bepalingen betreffende het misdrijf verkrachting. Dit wetgevend initiatief vond zijn oorsprong in de gewijzigde maatschappelijke opvattingen over verkrachting en de houding tegenover het slachtoffer. In de eerste plaats wilde het wetsvoorstel verkrachting ruimer omschrijven dan de toenmalige interpretatie door de rechtspraak. Die beperkte verkrachting tot seksuele betrekkingen waartoe een vrouw door een man werd gedwongen. Bovendien hield de toepassing van het misdrijf verkrachting halt aan de drempel van de echtelijke woning: binnen het huwelijk kon verkrachting zagezegd niet plaatsvinden, want de gehuwde vrouw moest steeds beschikbaar zijn voor haar echtgenoot. Op grond van de nieuwe definitie zouden ook andere handelingen die voor het slachtoffer, man of vrouw, even kwetsend waren op dezelfde manier kunnen worden gestraft. Hierbij werd vooral belang gehecht aan het gebrek aan toestemming van het slachtoffer, waardoor ook verkrachting tussen echtgenoten strafbaar werd.²¹⁰ *‘Remacle was de initiatiefnemer en hij had dat zelf gekregen van een groep die zich daarmee bezig hield’*, vertelt Miet Smet.²¹¹ Waarschijnlijk doelt ze op het Nationaal Centrum voor Criminologie en Criminalistiek dat in 1979 een onderzoek voerde naar verkrachting. De publieke opinie werd immers al enkele jaren beroerd door de toename van het aantal verkrachtingen. De studie toonde bovendien aan dat het aantal gevallen waarvan politie en gerecht op de hoogte werden gebracht, aanzienlijk lager lag dan het aantal gepleegde misdrijven.²¹² *‘Toen Remacle voorzitter van de Commissie Justitie werd, vond hij dat hij het wetsvoorstel zelf niet meer kon verdedigen. Ik was toen al medeondertekenaar. Ik heb het overgenomen en het gevecht voor de wet gevoerd. Het was een moeilijk gevecht. Ten eerste: de definitie van verkrachting. Dat*

208 Richtlijn betreffende de geleidelijke tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de sociale zekerheid.

209 *De Volksmacht* (18 januari 1980); *Het Vrije Waasland* (11 januari 1980).

210 Verslag namens de Commissie voor Justitie, stuk nr. 702/4, 1988-1989.

211 Interview, 22 april 2009.

212 Kamerzitting 1981-1982, stuk nr. 166/1.

*was een komedie eerste klas! Ik had een allesomvattende definitie gemaakt waaronder alle mogelijke vormen van verkrachting zouden zijn gevallen. Ook verkrachting met een stok, met een geweer, anaal, oraal, ... alles. In de Kamer vonden ze dat niet duidelijk genoeg. En ze hebben het dus allemaal in een nieuwe definitie opgesomd. En de senatoren, ik denk dat het nog was in de periode dat je 40 jaar moest zijn om tot senator te worden verkozen, die krijgen dus die definitie en die zeggen: "Ja maar wat wij hier krijgen, dat durven wij bijna niet lezen." Die vonden dat pornografie. En ze hebben dan mijn definitie teruggepakt. Die allesomvattend was maar zonder zeer expliciet te zijn.'*²¹³ De Senaat koos er inderdaad voor de definitie van de Kamer²¹⁴ te vervangen door: 'Verkrachting is elke daad van seksuele penetratie, van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt.' Niet alleen omdat deze definitie het begrip verkrachting duidelijk omschreef, ongeacht de gebruikte middelen, maar ook omdat de formulering 'keuriger' was.²¹⁵ Na een lange discussie aanvaardde ook de Kamer deze definitie. Zeven jaar na de indiening van het wetsvoorstel was de 'Wet tot wijziging van sommige bepalingen betreffende het misdrijf verkrachting' een feit.²¹⁶

---

213 Interview, 22 april 2009. Het wetsvoorstel dat Remacle en Smet indienden, voorzag als definitie: 'Verkrachting is elke daad van seksuele penetratie van welke aard ook, die wordt gepleegd op een persoon die daarin niet toestemt.'

214 De Kamercommissie voor Justitie bepaalde: 'Verkrachting is elke daad van genitale penetratie met het geslachtsdeel of met gelijk welk voorwerp en elke daad waarbij het geslachtsdeel in de mond of in de anus wordt ingebracht, opgedrongen met gebruikmaking van geweld of ernstige bedreiging of door misbruik te maken van de lichamelijke of geestelijke toestand van het slachtoffer.'

215 Senaatzitting 7 maart 1985, stuk 306/2-3, 1981-1982.

216 Stemming Kamer op 27 april 1989 en stemming Senaat op 22 juni 1989 van de Wet van 4 juli 1989 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende het misdrijf verkrachting (B.S. 18 juli 1989).

Hoofdstuk 3

Veertien jaar gelijkekansenbeleid

**Van hond in een kegelspel tot
gelijkwaardig minister**

Miet Smet zou veertien jaar lang het federale gelijkekansenbeleid bepalen. In 1985, toen ze aan de slag ging als staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, was emancipatie een nieuw beleidsdomein dat zowel structureel als inhoudelijk volledig moest worden uitgebouwd. Tijdens het interview benadrukt Miet Smet het belang van haar militant feministische achtergrond. Als VOK-lid en voormalig voorzitter van zowel Vrouw en Maatschappij als van de Commissie Vrouwenarbeid leerde ze de vrouwenproblemen kennen waardoor ze precies wist wat er moest gebeuren toen ze in de regering kwam. Ook haar contacten uit het ‘Wonderbureau’ waren van onschatbare waarde: *‘Jean-Luc [Dehaene] en Wilfried [Martens] zijn altijd mijn twee grote steunpilaren geweest. Ook als premiers. Als ik iets voorstelde voor de vrouwen, steunden ze me.’*²¹⁷

Miet Smet begreep meteen dat ze macht nodig had om gelijke kansen te verdedigen: als staatssecretaris en als minister bevoegd voor het gelijkekansenbeleid combineerde ze steeds verschillende beleidsdomeinen. *‘Gelijke kansen voor mannen en vrouwen is het moeilijkste dat ik als bevoegdheid heb gehad.’*²¹⁸ *‘Als beleidsmaker voor emancipatie ben je altijd de vragende, de zagende partij, zelfs tegenover je collega’s. Je moet ook eens in een andere positie kunnen zitten. Geven en nemen. Daarom heb ik altijd twee functies gecombineerd. Van bij het begin heb ik gezegd dat ik niet alleen emancipatie wou. De andere functies heb ik soms gebruikt als hefboom.’*²¹⁹

Ontwikkeling van de Belgische gelijkekansenstructuren

In de periode 1974-1984 werden in België de eerste aanzetten voor een emancipatiebeleid gegeven. Vrouwengroepen binnen de politieke partijen, zoals Vrouw en Maatschappij, de PVV-Vrouwen en de Socialistische Vrouwen, plaatsten de emancipatieproblematiek op de politieke agenda en geïnstitutionaliseerde raadgevende commissies, zoals de Commissie Vrouwenarbeid, werden belast met de problematiek van ongelijke kansen en rechten voor mannen en vrouwen. Binnen de autonome vrouwenbeweging ijverden onder meer de Pluralistische Aktiegroep voor Gelijke Rechten van Man en Vrouw en het Vrouwen Overleg Komitee voor een emancipatieverantwoordelijke op regeringsniveau.

In november 1985 was het eindelijk zover: Miet Smet werd staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie. Naast leefmilieu, de armoedebestrijding en de

217 Interview, 5 februari 2009.

218 Interview met Miet Smet, *Gelijkekansennieuwsbrief* (3), december 1999.

219 Interview met Miet Smet, in: Bonneure, *Markante vrouwen*, p. 7.

vluchtelingenproblematiek viel ook vrouwenemancipatie onder haar bevoegdheid. In maart 1992 bracht Miet Smet het tot minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid voor Mannen en Vrouwen.

Aanzet tot gelijke behandeling: voorlopers

Naast de Commissie Vrouwenarbeid, waarvan Miet Smet voorzitter was en die in het vorige hoofdstuk aan bod kwam, werd er in 1975 een Consultatieve Commissie voor de Status van de Vrouw opgericht bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking. Naar aanleiding van het Internationaal Jaar van de Vrouw moest deze Commissie de minister advies geven over internationale overeenkomsten die betrekking hadden op vrouwen. Haar logistieke en financiële middelen waren echter beperkt. Verder bestonden er een Nederlandstalige en een Franstalige Commissie voor gelijke kansen van meisjes en jongens in het onderwijs. Deze Commissies werden bij het Ministerie van Onderwijs en bij het Ministère de l'Éducation opgericht, respectievelijk in 1980 en 1979. Ze moesten toezien op gemengd onderwijs, op mentaliteitsverandering, op de verscheidenheid in de beroepskeuze en op de herscholing van de leerkrachten. In 1984 volgde een Raadgevende Commissie inzake geschillen betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de openbare diensten bij het Ministerie van Openbaar Ambt en in 1985 werd er bij het Ministerie van Sociale Voorzorg een Commissie Arbeid ten behoeve van het gezin opgericht, die adviezen rond gezinsarbeid verstreekte.

Naast deze raadgevende commissies bestond er sinds 1980 het Ministerieel Comité voor de Status van Vrouw. Dit comité boog zich over de problemen die verband hielden met de situatie van vrouwen in de maatschappij en moest maatregelen nemen om de volledig gelijke behandeling van mannen en vrouwen te verzekeren. Het werd voorgezeten door de eerste minister en had beslissingsmacht. Oorspronkelijk werden de dossiers van dit comité voorbereid door een cel bestaande uit twee adviseurs bij het kabinet van de eerste minister. Later behoorde de voorbereiding van het Ministerieel Comité voor de Status van de Vrouw tot de taken van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie.²²⁰

Staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie

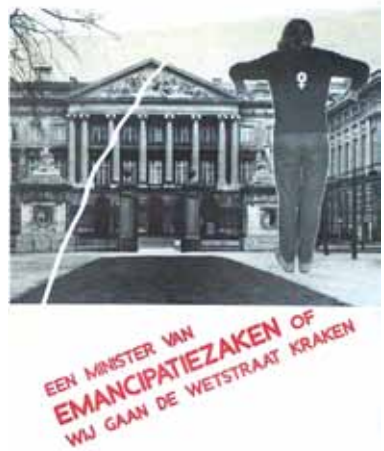
'Men is langzaam structuren beginnen opbouwen: de Commissie Vrouwenarbeid, een commissie bij de eerste minister, de commissie die de Wereldconferenties voorbereidde, ... Maar al die structuren waren altijd structuren bij een minister. Het was nooit een zelfstan-

---

220 Smet, M. (1986). *Vrouwen in de politiek: aanzet tot gelijke behandeling*, Brussel (persmap), pp. 2-5.

dige minister. En de vraag van de vrouwenorganisaties was al zéér lang om een zelfstandige minister te hebben', aldus Miet Smet.²²¹ Zo schreef Netty Sanders van de PAG al in oktober 1974 een brief aan Wilfried Martens met de vraag een Staatssecretariaat voor de Vrouw op te richten. Hoewel hij hiervoor openstond, klonk zijn antwoord afwachtend: 'Zoals u wellicht weet is de CVP sterk geïnteresseerd in de problematiek van de integratie van de vrouw. (...) Regelmatig worden op het Nationaal Partijbureau en in de Nationale Partijraad de problemen van de vrouw besproken. (...) Persoonlijk meen ik dat een staatssecretariaat voor de vrouw wellicht een grotere mogelijkheid biedt om tot een coördinatie van de problemen te komen en om de stimulans tot oplossing te bereiken. Het lijkt me dan ook belangrijk van nabij te volgen welke resultaten in Frankrijk zullen worden bereikt door het eerste Franse Staatssecretariaat voor de Vrouw. De ervaring daar zou als voorbeeld kunnen dienen voor een eventueel gelijkaardig initiatief in België.'²²²

Tien jaar later, in 1984, stond de eis voor een volwaardig emancipatiebeleid centraal op de jaarlijkse Vrouwendag van het Vrouwen Overleg Comité (11 november 1984). Frankrijk, maar ook Nederland en de Britse Labour-Vrouwen, vormden de inspiratiebron. Leona Detiège (SP), Nelly Maes (VU) en Annemie Neyts (PVV) verklaarden zich toen akkoord met de eis van het VOK. De CVP-vrouwen, en dus ook Miet Smet, waren niet aanwezig. Naar aanloop van de wetgevende verkiezingen van 13 oktober 1985 vroeg het VOK een onderhoud met de partijvoorzitters. Enkel de Socialistische Partij en de Volksunie namen ondubbelzinnig de eis voor een minister van Emancipatiezaken op in hun partijprogramma. Vrouw en Maatschappij wilde dit enkel indien de post kon worden gecombineerd met een andere ministerportefeuille, liefst één waardoor de minister van Emancipatiezaken in het kernkabinet zou zetelen.²²³ In datzelfde jaar 1985 voerde het VOK een briefkaartenactie met als leuze: 'Een minister van Emancipatiezaken of we gaan de Wetstraat kraken'.²²⁴

Afb. 12. Affiche van de VOK-campagne voor een minister van Emancipatiezaken, 1985

²²¹ Interview, 5 maart 2009.

²²² Brief van Wilfried Martens aan Netty Sanders, 2 oktober 1974, briefwisseling Miet Smet, map 23/3, Archief IPOVO.

²²³ *De Morgen* (9 oktober 1985).

²²⁴ Van Mechelen, R. (1996). *De meerderheid. Een minderheid. De vrouwenbeweging in Vlaanderen: feiten, herinneringen en bedenkingen omtrent de tweede golf*, Leuven: Van Halewyck, p. 50.

Afb. 13. De vier vrouwen in de regering bij de start van Martens VIII in 1988: van links naar rechts Leona Detiège, Paula D'Hondt, Miet Smet en Anne-Marie Lizin

Ondertussen speelde zich in Sint-Niklaas een strijd af tussen Freddy Willockx (SP) en Miet Smet. Willockx stelde zich aan het kiezerspubliek niet voor als kandidaat-Kamerlid, maar als kandidaat-minister. Op zijn affiches prijkte de slogan: 'Wij willen onze minister terug'. Op een massaal bijgewoonde barbecue van Miet Smet onder de slogan 'Het Waasland wil een andere minister', liet Wilfried Martens zich ontvallen dat als het Waasland een minister kreeg, het best een CVP-vrouw zou zijn.²²⁵ Op 28 november 1985 werd Miet Smet benoemd tot staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie in de regering Martens VI, een coalitie van CVP-PSC en PVV-PRL. Ze kreeg verschillende beleidsdomeinen onder haar hoede. Volgens een interview uit 1986 had ze hiernaar – in het verlengde van het standpunt ter zake van Vrouw en Maatschappij – zelf gestreefd: *'Bij de vorming van het kabinet heb ik duidelijk gemaakt dat, als er een departement vrouwenemancipatie zou komen en ik daarvoor in aanmerking kwam, ik ook nog iets anders erbij wilde hebben. Enkel het departement vrouwenemancipatie hebben, is politiek gezien niet de meest dankbare taak.'*²²⁶ Ze moest zich wel tevreden stellen met een functie als staatssecretaris, toegevoegd aan een minister, en onderaan

225 *De Standaard* (29 september 1985); Interview, 1 april 2009.

226 Interview met Miet Smet, in: *Opzij* (november 1986).

de hiërarchie in de regering. Miet Smet kreeg een verdieping toegewezen in hetzelfde gebouw als haar voorgedijminister Jean-Luc Dehaene, die Sociale Zaken als bevoegdheid had. Ze zat daar samen met Wivina Demeester, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, en met Paula D'Hondt, staatssecretaris voor Post, Telefonie en Telegrafie. *‘Wij zaten daar met drie vrouwen en met Dehaene. Jean-Luc zei altijd: “Dat is hier mijn kickenkot!” Maar hij bemoeide zich niet met ons beleid.’*²²⁷

Miet Smet moest van nul beginnen: meubilair of personeel was er niet. Jean-Luc Dehaene raadde haar Michel Vanholder als kabinetschef aan. Hij kreeg de bevoegdheid over de totaliteit van het kabinet. John Huylebroeck, die al kabinetservaring had en het thema leefmilieu kende, werd adjunct voor Leefmilieu. Jo Monballyu, die uit de Nationale Arbeidsraad kwam, werd adjuncte voor Vrouwenemancipatie. Als persattachée koos Miet Smet Monique Denhaen. Zij raadde Smet op haar beurt enkele medewerkers aan en zo geraakte het kabinet langzaam vol.²²⁸ *‘Mijn kabinet stelde ik zelf samen. Daar kwam niemand in tussen. Vooral de mensen van Leefmilieu waren van vroegere kabinetten en die kwamen zich zelf aanbieden. Voor de vrouwen heb ik het volledig zelf moeten samenstellen want er was nog nooit een ministeriële bevoegdheid voor vrouwen geweest.’*²²⁹ Ook wat het budget betrof, genoot Miet Smet een grote vrijheid: *“Vrouwen” was een nieuwe materie. Ik heb daarvoor een bepaald budget gekregen en ik kon daar eigenlijk mee doen wat ik wilde. En ik had genoeg want ik had geen vaste uitgaven. Alles was facultatief. Je kan uw budget compleet wijden aan het promoten van de vrouw: voor publicaties, voor sensibiliseringsacties en voor het helpen van bedrijven met positieve acties. Ik heb financieel nooit moeite gehad voor wat de vrouwen betreft.’*²³⁰ Wat betreft logistieke ondersteuning werd de staatssecretaris vanaf 1 september 1987 bijgestaan door de Dienst Maatschappelijke Emancipatie met een tijdelijk kader van tien personeelsleden. Het Koninklijk besluit van 27 oktober 1987, dat werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 10 november 1987, voorzag in een subsidieregeling van projecten inzake de maatschappelijke emancipatie van de vrouw.²³¹ Deze regeling bestaat nog steeds en behoort nu tot de bevoegdheid van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.

Hoewel Miet Smet ervaring had met de beleidsdomeinen die ze kreeg toegewezen, stond ze ook voor verrassingen. *‘Ik kreeg Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie. Ik heb dan moeten nagaan: wat zou er onder Maatschappelijke Emancipatie vallen? Dat was dan vrouwenemancipatie en de OCMW's. Maar door het feit dat politieke vluchtelingen via de*

227 Interview, 1 april 2009.

228 Interview, 1 april 2009.

229 Interview, 22 april 2009.

230 Interview, 22 april 2009.

231 Smet, M. (1995). *Tien jaar beleid*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, p. 19.

*OCMW's in die tijd nog een bestaansminimum kregen, kreeg ik héél de groep van de politieke vluchtelingen bij mij. Waarvoor toen nog geen officiële opvang bestond. En daardoor is dat dus onderdeel van mijn beleid geworden.*²³² Met leefmilieu en vrouwenemancipatie was Miet Smet al jaren bezig en ook de armoedeproblematiek was haar niet vreemd. *'Bij mij was dat een rode draad: ruimtelijke ordening, grondbeleid, leefmilieu. Dat toen nog allemaal in z'n kinderschoenen stond. Vrouwenemancipatie was ook een logische stap. Ik was daar al lang mee bezig. En dan armoede. Mijn vader was lang voorzitter van de COO geweest en ik had voor sociaal werker gestudeerd. En dus vandaar dat ik het OCMW en de armoedeproblematiek die daaraan is verbonden als bevoegdheid heb gekregen. Politieke vluchtelingen: daar was ik nooit mee bezig geweest. En het is nochtans één van mijn belangrijkste zaken geworden toen.*²³³ Al meteen werd ze geconfronteerd met een grote toevloed aan politieke vluchtelingen die geen opvang hadden. Ze bracht het probleem op de Ministerraad die uiteindelijk besliste het Klein Kasteeltje, dat onder Defensie viel, ter beschikking te stellen. Hier brachten dienstplichtigen vroeger drie dagen door vóór ze in het leger traden. Logistiek was het een zware opdracht om het Klein Kasteeltje om te bouwen tot een opvangcentrum. Alles moest worden aangevoerd: meubilair, personeel, artsen. Verder besloot Miet Smet de vluchtelingen te spreiden over heel België zodat de stedelijke concentratie beperkt bleef. Dit zorgde voor nogal wat protest uit angst voor het 'vreemde'. Weinig Belgen waren in de jaren 1980 immers vertrouwd met mensen van een andere etnische origine. Het vluchtelingenprobleem groeide uit tot een heet hangijzer dat de publieke opinie danig beroerde. *'Dat is eigenlijk een zware opdracht geweest waarvan niemand had verwacht dat ze in het pakket zou hebben gezeten.*²³⁴

Hoewel Miet Smet het zelf geen probleem vond om verschillende beleidsdomeinen te combineren, was de vrouwenbeweging er niet gerust in. Het VOK reageerde met een zekere argwaan: 'Wat vroegen we? Een volwaardig Ministerie. Wat krijgen we? Een "vrouwency", naast onder meer een "armoedecel" binnen de halftijdse bevoegdheid, die "maatschappelijke emancipatie" wordt genoemd. Opletten is nu de boodschap.'²³⁵ Terugblikkend lacht Miet Smet die bezorgdheid weg: *'Ik heb genoeg tijd besteed aan de vrouwen. Dat was geen enkel probleem. Ik had mijn kabinet zo gemaakt dat ik specifieke mensen had voor leefmilieu, specifieke mensen voor de OCMW's, specifieke mensen voor de vluchtelingen en specifieke mensen voor de vrouwen.*²³⁶

232 Interview, 1 april 2009.

233 Interview, 1 april 2009.

234 Interview, 1 april 2009.

235 Van Mechelen, *De meerderheid. Een minderheid*, p. 51.

236 Interview, 22 april 2009.

Niet alleen de verschillende bevoegdheden baarden het VOK zorgen, maar ook het toenmalige regeringsbeleid: ‘Uitgerekend tijdens de zittingsperiode waarin voor het eerst iemand is benoemd voor vrouwenemancipatie wordt er een erg vrouwonvriendelijk beleid gevoerd. Abortus wordt in de regeringsverklaring ontweken en vrouwen wordt aangepreerd deeltijds of althans “flexibeler” te gaan werken.’²³⁷ Ook het feit dat ‘het Staatssecretariaat’ werd toegevoegd aan het Ministerie van Sociale Zaken, dat uitblonk in besparingsmaatregelen, deed het VOK twifelen aan de slagkracht van Miet Smet. Op 6 januari 1986 overhandigde het VOK haar een dikke eisenbundel samen met een driekoningentaart in de vorm van het vrouwensymbool met de slagzin: ‘Miet Smet heeft een boontje voor de vrouw.’²³⁸ Ook de socialistische vrouwen waren bezorgd over wat ze de anti-emancipatiemaatregelen van de regering noemden. De ABVV-vrouwen, de coöperatieve vrouwenbeweging, de Socialistisch Vooruitziende Vrouwen en de Socialistische Vrouwen verenigden zich daarom in een socialistisch vrouwenfront. In maart 1986 overhandigden ook zij aan Miet Smet een eisenbundel in de hoop dat ze de negatieve regeringsmaatregelen nog zou kunnen ombuigen.²³⁹

Heel wat vrouwenorganisaties vroegen een instrument om het emancipatiebeleid mee te helpen bepalen. Ook Miet Smet vond het belangrijk om voeling te behouden met wat er leefde binnen de vrouwenbeweging. Daarom richtte ze op 31 oktober 1986 de Emancipatieraad op. Deze adviesraad was pluralistisch samengesteld uit vertegenwoordigers van vrouwenorganisaties. Hierin waren dus zowel de Katholieke Arbeidersvrouwen (KAV) en de Christelijke Beweging voor Vrouwen uit de Middengroepen (CBVM) als het VOK en de Nederlandstalige afdeling van de Nationale Vrouwenraad vertegenwoordigd. De Emancipatieraad kreeg als taak adviezen uit te brengen over ‘alles wat rechtstreeks of onrechtstreeks verband hield met de maatschappelijke emancipatie van de vrouw’. Dit betekende concreet dat er adviezen werden uitgebracht over beleidsvoorstellen die aan de Raad werden voorgelegd. Verder functioneerde de Raad ook als overlegplatform waar van gedachten kon worden gewisseld over de stand van de emancipatiebeweging, de knelpunten, de toekomstverwachtingen en de te volgen strategieën.²⁴⁰ Zowel het actieterrein als het potentieel van de staatssecretaris en de Emancipatieraad waren aanzienlijk groter dan de vroegere gelijkemansstructuren. De Emancipatieraad kon echter niet onafhankelijk optreden: adviezen mochten pas bekend worden gemaakt na akkoord van Miet Smet of Jean-Luc Dehaene.²⁴¹

237 Van Mechelen, *De meerderheid. Een minderheid*, p. 51.

238 VOK (1997). *VOK-jaarboek. 25 Vrouwendagen in beelden en woorden*, Brussel: VOK, p. 63.

239 *De Morgen* (13 maart 1986).

240 Emancipatieraad (1990). *Denkdag Vrouwen-Mannen: op zoek naar gelijkheid*, Brussel.

241 Celis, K. en P. Meier (2006). *De macht van het geslacht. Gender, politiek en beleid in België*, Leuven: Acco, p. 88.

Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid voor Mannen en Vrouwen

Op 7 maart 1992 werd Miet Smet minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid voor Mannen en Vrouwen in de Regering Dehaene I, met CVP-PSC en SP-PS. Vanaf toen situeerde de gelijkheidsstructuur zich dus op ministerieel niveau. Dit maakte volgens Miet Smet een groot verschil: *'Ten eerste omdat je een belangrijker bevoegdheid hebt. Ik was de eerste vrouwelijke minister van Arbeid. Dat was een zéér belangrijke bevoegdheid. Zeker in tijden van crisis. En ten tweede ben je een volkomen lid van de regering. Als staatssecretaris ben je een junior-minister, dus je mag enkel naar de Ministerraad komen voor die zaken die tot uw bevoegdheid behoren. Plus die regeringen waren toen zeer groot, dus je zat nooit met een beperkte groep die op mekaar kon inspelen. Je komt dan telkens in een vergadering binnen die al een tijdje bezig is. Er is daar een zekere gevoeligheid onder mekaar ontstaan. Je komt daar dan binnen met uw dossier en eigenlijk ben je soms zoals een hond in een kegelspel. Dat heb je als minister niet. Dan ben je een volwaardig lid van de regering met een belangrijk departement. En dan zit je in een positie dat je kunt geven en nemen. Wij waren toen met een beperkte groep ministers en op vrijdag vertrokken wij naar Hertoginnendal. En ik moet eerlijk zeggen: dat was een goede groep die goed op mekaar was ingespeeld. Maar waar hard werd gebakkeleid.'*²⁴²

Miet Smet vond ook de nieuwe combinatie van beleidsdomeinen een voordeel: *'Het voordeel van Arbeid en Tewerkstelling en Gelijke Kansen is dat de band zeer groot is tussen die twee. Omdat het arbeidsdomein voor de vrouwen van groot belang is. Het voordeel was ook dat de administratie van de vrouwen bij arbeid zat.'*²⁴³ De Dienst Maatschappelijke Emancipatie fuseerde immers in 1993 samen met het secretariaat van de Commissie Vrouwenarbeid tot Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen en werd geïntegreerd in het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. In hetzelfde jaar versmolten de Emancipatieraad en de Commissie Vrouwenarbeid tot de Raad van de Gelijke kansen voor Mannen en Vrouwen. Deze adviesraad, die nog steeds bestaat, moest bijdragen tot de uitschakeling van alle directe en indirecte discriminaties ten aanzien van mannen en vrouwen, alsook tot de verwezenlijking van een feitelijke gelijkheid tussen beiden. Miet Smet stelde de Raad samen uit afgevaardigden van onder meer de sociale partners, politieke partijen, vrouwen- en gezinsorganisaties en het Ministerie van Binnenlandse Zaken. In tegenstelling tot de vroegere adviescommissies, kon de Raad op eigen initiatief en ook voor andere Ministeries en instellingen niet-bindende adviezen verlenen. Tot 1999 zou de gelijkheidsstructuur op deze manier functioneren. In dat jaar verloren de christen-democraten de verkiezingen en maakten ze niet langer deel uit

242 Interview, 22 april 2009.

243 Interview, 22 april 2009.

van de regeringscoalitie. Met het verdwijnen van Miet Smet uit de regering ‘vergat’ men aanvankelijk ook het opnemen van een minister voor Gelijkekansenbeleid. De vrouwenbeweging protesteerde en aan de ministerportefeuille Tewerkstelling en Arbeid van Laurette Onkelinx (PS) werd die van Gelijkekansenbeleid toegevoegd. Onkelinx besloot om in opvolging van de Europese regelgeving het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen op te richten.²⁴⁴ Het Instituut, dat in 2003 van start ging, slopde de volledige Dienst Gelijke Kansen van het federale Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid op.²⁴⁵

Inhoudelijke beleidsrealisaties

Van 1985 tot 1999 maakte Miet Smet dus deel uit van de regering en had ze een uitvoerende functie. Ze kreeg met andere woorden de kans om op regeringsvlak maatregelen te treffen voor problemen waarmee ze al jaren werd geconfronteerd. *‘Je krijgt plots de kans om te doen wat je vindt dat al lang had moeten gebeuren.’*²⁴⁶ Ze benadrukt meermaals hoe belangrijk de ervaring was die ze had opgedaan. *‘Ik was iemand van de vrouwenbeweging van de jaren 1970 en ik ging enorm veel spreken bij alle vrouwengroepen. Plus bij Vrouw en Maatschappij hadden wij ook veel studiewerk verricht en brochures uitgegeven. Ik kende de problemen ook door de Commissie Vrouwenarbeid en het Vrouwen Overleg Komitee. Ik wist wat er mis was, want ik was eruit gegroeid. Ik denk dat het probleem van mijn opvolgers is geweest dat ze er niet uit zijn gegroeid en dus moeilijker konden dedecteren waar de problemen lagen. Want als je aan een ministerschap of een staatssecretariaat begint, dan moet je weten wat je wilt doen. Er is nooit iemand komen zeggen wat ik moest doen. Je moet het zelf weten.’*²⁴⁷

Het waarborgen van gelijke kansen voor mannen en vrouwen is een breed domein. Miet Smet moest dan ook prioriteiten stellen bij de ontwikkeling van haar emancipatiebeleid: *‘Ik heb drie terreinen geselecteerd: vrouwen en besluitvorming, vrouwen en geweld en vrouwen in het sociaal-economische leven. Waarom deze prioriteiten? De besluitvorming is het terrein bij uitstek waar de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen tot uiting komt. Omdat de participatie in de besluitvorming een middel is om invloed te kunnen uitoefenen op andere domeinen in de samenleving, moeten er vanuit het emancipatiebeleid stimulansen worden gegeven om tot een grotere participatie van vrouwen in de besluitvormingsorganen te komen. Geweld en seksueel geweld op vrouwen en meisjes kent verschillende uitingsvormen. Kenmerkend*

244 Wet van 16 december 2002 houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (B.S. 31 december 2002).

245 Smet, *Tien jaar beleid*, pp. 19-20; Celis en Meier, *De macht van het geslacht*, pp. 88-89.

246 Interview, 1 april 2009.

247 Interview, 22 april 2009.

*hierbij is dat vrouwen worden beperkt in hun vrijheid en zelfstandigheid. Geweld houdt de ongelijke machtsverhouding tussen mannen en vrouwen in stand. Een beleid ter voorkoming en bestrijding van geweld en seksueel geweld op vrouwen is dus noodzakelijk. Het sociaal-economische leven is belangrijk omdat een beleid, gericht op emancipatie, ervan uitgaat dat iedere man en vrouw de mogelijkheid moet hebben een zelfstandig bestaan op te bouwen. Economische onafhankelijkheid is vaak een essentiële voorwaarde om zich op andere terreinen van het maatschappelijke leven waar te maken.*²⁴⁸

De integratie van vrouwen in het sociaal-economische leven, de bevordering van de deelname van vrouwen op alle beslissingsniveaus en de bestrijding van geweld op vrouwen waren vanaf het begin de drie pijlers van Miet Smets gelijkemansbeleid en zouden dat steeds blijven. Met de eerste twee thema's was ze al een tiental jaar bezig als voorzitter van de Commissie Vrouwenarbeid en van Vrouw en Maatschappij. De bestrijding van geweld op vrouwen was een volledig nieuwe materie, die zij uit de taboesfeer haalde en op de politieke agenda plaatste. Tijdens de interviews blijkt dat dit thema bij Miet Smet de grootste indruk naliet. Verder is ze vooral trots op de quotawet en het vrouwenhuis Amazone.

De integratie van vrouwen in het sociaal-economische leven

Miet Smet was al jaren met arbeid bezig: tijdens haar eerste studiereis naar de Verenigde Staten in 1976 was dat één van haar keuzethema's en als voorzitter van de Commissie Vrouwenarbeid kreeg ze de technische kant ervan onder de knie. Ook in haar regeringsbeleid heeft ze zich er in belangrijke mate op gefocust: *'Voor arbeid heb ik ongeveer alles gedaan wat mogelijk is, want het is de enige weg naar zelfstandigheid'*, concludeert ze tijdens het interview.²⁴⁹

Miet Smet plaatste haar beleid binnen de globale maatschappelijke context en binnen de evoluties die zich op de arbeidsmarkt voordeden. Ze stelde vast dat de toename van het aantal vrouwen op de arbeidsmarkt niet gepaard ging met de kwalitatieve verbetering van hun positie. Zo waren vrouwen vooral te vinden in een beperkt aantal, voornamelijk tertiaire, dienstverlenende en administratieve beroepen (horizontale segregatie) en stroomden ze slechts in geringe mate door naar leidinggevende functies (verticale segregatie). Op het einde van de jaren 1980 was de werkloosheidsgraad bij vrouwen dubbel zo hoog als bij mannen en werkte 23% van de vrouwen deeltijds tegenover 2% van de mannen. Als gevolg van de technolo-

---

248 Toespraak door Mevrouw M. Smet, staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 12 maart 1987, werkgroep Vrouw en Maatschappij Mechelen-Duffel, Deel: Vrouwenemancipatie en werkgelegenheid, 42.3, Kabinetsarchief Miet Smet.

249 Interview, 1 april 2009.

gische evolutie groeide bovendien de behoefte aan hoger gekwalificeerde werknemers en vooral technisch geschoolden. Hierdoor ontstonden er vooral voor vrouwen problemen bij de aansluiting van onderwijs en opleiding op de arbeidsmarkt. Miet Smet was van oordeel dat zowel de onderwijswereld als de arbeidswereld zich moesten aanpassen aan de intrede van meer vrouwen tot de arbeidsmarkt en ze ontwikkelde hiertoe verschillende initiatieven.²⁵⁰

Roldoorbekend onderwijs

Hoewel meisjes hun kwantitatieve achterstand in het secundair, hoger en universitair onderwijs inhaalden, bleef er bij de studiekeuze een min of meer traditioneel rollenpatroon gelden. Problematisch hierbij was dat de stereotiepe keuzes vaak weinig toekomstperspectieven boden op de arbeidsmarkt. Om meisjes, en al degenen die een inbreng hadden in het studiekeuzeproces (ouders, leerkrachten en PMS-verantwoordelijken), te bewegen tot een meer gedifferentieerde studiekeuze, zette Miet Smet verschillende informatie- en sensibiliseringscampagnes op het getouw. Zo werden tijdens het schooljaar 1986-1987 de leerlingen van het zesde leerjaar van het lager onderwijs gesensibiliseerd met de slogan 'Kiezen voor later doe je nu'. Het schooljaar daarop waren de leerlingen van het eerste en tweede jaar van het secundair onderwijs de doelgroep van de campagne met als slogan 'Het beroep dat meisjes niet aankunnen moet nog worden uitgevonden'. De respons van het onderwijs op deze campagnes was bevredigend en de bedrijfswereld en enkele vrouwenverenigingen volgden met eigen campagnes. Een derde campagne onder de slogan 'Jobs da's zoals jongens: je neemt niet de eerste de beste', richtte zich in 1989-1990 tot meisjes van 15 tot 18 jaar.

Afb. 14. Op schoolbezoek met de campagne 'Kiezen voor later doe je nu', 1987

In 1990 liet Miet Smet in een aantal scholen onderzoeken welke factoren een gediversifieerde studiekeuze belemmerden, waarna van start werd gegaan met het project 'Diversificatie van de studierichtingen voor meisjes in het technisch en beroepssecundair onderwijs'. Terwijl de sensibiliseringscampagnes de bekendmaking van het thema in brede kring beoogden, zorgde

²⁵⁰ *Toelichting beleid van Mevrouw M. Smet inzake de maatschappelijke emancipatie van de vrouw*, Brussel: Staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 1986, pp. 2-7.

deze structurele maatregel voor concrete acties op lokaal vlak. Enkele scholen werden nauwer bij het thema betrokken en de acties die ze uitvoerden, dienden als navolgingsmodel voor andere scholen. Vanaf mei 1991 werkte een twintigtal scholen aan de concrete toepassing van de actiemodellen.²⁵¹

Deze beleidsinitiatieven kaderden in een ruimere Europese context. In 1982 leidde de samenwerking tussen het Europees Parlement en de Europese Commissie op het vlak van gelijke kansen tot het ontstaan van het 'Nieuwe Actieprogramma van de Gemeenschap inzake de Bevordering van Gelijke Kansen voor de Vrouw'. Alle initiatieven van de Europese Commissie op het gelijkekansendomein gebeuren sindsdien binnen het kader van actieprogramma's. In tegenstelling tot de Europese richtlijnen, die worden aangenomen door de Raad van Ministers, zijn de actieprogramma's niet bindend voor de lidstaten. Het eerste (1982-1985) en het tweede (1986-1990) Communautaire Actieprogramma van de Europese Commissie beklemtoonden de noodzaak van stimuli op het vlak van de diversificatie van de beroepskeuze. In 1985 namen de Raad van Europa en de ministers van Onderwijs van de lidstaten een resolutie aan over een actieprogramma 'gelijke kansen voor meisjes en jongens in het onderwijs'. De Europese Commissie richtte een gelijknamige werkgroep op die de opvolging van de resolutie in iedere lidstaat diende na te gaan.²⁵² Alle acties en campagnes ten spijt, zijn er nog steeds sterke verschillen in de studie- en beroepskeuze van jongens en meisjes.

Positieve acties: een werk van lange adem

Complementair aan de heroriëntatie van de studie- en beroepskeuze van meisjes wilde Miet Smet de arbeidswereld sensibiliseren om zich aan te passen aan de intrede van vrouwen op de arbeidsmarkt. Opnieuw vormde het internationale kader de stimulans. Miet Smet leerde tijdens haar studiereizen naar de Verenigde Staten het begrip 'affirmative action' kennen. *'Op veel domeinen staan de Verenigde Staten voor.'*²⁵³ Ook tijdens haar werkzaamheden voor de Commissie Vrouwenarbeid kwam positieve actie aan bod: *'De eerste wet waar ik bij betrokken ben geweest was de wet op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt. Dat is een wet van 1978 op basis van een Europese richtlijn van 1976. We hebben dan een hele discussie gehad over positieve discriminatie en dat ook in de wettekst gezet. Dat was ook mogelijk vanuit Europa. Je mocht zonder te discrimineren positieve discriminatie voor achtergestelde groepen doorvoeren. Met de bedoeling de bestaande discriminatie ongedaan te maken.'*²⁵⁴ De EEG-richtlijn van 9 februari 1976 betreffende de ge-

251 Smet, *Tien jaar beleid*, pp. 21-22; *Toelichting beleid van mevrouw M. Smet inzake de maatschappelijke emancipatie van de vrouw*, pp. 2-7.

252 Nelen, *Gelijke kansen voor mannen en vrouwen*, p. 36.

253 Interview, 5 februari 2009. Zie ook: *De Standaard* (24 september 1983).

254 Interview, 1 april 2009.

lijke behandeling van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt lanceerde inderdaad de notie ‘positieve actie’. Hieronder verstond men een geheel aan maatregelen die tot doel hadden de historische achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt weg te werken. Het concept ging uit van de vaststelling dat wetgeving inzake gelijke behandeling niet voldoende was om de feitelijke ongelijkheid op te heffen. Artikel 119 van de Belgische wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering bepaalde dat er maatregelen konden worden getroffen om feitelijke ongelijkheden ongedaan te maken. Dit hield echter geen verplichting in. Daarom ontwikkelde de Commissie Vrouwenarbeid op 20 september 1979 een advies waarin tal van maatregelen werden voorgesteld die bij Koninklijk besluit konden worden vastgelegd. Verder werden experimenten, een werkgroep en een studiedag rond positieve acties opgezet.²⁵⁵

Aan het advies van de Commissie Vrouwenarbeid werd pas gevolg gegeven toen Miet Smet staatssecretaris werd. Ze wilde een algemene strategie ontwikkelen om positieve acties op een zo groot mogelijke schaal ingang te doen vinden. Daarom benadrukte ze dat positieve acties niet alleen wenselijk waren omwille van het gelijkheidsbeginsel, maar ook vanuit socio-economische doelmatigheidsoverwegingen. In de eerste plaats ontwikkelde ze een juridisch kader met het Koninklijk besluit van 14 juli 1987,²⁵⁶ waardoor *positieve acties in de privésector* op vrijwillige basis mogelijk werden. Om een methodiek voor het voeren van positieve acties uit te werken, had ze als staatssecretaris in 1986 al een pilootproject in de Regie voor Telegrafie en Telefonie (RTT) opgezet onder wetenschappelijke begeleiding van het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA). Op basis hiervan werd in april 1988 een ‘Gids voor Positieve Acties’ opgesteld en verstuurd naar alle privébedrijven met meer dan honderd werknemers. Eind 1988 moest de campagne ‘De ideale man naar wie uw bedrijf zoekt, werkt er misschien al’ (met vrouwenfoto) bedrijven aansporen een overeenkomst te sluiten ter uitvoering van een gelijkekansenplan. Als tegenprestatie konden ze kosteloos gebruik maken van een positieve-actiedeskundige. Hieruit ontstond een veertigtal pilootprojecten in diverse sectoren en regio’s, onder andere bij Alcatel Bell, KRAFT, Siemens en Janssen Pharmaceutica.²⁵⁷ Concreet kwam het erop neer dat de positie van vrouwen in deze bedrijven werd doorgelicht, waarna ieder bedrijf een aantal doelstellingen vastlegde. Die werden dan omgezet in positieve acties voor een vrouwvriendelijker bedrijfsklimaat.²⁵⁸ Ter ondersteuning van deze positieve-actiestrategie werden verschillende werkinstrumenten verspreid onder

255 Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid (1984). ‘De tewerkstelling van vrouwen en positieve acties (oktober-november 1984), Verslagen van de studiedagen op 1 en 2 oktober 1984’, *Cahiers van de Commissie Vrouwenarbeid* 9(7), pp. 2-3.

256 Koninklijk besluit van 14 juli 1987 houdende maatregelen tot bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de privésector (*B.S.* 26 augustus 1987).

257 Smet, *Tien jaar beleid*, p. 23; Document over positieve acties, inventarisnr. 502, Kabinetsarchief Miet Smet.

258 Interview met Miet Smet door Peter Renard, in: *Knack* (28 maart 1990).

de vorm van brochures, rapporten en een video.²⁵⁹ *‘De meeste bedrijven begonnen er zeer aarzelend aan. Relevant is dat we hen al doende overtuigden. (...) Positieve acties gedijen bovendien goed in een voorspoedige economische conjunctuur en die hadden we mee aan het einde van de jaren 1980.’*²⁶⁰

De structurele verankering van positieve acties werd ook mogelijk doordat de materie werd opgenomen in het sociaal overleg. Sinds 1986 riep Miet Smet de sociale partners meermaals op de tewerkstelling van vrouwen te stimuleren door daadwerkelijk werk te maken van positieve acties.²⁶¹ In het Interprofessioneel Akkoord van 1989-1990 was er voor het eerst sprake van positieve acties. Dit akkoord voorzag in de oprichting van een begeleidingscel voor positieve actie binnen de Dienst voor Collectieve Arbeidsbetrokkingen van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Deze Cel positieve acties ondersteunde ondernemingen uit de privésector die een positieve-actieplan willen uitwerken en is inmiddels opgegaan in het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.²⁶²

Als minister wilde Miet Smet de strategie van positieve acties op een grotere schaal verspreiden: ze richtte netwerken op, zorgde voor de organisatie van studiedagen en voor de vorming van de betrokkenen.²⁶³ Via het Koninklijk besluit van 12 augustus 1993 verplichtte ze bedrijven in de privésector om jaarlijks een cijfermatig verslag over gelijke kansen voor te leggen aan hun ondernemingsraad.²⁶⁴ Het resultaat stelde haar echter teleur: *‘Ik heb de bedrijven gevraagd om ieder jaar verslag te geven over de toestand van vrouwen en mannen binnen de onderneming. Er komt nauwelijks respons op. Je geeft hen een instrument in handen en er gebeurt*

Afb. 15. Brochure *Positieve acties in de overheidsdiensten*, 1990

259 Met name: ‘Klein receptenboek voor positieve acties’ (gericht aan vakbondsafgevaardigden), ‘Model analytisch rapport voor de privésector’, ‘Model positieve actieplan voor de privésector’, ‘Gebruikerstijdschrift positieve acties’ en de video ‘Positieve acties in privébedrijven’ met voorbeelden uit de pilootbedrijven.
 260 Interview met Miet Smet door Jos Gavel, in: *Koren en Kaf* (maart 1991).
 261 *Het Volk* (11 september 1986); *Financieel Economische Tijd* (22 juni 1988).
 262 Nelen, *Gelijke kansen voor mannen en vrouwen*, p. 38
 263 Namelijk: ‘Netwerken gelijke kansen voor privébedrijven’ en de affiches ‘Alle troeven in evenwicht’ en ‘Versterk uw mankracht met een vrouw’.
 264 Koninklijk besluit van 12 augustus 1993 tot wijziging van het Koninklijk besluit van 14 juli 1987 houdende maatregelen tot bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de privésector (*B.S.* 24 september 1987). Smet, *Tien jaar beleid*, pp. 23-24.

*niets. Het gaat zo traag, uiterst traag!*²⁶⁵ In 1997 werd veel tijd besteed aan het omzetten van de jarenlange ervaring met positieve acties in een bestaand businessconcept. Door de integratie van gelijke kansen in een aanvaard bedrijfsmodel groeit immers de kans dat er in het dagelijkse beleid van een bedrijf aandacht is voor gelijke kansen. Het model dat werd gekozen, is het EFQM-model, een afkorting die staat voor European Foundation for Quality Management.²⁶⁶ Achteraf benadrukt Miet Smet vooral het belang van continuïteit voor de slaagkans van positieve acties: *'Positieve acties van een jaar: dat is niets. Het is een werk van héél lange adem. We hebben de bedrijven ertoe aangezet positieve acties te voeren en we hadden een heel aantal bedrijven die dat dan deden. Maar als dat nadien niet meer wordt verdergezet dan is dat voor een stuk verloren. Het is een werk dat moet worden verdergezet. En na mij denk ik niet dat dat is gebeurd. Tenzij door de vrouwenbeweging.'*²⁶⁷

Wat positieve acties in de openbare sector betreft, ging Miet Smet een stapje verder. Ze vond het belangrijk dat de overheid een voorbeeldfunctie vervulde en via het Koninklijk besluit van 27 februari 1990 verplichtte ze overheidsdiensten om positieve acties te voeren volgens een bepaalde methode en een nauwkeurig vastgesteld tijdsschema.²⁶⁸ Ze moesten een ambtenaar aanduiden die, begeleid door een interne commissie, eerst een analytisch rapport en vervolgens een gelijkkansenplan opstelde.²⁶⁹ *'De overheid moest ook positieve acties voeren. Dat wil zeggen: vrouwen aanzetten om mee te doen aan examens, vrouwen in linie brengen voor een bevordering, enzovoort. Ik had gevraagd om op ieder departement een gelijkkansenambtenaar te laten benoemen en die kwamen dan regelmatig bij mij samen. Om te kijken wat ze konden doen in hun administratie en wat de vooruitgang was. Opnieuw een werk van lange adem.'*²⁷⁰ Ter ondersteuning van de acties werden verschillende werkinstrumenten verspreid.²⁷¹ Om in te werken op de nodige mentaliteitsverandering liet ze affiches maken waarop beroepen stonden afgebeeld waarin vrouwen ondervertegenwoordigd waren, begeleid door de slogan: 'De man die u zoekt, is misschien een vrouw?' Om de gemeenten

265 Interview met Miet Smet, in: Bonneure, *Markante Vrouwen*, p. 10.

266 Verslag aan het parlement van de Minister belast met het beleid van gelijke kansen voor mannen en vrouwen naar aanleiding van de indiening van de wet strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995 in Peking heeft plaatsgehad, p. 7.

267 Interview, 1 april 2009.

268 Koninklijk besluit van 27 februari 1990 houdende maatregelen tot bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de overheidsdiensten (*B.S.* 8 maart 1990).

269 Smet, *Tien jaar Beleid*, pp. 24-25.

270 Interview, 1 april 2009.

271 Namelijk: 'Toelichting bij het KB van 27 februari 1990', 'Model analytisch rapport voor de ministeries en instellingen van openbaar nut', 'Model analytisch rapport voor gemeenten en OCMW's', 'Model gelijkkansenplan voor de ministeries, instellingen van openbaar nut en provinciale besturen', 'Model gelijkkansenplan voor gemeenten en OCMW's', 'Nieuwsbrief positieve acties nr. 1 en 2' en 'Gids voor de federale ministeries, de ministeries van gemeenschaps- en gewestexecutieven en de instellingen van openbaar nut'.

en de OCMW's extra te ondersteunen zette ze een netwerk van provinciale coördinatoren op. In 1990 liet Miet Smet de situatie van vrouwen bij de politie onderzoeken. Hieruit bleek dat slechts 4% van het personeel vrouwen waren en dat ze waren tewerkgesteld in de laagste rangen. Op basis van het onderzoek werd een specifiek handboek voor positieve acties in het gemeentelijke politiecursus uitgegeven. Daarnaast werden de wervingscriteria sekseneutraal gemaakt: kandidaat-agenten moesten geen 1m69 meer zijn en de fysieke proeven werden aangepast.

In 1993 stelde Miet Smet een coördinator aan die de positieve acties op nationaal vlak moest begeleiden en opvolgen. Het Koninklijk besluit van 24 augustus 1994 zorgde ervoor dat deze positieve-actieambtenaar voldoende tijd kreeg voor de uitoefening van zijn of haar taken.²⁷² Om het gelijkheidskansenbeleid binnen alle federale overheidsdiensten te intensifiëren werden in 1995 twee overlegnetwerken 'positieve acties' opgericht, één voor de Nederlandstalige en één voor de Franstalige positieve-actieambtenaren. Tijdens de periode 1998-1999 werkten deze vooral rond sensibilisering en informatie. Met de opleiding 'Management van Diversiteit' werden diensthoofden aangesproken. In de loop van 1998 liet Miet Smet indicatoren opstellen om de voortgang op het vlak van de tewerkstelling van vrouwen in federale overheidsbesturen te kunnen beoordelen. Via de 'Code van Goede Praktijk voor Positieve Acties' trachtte ze de lacunes in de wetgeving rond positieve acties te ondervangen. De wettelijke teksten rond positieve acties werden immers vaak uitsluitend naar de letter en niet naar de geest geïnterpreteerd.²⁷³

Specifieke problemen van vrouwen op de arbeidsmarkt

Miet Smet trof een aantal maatregelen die specifieke ongelijkheden op de arbeidsmarkt moesten verhelpen. Achterhaalde functieclassificaties verhinderden gelijke beloning en een onevenwichtige taakverdeling binnen het gezin vertraagde het carrièrevverloop van vele vrouwen. Bovendien belemmerden discriminerende toegangscriteria en beschermende maatregelen, of net het gebrek aan bescherming, vrouwen bij de toetred tot bepaalde beroepen.

De herziening van fysieke criteria voor mannen en vrouwen in het leger was een onderwerp dat binnen de Commissie Vrouwenarbeid ter discussie lag. Deze criteria waren in de praktijk immers discriminerend voor vrouwen omdat ze waren afgestemd op de fysieke conditie

---

272 Koninklijk besluit van 24 augustus 1994 tot wijziging van het Koninklijk besluit van 27 februari 1990 houdende maatregelen tot bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de overheidsdiensten (*B.S.* 15 september 1994). Smet, *Tien jaar beleid*, p. 25.

273 Zie: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (1998). *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, mei 1998*, Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen; Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (1999). *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen.

Afb. 16. Miet Smet in gesprek met vrouwelijke militairen op manoeuvre in de Bondsrepubliek Duitsland, 1986

van mannen. Bij haar bezoek aan de herfstmanoeuvres ‘Crossed Swords’ op 16 september 1986 in Duitsland had Miet Smet contact met talrijke vrouwelijke militairen. Ze stelde er vast dat de vrouwen erg gemotiveerd waren, dat de chefs tevreden waren over hun inzet en dat de gemengde taakuitvoering er zonder noemenswaardige problemen verliep. Miet Smet hoopte dat door de herziening van de fysieke criteria meer vrouwen hun weg naar het leger zouden vinden. Ze drong bij minister van Landsverdediging François-Xavier de Donnée aan op overleg wat resulteerde in de instelling van een werkgroep die werd opgezet tussen het kabinet van Landsverdediging en dat van Maatschappelijke Emancipatie. De werkzaamheden van deze werkgroep leidden tot een herziening van de fysieke criteria. Opdat vrouwen zouden kunnen opklimmen binnen het leger, drong Miet Smet aan op de openstelling van de Koninklijke Kadettenschool voor vrouwen, wat in 1987 gebeurde.²⁷⁴

Miet Smet vestigde ook de aandacht op de specifieke situatie van zelfstandige vrouwen en meewerkende echtgenotes. *‘De specificiteit van bepaalde beroepssituaties vraagt om maatregelen die geschreven zijn op het lijf van de vrouwen die die beroepen uitoefenen. Een wel zeer bijzondere groep zijn de vrouwelijke ondernemers en de meewerkende echtgenotes in de KMO’s en in de vrije beroepen. Velen van hen leven en werken in een mannenwereld en worden met een eigen problematiek geconfronteerd.’*²⁷⁵ De EG-richtlijn van 11 december 1986 met betrekking tot de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling voor de zelfstandige vrouwen en meewerkende echtgenotes werd in België uitge-

274 Toespraak van Miet Smet ‘Een toekomst voor vrouwen. Leger, rijkswacht, politie’, 23 maart 1988, 42.3, Kabinetsarchief Miet Smet.

275 Toespraak van Miet Smet, minister van Tewerkstelling en Arbeid, belast met het Gelijkekansenbeleid, naar aanleiding van de bekendmaking van de resultaten van het project ‘Vrouw in het Zelfstandig Ondernemen’, 42.2, Kabinetsarchief Miet Smet.

voerd door de wet van 14 december 1989.²⁷⁶ Deze wet regelde de vrijwillige onderwerping van de meewerkende echtgenotes aan de verzekering tegen arbeidsongeschiktheid. Via deze verzekering kunnen de meewerkende echtgenotes aanspraak maken op uitkeringen in geval van arbeidsongeschiktheid, op een moederschapsuitkering bij bevalling en op een moederschapsrust van drie weken. In 1993 wilde Miet Smet meewerkende echtgenotes stimuleren zich aan te sluiten bij deze vrijwillige verzekering via de informatiecampagne ‘Vandaag meewerkende echtgenote ... morgen buiten strijd?’ In 1992 gaf ze de opdracht het netwerkproject ‘WIN’ (Women in Networking) op touw te zetten. Dit met de bedoeling kennis uit te wisselen, de belangen van zelfstandige vrouwen te verdedigen en vrouwen aan te moedigen tot zelfstandig ondernemerschap.²⁷⁷ In 1993 liet Miet Smet bovendien de knelpunten in de werkomstandigheden van zelfstandige ondernemsters onderzoeken, waarna ze in 1994 verschillende projecten steunde van de Christelijke Beweging voor Vrouwen uit de Middengroepen (CBVM, nu Markant).²⁷⁸

Voor de kwestie van nachtarbeid diende Miet Smet onder Europese druk een oplossing te zoeken. De Belgische wetgeving verbood nachtarbeid in beginsel voor iedereen, maar voorzag veel meer uitzonderingen voor mannen dan voor vrouwen. Daardoor was ze strijdig met de Europese richtlijn inzake gelijke behandeling. In december 1991 verzocht de Europese Commissie alle lidstaten om het Verdrag nr. 89 van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), dat nachtarbeid door vrouwen in de industrie verbood, op te zeggen en Verdrag nr. 171 van de IAO, waarin voor mannen en vrouwen gemeenschappelijke normen voor nachtarbeid waren vastgelegd, te ratificeren.²⁷⁹ Net voor Miet Smet minister werd, nam ze tijdelijk de bevoegdheden van Luc Van den Brande, de toenmalige minister van Tewerkstelling en Arbeid, over. Miet Smet moest snel handelen en zegde net op de tijd het verdrag op. Ze was nog maar enkele dagen officieel minister van Tewerkstelling en Arbeid toen ze op 11 maart 1992 een delegatie vakbondsvrouwen van het ACV en het ABVV over de vloer kreeg die klaagden over de opzegging van het verdrag. Ze vreesden immers dat nachtarbeid hierdoor zou kunnen worden verplicht.²⁸⁰

---

276 Wet van 14 december 1989 tot wijziging van het Koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen en van het Koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen (*B.S.* 22 december 1989).

277 Smet, *Tien jaar beleid*, p. 28.

278 Toespraak van Miet Smet, minister van Tewerkstelling en Arbeid, belast met het Gelijkekansenbeleid, naar aanleiding van de bekendmaking van de resultaten van het project ‘Vrouw in het Zelfstandig Ondernemen’, 42.2, Kabinetsarchief Miet Smet.

279 Smet, *Tien jaar beleid*, pp. 26-27.

280 *Knack* (29 januari 1992); *Het Volk* (12 maart 1992).

Ook de komende jaren zou nachtarbeid een gevoelige kwestie blijven. Miet Smet legde een wetsontwerp neer dat de Belgische wetgeving moest aanpassen aan het nieuwe Verdrag nr. 171 van de IAO. Hierin bleef het verbod principieel behouden, maar golden er voortaan gelijke uitzonderingen voor mannen en vrouwen. In januari 1997 kwamen de ACV-vrouwen hiertegen protesteren bij Miet Smet thuis. Ze eisten garanties voor sociale begeleidingsmaatregelen, zoals nachtelijk openbaar vervoer, en vonden het ongehoord dat Miet Smet het niet-verplichtende karakter van nachtarbeid alleen in de uitvoeringsbesluiten wilde opnemen en niet in de wettekst zelf. Achteraf relativeert ze deze gebeurtenissen: *'Ze zijn bij mij thuis komen betogen. Heel de straat stond vol, de politie en de rijkswacht waren gemobiliseerd. Ik heb hen vriendelijk ontvangen, want dat was allemaal in een min of meer vriendelijke sfeer. Ik verstond dat ook wel: ze waren ongerust over hoe die wetgeving op de nachtarbeid zou worden gebruikt. Maar het is niet zo dat daar waar het niet nodig is, men nachtarbeid gaat installeren. Er zijn zoveel mensen die nu al nachtarbeid doen en bij wie het is gebonden aan hun job, zoals de verpleegsters. Ze hadden vooral schrik voor de industrie. Maar in de praktijk is het geen explosie geworden.'*²⁸¹

Als minister trachtte Miet Smet ook de loonkloof tussen mannen en vrouwen te verminderen. Tijdens de interviews hamert ze erop dat de loonkloof grotendeels te verklaren valt door het verschillende carrièrevolop van mannen en vrouwen, maar ook gedeeltelijk in stand wordt gehouden door een functiewaarderingsdiscriminatie. *'Mannen en vrouwen hebben weliswaar een verschillende loopbaan. Vrouwen werken meer deeltijds, zijn vaker een periode beroepsinactief en concentreren zich in minder goed betaalde sectoren. Maar die verschillen verklaren niet alles: er is meer aan de hand. Zelfs in dezelfde functie, met dezelfde opleiding, dezelfde ervaring en anciënniteit verdienen vrouwen nog steeds minder dan mannen. Daarom gaat alle aandacht nu naar de wijze waarop loonvorming gebeurt. De basis voor de loonvorming is de waardering van de functie.'*²⁸² Functiewaardering is een methode om de hiërarchie van functies in ondernemingen te bepalen en om op basis daarvan het beloningssysteem op te stellen. Hierbij worden de kenmerken van traditioneel vrouwelijke beroepen (motorische vaardigheid, precisie, inlevingsvermogen) vaak ondergewaardeerd of gewoon vergeten. Daarom stelde Miet Smet in 1994 een 'Gedragscode voor functiewaardering in het kader van gelijk loon voor werk van gelijke waarde' op. In 1996 lanceerde ze de campagne 'Uw verdiende loon? Naar een correcte verloning van uw functie' om werknemers meer inzicht te geven in het systeem. In 1997 volgde het werkboek 'Naar een correcte verloning van uw functie' dat zich richtte tot iedereen die bij functiewaardering was betrokken. Miet Smet

281 Interview, 22 april 2009.

282 Voorwoord door Miet Smet in het werkboek 'Naar een correcte verloning van uw functie', 1997. Interview, 5 februari 2009; Interview 1 april 2009.

drong er ook bij de sociale partners herhaaldelijk op aan om de sectorale systemen voor functiewaardering aan een grondige herziening te onderwerpen. *'We hebben heel wat documentatie geleverd aan de sociale partners, zijn gaan spreken met de sociale partners. Maar de moeilijkheid was ook dat er niet veel geld te verdelen viel. Want als je de functieclassificaties herziet, dan moeten de lonen van de vrouwen worden opgetrokken. Het was recessie en dat idee viel niet te verkopen aan de sociale partners.'*²⁸³ In het najaar van 1998 waren de sociale partners uiteindelijk toch overtuigd: *'Ik heb de sociale partners in de interprofessionele akkoorden laten inschrijven dat ze de functieclassificatie moesten herzien. Wat ze dan min of meer deden. Er zijn er een aantal herzien. Ik vind dat men is vooruitgegaan, maar het is een langzaam proces.'*²⁸⁴ Om te garanderen dat die verbintenis door de sociale partners wel degelijk werd uitgevoerd, werd in de wet van 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen (B.S. 19 juni 1999) een nieuwe paragraaf rond functiewaardering ingevoerd.²⁸⁵

Het verschillende carrièreverloop van mannen en vrouwen, de belangrijkste oorzaak van de blijvende loonkloof, kan volgens Miet Smet enkel worden opgelost door het traditionele rollenpatroon te doorbreken. Tijdens het interview concludeert ze: *'Voor arbeid denk ik dat we veel hebben gedaan. Er blijven nog problemen bij de combinatie van arbeid en gezin en ik weet wel dat de kinderopvang nog kan verbeteren. Maar ik denk dat vrouwen niet te gemakkelijk al die zaken alleen voor zichzelf mogen opeisen. Mannen moeten meer inspringen in het gezin.'*²⁸⁶ Miet Smet pleitte sinds de jaren 1970 voor een evenwichtigere taakverdeling binnen het gezin. Ook als aantredend staatssecretaris bleef ze dit, hier op humoristische wijze, benadrukken: *'In alle ernst: een vrouwenministerie is evenzeer als het vernederende taalgebruik over "vrouwenproblemen" een overgangsooplossing. Daarom denk ik, als staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, en in de zin van een alzijdige gelijkberechtiging aan een verregaander voorstel: een staatssecretariaat voor Mannelijke Emancipatie. Recent onderzoek heeft het opnieuw bevestigd: mannen zijn door opvoeding, arbeidsorganisatie en traditie massaal belemmerd in de ontplooiing van veel van hun talenten. Economische en ecologische huishoudkunde, opvoeding van kinderen, emotionele evenwichtsoefeningen, ja zelfs simpele reinigingshandelingen als wassen en afwassen – deze cultuurtechnieken zijn reeds eeuwen voor hen een gesloten boek, een ontzegd domein. Hier hebben mannen een ongehoorde achterstand, hier moeten ze ondersteund en positief worden gediscrimineerd.'*²⁸⁷ Als minister pikte Miet Smet de kwestie van de taakverdeling terug op

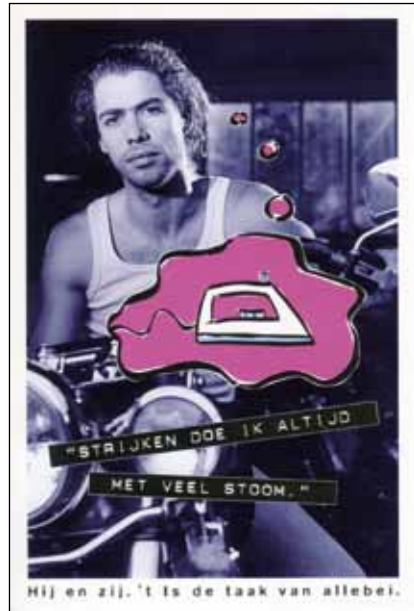
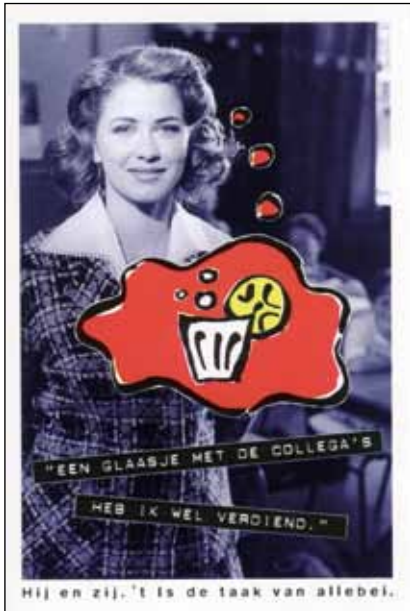
283 Interview, 1 april 2009.

284 Interview, 1 april 2009.

285 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, p. 24.

286 Interview, 5 maart 2009.

287 Feestrede naar aanleiding van de viering van staatssecretaris Miet Smet als Wase figuur 1985, 19 april 1986, 42.12, Kabinetsarchief Miet Smet

Afb. 17. Campagne 'Hij, zij. 't Is de taak van allebei'

en stimuleerde ze mannen om deeltijds te werken en een deel van de zorgtaken op zich te nemen. In 1995 lanceerde ze de sensibiliseringscampagne 'Hij, zij. 't Is een taak van allebei'. Ze werd hierin geruggensteund door het regeerakkoord van 1992. Hierin stond expliciet dat de regering de combinatie van professioneel en privéleven wenste te bevorderen en wilde werken aan een evenwichtige taakverdeling tussen mannen en vrouwen in het maatschappelijke, economische en politieke leven. Bovendien beklemtoonde ook de Europese Commissie in haar derde (1991-1995) en vierde (1996-2000) Communautaire Actieprogramma inzake de Bevordering van Gelijke Kansen voor de Vrouw het belang van de harmonisatie tussen arbeid en familiaal leven. Miet Smet vroeg advies aan de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen en deze pleitte voor 'het verspreiden van informatie en ervaringen om stereotyperingen en misvattingen weg te werken'.²⁸⁸ De campagne stelde bijvoorbeeld dat het 'normaal' was dat vrouwen na het werk een glaasje gingen drinken met collega's en dat mannen niet aan mannelijkheid inboetten als ze de strijk deden.

288 Persconferentie over de campagne 'Verdeling van zorgtaken tussen mannen en vrouwen', 25 oktober 1995.

Via een nieuwe regeling rond ouderschapsverlof wilde Miet Smet vaders meer bij de opvoeding van hun kinderen betrekken. In oktober 1997 kwamen hierrond twee koninklijke besluiten tot stand. Miet Smet was al met de kwestie bezig sinds ze Belgisch voorzitter was van de Europese Raad voor Sociale Zaken in 1993.²⁸⁹ *‘Een Belgisch voorzitterschap is altijd het verder zetten van het vorige voorzitterschap. En degenen die na u komen, zetten uw voorzitterschap verder. Het is dus niet zo dat je plots iets compleet nieuw op tafel legt. Dus ik kreeg op mijn bord: ouderschapsverlof.’*²⁹⁰ Dit voorstel wilde zowel vrouwen als mannen het recht geven op verlof bij de geboorte of adoptie van een kind. Om de bespreking vlot te laten verlopen, werd er een nieuwe tekst voorgesteld. Hierin werd voorzien dat alle werknemers het recht kregen op een verlof van drie maanden binnen een bepaalde periode na de geboorte of adoptie van een kind. Bovendien zouden werknemers ook verlof kunnen nemen om dwingende familiale redenen zoals ziekte of hospitalisatie van een kind of echtgeno(o)t(e).²⁹¹ Als voorzitter moest Miet Smet haar overtuigingskracht bovenhalen: *‘Dus wat is dan het surplus dat je als voorzitter kan leveren? Dat is genoeg belang hechten aan dat thema en alles doen om daar een akkoord rond te bereiken. Door alle Europese hoofdsteden af te reizen en met de ministers te gaan praten om te kijken: Wat zijn uw moeilijkheden? Waarom kan je het niet aanvaarden? Kunnen we de tekst aanpassen? Dat is uw rol, als je dat wilt doen! Want er zijn voorzitters die dat allemaal niet doen.’*²⁹² Uiteindelijk gingen elf landen akkoord met het voorstel. Enkel Groot-Brittannië was niet bereid om het eigen systeem aan te passen. Op vraag van Miet Smet aanvaardde de Europese Commissie dat het voorstel via het Sociaal Protocol werd behandeld, waardoor geen unanimititeit was vereist.²⁹³ De Europese sociale partners slaagden erin tot een gemeenschappelijk akkoord te komen op 14 december 1995. Dat werd vervolgens omgezet in een richtlijn die bepaalde dat alle werknemers een individueel en niet-overdraagbaar recht hebben op een ouderschapsverlof van minstens drie maanden bij de geboorte of adoptie van een kind.²⁹⁴ Van dit recht kan gebruik worden gemaakt tot het kind de leeftijd van maximaal acht jaar heeft bereikt.²⁹⁵ Miet Smet redigeerde

---

289 Koninklijk besluit van 29 oktober 1997 tot invoering van een recht op ouderschapsverlof in het kader van de onderbreking van de beroepsloopbaan (B.S. 7 november 1997); Koninklijk besluit van 29 oktober 1997 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 64 van 29 april 1997, gesloten in de Nationale Arbeidsraad, tot instelling van een recht op ouderschapsverlof (B.S. 7 november 1997).

290 Interview, 1 april 2009.

291 Smet, M. (1994). *Meer Europa! Meer sociaal Europa voor vrouwen en mannen! Na 6 maanden Belgisch voorzitterschap van de Europese raad voor sociale zaken*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, pp. 15-16.

292 Interview, 1 april 2009.

293 Smet, *Meer Europa!*, pp. 15-16.

294 Richtlijn 96/64 van 29 april 1997 van de Raad betreffende de door UNICE, het CEEP en het EVV gesloten raamovereenkomst inzake ouderschapsverlof.

295 Smet, M. (1996). *Stand van zaken van het gelijkekansenbeleid in België*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, p. 14.

een ontwerp-KB om de Belgische wetgeving aan te passen: *‘Ik heb dan in België een koninklijk besluit gemaakt ter omzetting van de richtlijn waarin ouderschapsverlof was voorzien hetzij voltijds, hetzij halftijds. En daarmee wil ik zeggen: werkelijk halftijds, de helft van de tijd. Het was in totaal zes maand: drie maand voor de vrouw en drie maand voor de man. Niet overdraagbaar van de man op de vrouw. Dat heeft Europa niet voorzien, dat heb ik in België voorzien.’* Maar de sociale partners eisten hun recht op de regeling ter uitvoering van de richtlijn zelf uit te werken: *‘De sociale partners waren niet zeer content dat ik dat had omgezet. Ze hebben nooit graag dat je op hun domein akkoorden maakt. Zij vinden dat de arbeidswereld hun domein is.’* De sociale partners voorzagen, naast een voltijds en een halftijds ouderschapsverlof, ook een ouderschapsverlof van 4/5 waardoor je als ouder één dag in de week thuis bent. *‘Ik was daar nogal cynisch over. Een man gaat dan op vrijdag vissen. Ik was daar geen grote voorstander van, want opvang van een pasgeboren kind of van een kind in moeilijkheden, is niet één dag in de week. Ik heb dan gezegd: “Ja, als dat uw wens is, voor mij niet gelaten. Maar ik ben diegene die het moet betalen en ik betaal alleen halftijds en voltijds.”’*²⁹⁶ Ondertussen werd deze regeling evenwel aangepast en is de opname van een ouderschapsverlof van 4/5 standaard.

Hoewel Miet Smet *‘een goed gevoel heeft bij wat ze heeft gedaan’*, geeft ze toe dat de loonkloof nooit is gedicht: *‘We hebben het geprobeerd, bijvoorbeeld met een koninklijk besluit over positieve actie in bedrijven, of met de herziening van de functiewaarderingen. Maar het evolueert uiterst langzaam. En we werden weinig geholpen door de sociale partners. Als minister kan je proberen om zaken in gang te zetten, maar je moet de werkgevers en de werknemers mee hebben. Dat is in sommige sectoren gebeurd. Maar ik merk dat het erg moeilijk is om de arbeidswereld globaal op dezelfde manier te laten functioneren voor vrouwen als voor mannen.’*²⁹⁷

Bevorderen van de deelname van vrouwen op alle beslissingsniveaus

De integratie van vrouwen in de politiek is steeds één van Miet Smets prioriteiten geweest. Als staatssecretaris verruimde ze dit integratiestreven naar andere beslissingsorganen. Ook haar aanpak evolueerde. Aanvankelijk stelde ze de ongelijke verdeling van de macht en van de beslissingsbevoegdheden enkel voor als een democratisch tekort: *‘Ons doel is de integratie van de vrouw op alle niveaus te vergemakkelijken, gewoon omdat deze integratie een essentieel onderdeel is van de democratie.’*²⁹⁸ Later leerde ze deze eis beter te verpakken en wees ze op de meerwaarde die vrouwen konden leveren doordat ze andere accenten leg-

296 Interview, 1 april 2009.

297 Interview met Miet Smet, in: Bonneure, *Markante vrouwen*, pp. 9-10.

298 Smet, *Vrouwen in de politiek*, p. 1.

gen. Ook integreerde ze een economisch argument: de lage deelname van vrouwen zou een verspilling zijn van human resources.²⁹⁹

Vanaf 1988 nam Miet Smet verschillende initiatieven met als doel de deelname van vrouwen aan het besluitvormingsproces in het openbare, economische en sociale leven te verhogen. Dit objectief paste in het kader van het politieke en bestuurlijke vernieuwingsinitiatief van de regeringspartijen die een grotere deelname van vrouwen een belangrijk bestanddeel van de herwaardering van het politieke bestel noemden. In het Regeerakkoord van 9 maart 1992 verbond de Belgische regering zich er toe om de aanwezigheid van vrouwen in het politieke leven te vergroten. Miet Smet koos voor een geïntegreerd beleid op basis van sensibiliseringscampagnes en structurele maatregelen.³⁰⁰ Ook op Europees niveau werd het bevorderen van de maatschappelijke participatie van vrouwen vanaf het begin van de jaren 1990 een belangrijk aandachtspunt. Het derde en vierde Communautair Actieprogramma inzake de Bevordering van Gelijke Kansen voor de Vrouw legden de nadruk op evenredige vertegenwoordiging om de legitimiteit en de kwaliteit van de besluitvorming te verhogen.³⁰¹

Sensibiliseringscampagnes naar aanleiding van de verkiezingen

Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988 organiseerde Miet Smet een eerste sensibiliseringscampagne: *‘Om aan stemmen te geraken hebben we jarenlang met succes ‘Stem-Vrouwcampagnes’ gevoerd. Toen ik zelf in de regering zat, kon ik dat natuurlijk niet zo openlijk doen. Ik heb moeten zoeken naar een slogan met dezelfde inhoud, maar aanvaardbaar gebracht. Het werd “Stem voor meer evenwicht in de politiek”, onder een foto van het schilderij van Adam en Eva van Jan Van Eyck. Nadien werd die slogan door iedereen overgenomen, ook door de Europese Unie. Die slogan geeft ook heel goed weer wat we bedoelen, namelijk dat de politiek een weerspiegeling moet zijn van de bevolking en dus evenwichtig moet zijn samengesteld.*³⁰²

Naar aanleiding van de Europese verkiezingen van 12 juni 1994 en de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 lanceerde ze een nieuwe campagne onder de slogan ‘Zullen we ’t eens over een andere kloof tussen burger en politiek hebben?’. De campagne beoogde een sensibilisering op langere termijn om tot een grondige attitudeverandering te komen. Tegelijk werd ook het creëren van een vrouwvriendelijker politiek klimaat tot doel

299 Smet, M. (1994). *Zij aan Zij: vrouwenkrant*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, p. 1.

300 Openings toespraak van Miet Smet op het colloquium ‘Van kracht naar macht: een colloquium over vrouwen en politiek’, 1998, p. 7.

301 Nelen, *Gelijke kansen voor mannen en vrouwen*, p. 56.

302 Interview met Miet Smet door Anne Rowle, in: *Vrouwenraad* (4^e trimester 2002).

Afb. 18. Met koningin Paola bij de voorstelling van het boek *Vrouw en politiek in België*, 1998

gesteld. Via de ‘Zij aan Zij-krant’ wilde Miet Smet vrouwen die politiek geïnteresseerd waren stimuleren om de stap te zetten zich kandidaat te stellen.³⁰³ Samen met Brigitte Grouwels (CVP), Vlaams minister voor Gelijkekansenbeleid, vestigde Miet Smet de aandacht op de vaststelling dat er ‘voor elke zes mannen in de politiek slechts één vrouw is’. Deze campagne kreeg de eenvoudige slogan: ‘13 juni 1999 – Jij kiest’.

Wettelijke maatregelen: de wet Smet-Tobback en de adviesorganen

Zoals eerder al werd aangehaald, gingen de parlementsverkiezingen sinds 1974 stelselmatig gepaard met ‘Stem-Vrouwcampagnes’. Mede hierdoor steeg het aantal vrouwen in de jaren 1970 in de Kamer (van 3,3% naar 7,5%) en vooral in de Senaat (van 3,3% naar 12,1%). De jaren 1980 brachten echter niet meteen een bestendiging van deze toename en de idee groeide dat er dwingende maatregelen nodig waren om het aantal verkozen vrouwen te vergroten. Van dan af vonden er regelmatig debatten plaats over de instelling van wettelijk opgelegde genderquota voor de kieslijsten, voor de samenstelling van adviesorganen en voor de regeringen. Het eerste parlementaire initiatief ter zake dateert van januari 1980. Senatrice Paula D’Hondt (CVP) introduceerde een wetsvoorstel dat bepaalde dat niet meer dan 75% van de kandidaten op de kieslijsten voor de

303 Smet, *Zij aan Zij*, p. 1.

gemeenteraad van hetzelfde geslacht mocht zijn. De Raad van State verwierp het voorstel echter omdat het instellen van genderquota de principes van gelijkheid en van niet-discriminatie zou schenden. *'Paula D'Hondt was de eerste om een tekst voor te leggen in verband met een verplicht aantal vrouwen op de lijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen. Dat voorstel werd door de Raad van State afgeschoten. Zulke regel moet altijd het onderzoek van de Raad van State doorstaan, omdat alle tegenstanders dit advies uitdrukkelijk vragen in de hoop dat de Raad het vuile werk voor hen zal opknappen door te zeggen dat het juridisch gezien niet mogelijk is.'*³⁰⁴ Tien jaar later, in maart 1991, introduceerde Trees Merckx (CVP) in de Kamer een wetsvoorstel dat bepaalde dat maximum 80% van de kandidaten op de kieslijsten van hetzelfde geslacht mocht zijn. Het voorstel bepaalde ook dat tenminste één verkiesbare plaats moest worden ingenomen door een vrouwelijke kandidaat. Omwille van de ontbinding van het Parlement verviel het wetsvoorstel.³⁰⁵

In mei 1992 lanceerde Miet Smet samen met minister van Binnenlandse Zaken Louis Tobback (SP) een nieuw voorstel. Het wetsontwerp bepaalde dat hoogstens 2/3 van de kandidaten op de kieslijsten van hetzelfde geslacht mochten zijn. Daarenboven moest ook minstens 1/3 van de som van de kandidaten op de verkiesbare plaatsen, de strijdplaats en de plaats van de eerste opvolger van het andere geslacht zijn. De wet zou van toepassing zijn op de verkiezingen van de vertegenwoordigers op federaal niveau, het niveau van de gemeenschappen en gewesten, op provinciaal en gemeentelijk niveau en voor de kieslijsten voor het Europees Parlement. Partijen waarvan de lijsten niet aan de wet voldeden, zouden hun staatssubsidie en andere financiële voordelen verliezen. De Raad van State verwierp ditmaal het principe van de quota niet, maar stelde dat de sancties buiten proportie waren. In de Ministerraad ontstond onenigheid over het ontwerp.³⁰⁶ *'Toen ik op de Ministerraad kwam, heerste er een atmosfeer van ongemakkelijkheid. Maar ik wilde toch proberen. Vooral omdat ik de steun had van [Jean-Luc] Dehaene en omdat [Louis] Tobback en dus de socialistische familie erbij betrokken was.'* Men vroeg Miet Smet overleg te plegen met de fractievoorzitters van de meerderheidspartijen. Aangezien alle fractievoorzitters mannen waren, vroeg Miet Smet hen zich te laten vergezellen door een vrouwelijke collega. *'Ik ben dan gaan praten met hen en ik kreeg opmerkingen zoals: "Ja, als we daarmee beginnen. Miet, alsjeblieft zeg. Straks moeten we nog een quotawet gaan invoeren voor de homoseksuelen, de gehandicapten en allerlei andere groepen in de samenleving." Mijn antwoord was dan altijd: vrouwen en mannen zijn twee basisgroepen, de twee helften van de samenleving. En binnen die twee basisgroepen zijn er subgroepen: onder andere homo's, lesbiennes en gehandicapten. De*

304 Interview met Miet Smet door Anne Rowle, in: *Vrouwenraad* (4^e trimester 2002).

305 Van Molle en Gubin, *Vrouw en politiek in België*, p. 70 en p. 368; Celis en Meier, *De macht van het geslacht*, p. 94.

306 Openingstoespraak van Miet Smet op het colloquium 'Van kracht naar macht: een colloquium over vrouwen en politiek', 1998, p. 8; Celis en Meier, *De macht van het geslacht*, pp. 93-95.

twee basisgroepen moeten dezelfde kansen krijgen in de politiek. Dat lag natuurlijk niet gemakkelijk.³⁰⁷ Dit contact maakte duidelijk dat het wetsontwerp zoals het voorlag niet zou worden aanvaard. De verwijzing naar de verkiesbare plaatsen haalde het niet omdat de mannelijke partijvoorzitters er zelf tegen waren en er werd slechts één sanctie voorzien: partijen met onvoldoende vrouwelijke kandidaten moesten plaatsen vrijlaten tot de lijst aan het quotum voldeed. Tijdens de daarop volgende Ministerraad werd een laatste wijziging aangebracht. De quota zouden progressief worden ingevoerd: vanaf 1999 zou een quotum van 1/3 gelden, in tussentijd gold een quotum van 1/4. In mei 1994 keurden beide Kamers het wetsontwerp goed. Agalev vond dat het ontwerp niet ver genoeg ging en stemde tegen. Het Vlaams Blok en het liberale kamp deden hetzelfde omdat het reële probleem volgens hen niet de discriminatie van vrouwen was, maar een gebrek aan belangstelling bij het electoraat en bij de vrouwen. De VU en het FDF onthielden zich.³⁰⁸ De wet was een Europees unicum en Miet Smet is er dan ook trots op: *'Onze quotawet is een groot voorbeeld voor Europa. Parlementariërs van verschillende landen nemen ons als norm. Ik ben trots dat ik het erdoor heb gekregen. Dat is belangrijk, want een quotawet maken op zich is niet moeilijk. De wet maken is niet moeilijk. Het is hem erdoor krijgen dat moeilijk is.'* Ook over de resultaten van de wet is Miet tevreden: *'Iedereen volgt de quotawet, er moest nog nooit een sanctie worden toegepast. Het heeft zijn effect gehad: het aantal verkozenen is enorm gestegen.'*³⁰⁹

De wet van 20 juli 1990 ter bevordering van een evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in organen met adviserende bevoegdheid (B.S. 9 oktober 1990) was de eerste structurele maatregel om de geringe aanwezigheid van vrouwen in adviesorganen om te buigen. Deze wet heeft betrekking op alle organen die op nationaal niveau in hoofdzaak tot taak hebben advies te verlenen aan de Kamer, de Koning, de Ministerraad, één of meer ministers, ministeriële departementen of diensten. De wet voorziet dat bij voordracht van de kandidaten elke voordragende instantie voor elk mandaat de kandidatuur van minstens één man en één vrouw moet voordragen. Jaarlijks moeten de eerste minister en de minister van Gelijkekansenbeleid een verslag uitbrengen over de uitvoering van de wet. Er werd echter geen sanctie voor niet-naleving van de wet voorzien. De resultaten waren teleurstellend: *'De adviesraden moesten mij opgeven hoever ze stonden. Die wet is maar zéér partieel uitgevoerd. Zo had het VBO [Verbond van Belgische Ondernemingen] mij als verplichte vrouwelijke kandidaat de poetsvrouw opgegeven! Niet te geloven! Ik heb ermee gedreigd haar te benoemen, maar heb het finaal niet gedaan.'*³¹⁰

307 Interview, 1 april 2009.

308 Wet van 24 mei 1994 ter bevordering van een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen (B.S. 1 juli 1994).

Openingstoespraak van Miet Smet op het colloquium 'Van kracht naar macht: een colloquium over vrouwen en politiek', 1998, p. 8; Celis en Meier, *De macht van het geslacht*, pp. 93-95.

309 Interview, 1 april 2009.

310 Interview, 1 april 2009.

De wet betreffende de adviesorganen had weinig impact. Daarom werd op 17 juli 1997 op initiatief van Miet Smet een nieuwe wet op de federale adviesorganen gestemd die bepaalt dat ten hoogste 2/3 van de leden van een adviesorgaan van hetzelfde geslacht mogen zijn.³¹¹ Ditmaal werd er wel een sanctie voorzien: indien niet aan de voorwaarde wordt voldaan, kan het orgaan geen rechtsgeldig advies uitbrengen. Alle federale adviesorganen bedoeld in deze wet moesten tegen 31 december 1999 aan de bepalingen voldoen.³¹² Een tussentijdse evaluatie in februari 1999 maakte duidelijk dat slechts 10% van de federale adviesorganen het quorum haalde. En in april 2000 uitte de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen zijn frustratie over het feit dat hij één van de weinige adviesorganen was die de regel volgde.³¹³

Het Koninklijk besluit van 12 augustus 1994 voorzag in een wettelijke regeling om de kandidaatstelling van vrouwen bij de *sociale verkiezingen*, namelijk de verkiezingen voor de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid en gezondheid, te bevorderen.³¹⁴ Het bepaalde dat het aantal vrouwen op de kieslijsten evenredig moest zijn met hun respectievelijke aanwezigheid in de onderneming.

Beleid ter bestrijding van geweld op vrouwen

Haar beleid ter bestrijding van geweld op vrouwen herinnert Miet Smet zich nog zeer goed omdat het *'nieuwer was en minder gekend in de samenleving'*.³¹⁵ De problematiek van geweld op vrouwen was al sinds het begin van de jaren 1970 een bekommernis van de vrouwenbeweging. Vrouwenhuizen werden geconfronteerd met mishandelde vrouwen die een tijdelijk veilig onderkomen zochten, en zo ontstond de vluchthuizenbeweging. Miet Smet leerde het probleem van 'sexual violence' vooral kennen tijdens haar studiereizen naar de Verenigde Staten. Omdat er voor België geen cijfermateriaal voorhanden was over geweld op vrouwen liet ze in 1987-1988 een nationaal prevalentieonderzoek uitvoeren naar de aard, omvang en gevolgen van fysiek en seksueel geweld bij een doorsnede van de Belgische vrouwelijke bevolking.³¹⁶ De resultaten waren schokkend: meer dan de helft van de onderzochte vrouwen was ooit geconfronteerd geworden met één of andere vorm van geweld.

---

311 Wet van 17 juli 1997 tot wijziging van de wet van 20 juli 1990 ter bevordering van de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in organen met adviserende bevoegdheid (B.S. 31 juli 1997).

312 Smet, *Stand van zaken van het gelijkemansbeleid in België*, november 1996, p. 17; Verslag aan het Parlement, december 1997, p. 2.

313 Advies nr. 34 van 7 april 2000 inzake de wet van 20 juli 1990 ter bevordering van de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in organen met adviserende bevoegdheid, p. 4.

314 Koninklijk besluit van 12 augustus 1994 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen (B.S. 2 september 1994).

315 Interview, 1 april 2009.

316 Bruynooghe, R. et al. (1988). *Ervaringen van vrouwen met fysiek en seksueel geweld. Prevalentie en gevolgen*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie.

Opmerkelijk was dat in 2/3 van de gevallen de dader een bekende van het slachtoffer was. Geweld binnen het gezin bleek het meeste voor te komen en bleek bovendien een repetitief karakter te hebben. Op basis van dit voorbereidende onderzoek startte Miet Smet met een beleid dat de bestrijding van fysiek en seksueel geweld op vrouwen en kinderen tot doel had.³¹⁷

Doorbreken van het taboe

De eerste stap was het fysiek en seksueel geweld uit de stilte en de taboesfeer te halen, de problematiek te doen erkennen en er inzicht in te krijgen. *'Mijn eerste probleem was het geweldprobleem au sérieux te laten nemen. Ik moest het besef doen groeien dat het om een zeer ernstig probleem ging. Dat is even belangrijk als wetgevende maatregelen.'*³¹⁸ Om de bevolking op de hoogte te brengen van de feiten en om de problematiek bespreekbaar te maken, kwam een aantal voorlichtingscampagnes tot stand. *'Iedere campagne was bedoeld om mensen erover te doen praten en hen aan te sporen om klacht neer te leggen. Plus om te zeggen dat het onaanvaardbaar was. Dat waren de twee boodschappen.'*³¹⁹ De campagne 'Geweld gewild?!' verstrekte in 1987 informatie over geweld in partnerrelaties en seksueel misbruik

Afb. 19. Bij de voorstelling van de Set Seksuele Agressie en de campagne 'Verkrachting, wie help je door te zwijgen?', juni 1990

317 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen*, november 1999, p. 40.

318 Interview, 22 april 2009.

319 Interview, 22 april 2009.

van kinderen in het gezin. De campagne ‘Verkrachting. Wie help je door te zwijgen?’ informeerde over de nieuwe wet op verkrachting. Het videoproject ‘Zeg het!’ (1989) en het bijhorende lesmateriaal richtten zich tot kinderen van de lagere school om hun weerbaarheid tegenover fysiek en seksueel geweld te vergroten. De film was zo opgevat dat alleen slachtoffers zich erin herkenden. *‘Dat was ook niet gemakkelijk, want ik heb toen nog telefoon gekregen van een lerares die me vertelde dat één van haar leerlingen manifest slachtoffer was. Ze moest hierover zwijgen van de directie omwille van het leerlingenaantal en de daaraan verbonden subsidie.’*³²⁰ Al zuchtend voegt Miet Smet eraan toe dat ze dat probleem toen niet heeft kunnen oplossen. Slachtoffers kwamen geregeld persoonlijk met hun verhaal bij haar. Met een zekere machteloosheid in haar stem vertelt ze hierover: *‘Ik heb vrij veel mensen bij mij gekregen die hoopten dat ik hun probleem zou oplossen. Maar ja, ik ben politica; ik ben geen rechter. Ik heb véél gehoord in die periode, hoor. Zéér veel. Enfin, het is goed dat de mensen nu voldoende vertrouwen hebben om veel van die zaken te komen zeggen. Het is een teken dat er nog hoop is ....’*³²¹ Een nieuw onderzoek in 1998 – dat voor het eerst ook peilde naar de mate waarin mannen met geweld in aanraking kwamen – registreerde een toename van fysiek en seksueel geweld.³²² Daarom lanceerde Miet Smet op 2 februari 1999 een nieuwe sensibiliseringscampagne met als boodschap ‘Doorbreek de stilte vóór je zelf gebroken bent’.³²³

Verbeteren van de juridische positie en van de opvang van geweldslachtoffers

Uit de eerste fase van wetenschappelijk onderzoek en sensibilisering kwamen twee zaken naar voren. Enerzijds de nood om de juridische positie van geweldslachtoffers te verbeteren, en anderzijds de nood om hun opvang te optimaliseren en beter te coördineren. De nieuwe wet op verkrachting van 4 juli 1989 kwam hieraan reeds tegemoet, want ze garandeerde de bescherming van de privacy van het slachtoffer.³²⁴ De wet voorzag ook dat het slachtoffer zich tijdens het medisch onderzoek mocht laten vergezellen van een arts naar keuze. De wet van 24 november 1997 voerde een strafverzwaring voor partnergeweld in.³²⁵

Vanuit haar contacten met Willy Bruggeman, toenmalig directeur van de rijkswacht, ontwikkelde Miet Smet in juni 1990 in samenwerking met het Ministerie van Justitie een Set Sek-

320 Interview, 1 april 2009.

321 Interview, 22 april 2009.

322 Bruynooghe, R. et al. (1998). *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid.

323 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, p. 47.

324 Wet van 4 juli 1989 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende het misdrijf verkrachting (B.S. 18 juli 1989).

325 Wet van 24 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan (B.S. 6 februari 1998).

suele Agressie.³²⁶ Een dergelijke set werd al gebruikt in Canada, Nederland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. De set is een hulpmiddel om het gerechtelijke onderzoek adequaat te laten verlopen zodat de slachtoffers zo min mogelijk worden belast. Hij bevat gestandaardiseerde richtlijnen voor politie, wetsdokter en parket en beoogt dat de technische vaststellingen na een aangifte volgens een vaste procedure verlopen. Daartoe bevat de set een doos met medisch materiaal, specifiek bestemd voor het opnemen van sporen van seksueel geweld. Zo beschikken slachtoffers over algemeen aanvaard bewijsmateriaal, wat hun positie verstevigt. In het algemeen vergrootte de Set Seksuele Agressie de ophelderingsgraad van misdrijven. De set is, in een aangepaste versie, nog steeds in gebruik.³²⁷

Voor de adequate opvang van geweldslachtoffers was de sensibilisering van rijkswacht en politie van cruciaal belang: *‘Men moet natuurlijk ook leren hoe je een verkrachte vrouw moet opvangen. Je gaat ze toch niet ondervragen in de gang tussen twee burelen om te zeggen: “Maddammeke, bent u ...?”’*³²⁸ In het kader van de campagne ‘Geweld geweld?’ (1987) werd het dossier ‘Politieinterventie’ gepubliceerd. Het dossier informeerde over de achtergronden, oorzaken en gevolgen van seksueel geweld, het ontkrachtte een aantal mythes en vooroordelen over geweld en het gaf praktische tips voor het onthaal van slachtoffers. Sinds 1992 werden ook tachtig basisuren rond de geweldproblematiek ingelast in de opleiding van rijkswacht en politie. Op basis van een protocol tussen Miet Smet en minister van Binnenlandse Zaken Louis Tobback engageerden de politiediensten zich vanaf 1994 om een opvanglokaal in te richten en hun personeel te scholen in speciaal aangepaste interviewtechnieken. Miet Smet is tevreden over deze samenwerking met de minister van Binnenlandse Zaken, maar betreurt dat ze op weinig begrip kon rekenen bij Justitie: *‘Dan schoot er Justitie over. Want natuurlijk, als er een klacht wordt neergelegd, dan kom je bij Justitie terecht. Daar heb ik het moeilijk mee gehad. De magistraten wilden eigenlijk geen vorming. We zijn daar niet in geslaagd.’*³²⁹

Net als de politieën diensten en het gerecht, komen ook huisartsen, gynaecologen en pediaters vaak in contact met geweldslachtoffers. Daarom voerde Miet Smet begin 1993 een campagne om artsen wegwijs te maken in de manier waarop ze slachtoffers van geweld op een efficiënte manier konden helpen. Hun taak is immers niet louter verzorgend: ze moeten slachtoffers detecteren, informeren en aanmoedigen om klacht in te dienen. Als de patiënt geen klacht wil neerleggen, kan de arts toch een medisch formulier invullen. Zo gaan de bewijsmiddelen niet verloren indien het slachtoffer zich later bedenkt. Begin 1997 begon de Dienst Gelijke Kansen

326 Interview, 22 april 2009.

327 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, p. 43.

328 Interview, 22 april 2009.

329 Interview, 22 april 2009.

voor Mannen en Vrouwen aan een grondige evaluatie van de medische attesten, wat leidde tot het uitwerken van nieuwe modellen in samenwerking met de Orde van Geneesheren.³³⁰

Naast de sensibilisering van de betrokken diensten, vormde ook de coördinatie van hun inspanningen een belangrijk aandachtspunt in het beleid. De verschillende diensten die met geweldslachtoffers in aanraking komen (politiediensten, gerechtelijke instanties, medische en sociale hulpverlening), hadden meestal slechts een beperkte kennis van de werkwijze, mogelijkheden en beperkingen van slachtofferopvang van de andere diensten. Dit kon tot gevolg hebben dat het slachtoffer te laat of helemaal niet naar de juiste instantie werd doorverwezen en haar of zijn verhaal meerdere malen van begin tot einde moest herhalen. Om een betere samenwerking te garanderen, stelde Miet Smet vanaf 1991 in iedere provincie een coördinator 'geweld' aan. *'Ik heb in alle provincies een emancipatieambtenaar laten benoemen en ik financierde dat in het begin. Dit om alle opvangmogelijkheden van vrouwen die het slachtoffer van geweld zijn, te coördineren.'*³³¹ Hun taak bestond erin de verschillende instanties in de slachtofferopvang te informeren over de geweldproblematiek, hen op de hoogte te brengen van het bestaande beleid, de samenwerking te bevorderen, problemen in de hulpverlening te signaleren en hiaten op te vullen.³³² Sinds 2002 staan het federale gelijkkansenbeleid, de gemeenschappen en de gewesten gezamenlijk in voor de financiering van deze provinciale coördinatoren.

In 1994 richtte het Ministerie van Justitie het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid op om een oplossing te vinden voor de verschillende juridische knelpunten en leemtes inzake de slachtofferproblematiek. Het Forum, dat nog steeds bestaat, diende het slachtofferbeleid van de verschillende instanties te coördineren en beter op de noden van de slachtoffers af te stemmen.³³³

Naast gespecialiseerde hulp voor de slachtoffers van seksueel geweld, voorzag Miet Smet ook in daderhulp. Vooral bij relationele conflicten rees immers de vraag of een gerechtelijke tussenkomst aangewezen en doeltreffend is om recidivisme te voorkomen. De praktijk wees uit dat strafmaatregelen in geval van seksuele delinquentie vaak niet volstonden om herhaling te voorkomen. Daarom werd eind 1992 gestart met twee pilootprojecten voor de therapeutische begeleiding van daders van seksueel geweld. De pilootprojecten waren een eerste inspanning om de Belgische lacune rond daderhulp op te vullen.³³⁴

330 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, p. 44.

331 Interview, 1 april 2009.

332 Smet, *Stand van zaken van het gelijkkansenbeleid in België*, november 1996, p. 6.

333 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, p. 46; www.slachtofferrechten.just.fgov.be.

334 Smet, *Tien jaar beleid*, p. 36.

Afb. 20. Campagne 'Sex-collega? Ex-collega', 1986

Ongewenst seksueel gedrag op het werk (OSGW)

Ongewenst seksueel gedrag doet zich niet alleen voor in de privésfeer, maar ook op het werk. Het tast daar het zelfvertrouwen van de slachtoffers aan, veroorzaakt angst en stress, leidt tot ziekteverzuim, geringere efficiëntie en zelfs tot jobverlies. Ook de onderneming leidt eronder: dergelijk gedrag schept een onaangenaam werkklimaat en schaadt de economische efficiëntie van het bedrijf. Zowel werkgevers als werknemers hebben er dus baat bij dat OSGW niet voorkomt. Uit een onderzoek op initiatief van de Commissie Vrouwenarbeid was in 1985 gebleken dat 41% van de ondervraagde vrouwen en 21% van de ondervraagde mannen in de eigen werksituatie seksueel getinte ongewenste situaties kenden. Als staatssecretaris startte Miet Smet met een beleid gericht op de bescherming van werknemers tegen OSGW. De eerste doelstelling van haar beleid was een toenemende bewustwording ten aanzien van onaanvaardbaar gedrag. Zo werden in 1986 via de campagne 'Sex-collega? Ex-collega' de resultaten van het onderzoek bekend gemaakt om het taboe rond de problematiek te doorbreken. Hierdoor gingen ook de sociale partners meer aandacht besteden aan het probleem.³³⁵

Tijdens het Belgisch voorzitterschap in 1987 kaartte Miet Smet het probleem aan op Europees niveau. Dit bracht de Europese Commissie ertoe een studie te laten uitvoeren in de lidstaten waaruit bleek dat het in de hele EU een ernstig probleem vormde. Er volgden een richtlijn en aanbeveling van de Commissie. Smet zette de richtlijn om via het Koninklijk besluit van 18 september 1992 dat alle werkgevers uit de privésector plus een aantal openbare instellingen verplichtte hun werknemers tegen OSGW te beschermen.³³⁶ Het KB geeft een definitie van OSGW en legt de werkgevers op om vier beschermende maatregelen op te nemen in het arbeidsreglement: een beginselverklaring waarin staat dat OSGW ontoelaatbaar en onduelbaar is, de

335 Smet, M. (1994). *Balans van acht jaar beleid ter bestrijding van fysiek en seksueel geweld op vrouwen en kinderen*, Brussel: Ministerie voor Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen, p. 13.

336 Koninklijk besluit van 18 september 1992 ter bescherming van de werknemers tegen ongewenst seksueel gedrag op het werk (B.S. 7 oktober 1992).

aanwijzing van een vertrouwenspersoon of -dienst die wordt belast met het opvangen, helpen en ondersteunen van slachtoffers, een klachtenprocedure en een strafbepaling. Door het Koninklijk besluit van 9 maart 1995 kwam een gelijkaardige regeling tot stand voor de federale ministeries en sommige instellingen van openbaar nut.³³⁷ De wet van 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen zorgde voor een nog betere bescherming tegen OSGW.³³⁸

Ter ondersteuning van deze wettelijke maatregelen nam Miet Smet verschillende begeleidende maatregelen. In 1993 werd de ‘Ongewenste Intimiteiten-lijn’ geïnstalleerd. Deze gratis en anonieme telefonische hulpverleningsdienst was bedoeld voor slachtoffers en vertrouwenspersonen die advies wilden. Voor Wallonië werd in maart 1994 met een gelijkaardige lijn ‘SOS Harcèlement Sexuel’ gestart. In 1994 werd vorming georganiseerd in samenwerking met een Nederlands bureau dat was gespecialiseerd in advies rond OSGW. Eind oktober 1995 kwam er een ‘Federale begeleidingscommissie ongewenste intimiteiten’ tot stand. Ze telde ongeveer achttien medewerkers en fungeerde als een overlegplatform voor de preventie en aanpak van OGSW.³³⁹

Ontwikkeling van een gemeentelijk emancipatiebeleid

Geleidelijk aan ontwikkelde zich de idee dat vrouwenemancipatie een opdracht was voor de overheid op elk beleidsniveau. Miet Smet trachtte vooral de gemeentelijke overheden te stimuleren om een deel van de verantwoordelijkheid op te nemen. Het gemeentelijke bestuursniveau staat immers het dichtst bij de burger. *‘Ik heb heel de politiek van emancipatie van het nationale naar het provinciale en het gemeentelijke vlak doorgetrokken.’*³⁴⁰ Vanaf 1988 begon ze met een langetermijnstrategie die twee doelstellingen beoogde: enerzijds een hogere deelname van vrouwen aan de gemeentebesturen en aan het maatschappelijke leven op lokaal vlak en anderzijds het veralgemenen en institutionaliseren van het gelijkheidsbeleid in zoveel mogelijk gemeenten. Hiertoe werd een gericht actieplan in drie fasen uitgewerkt.

De eerste fase van het actieplan begon in het voorjaar van 1989 met het ‘Tienpuntenprogramma voor gemeentelijk emancipatiebeleid’. Met deze brochure wilde Miet Smet de gemeentelijke overheden aanzetten het emancipatieproces van vrouwen te ondersteunen en te stimuleren

---

337 Koninklijk besluit van 9 maart 1995 ter bescherming van de personeelsleden tegen ongewenst seksueel gedrag op het werk bij de besturen en andere diensten van de federale ministeries, evenals in sommige instellingen van openbaar nut (B.S. 6 april 1995).
Smet, *Tien jaar beleid*, pp. 37-38.

338 Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, p. 41.

339 Smet, *Tien jaar beleid*, pp. 37-38.

340 Interview, 1 april 2009.

op het lokale vlak. De tien programmapunten zijn concrete voorstellen en mogelijkheden die de gemeenten kunnen aanpassen aan de plaatselijke behoeften: de evenwichtige deelname bevorderen van vrouwen en mannen in de gemeentelijke inspraak- en adviesorganen, de aanwezigheid van vrouwen bevorderen op alle niveaus van de gemeentelijke administratie en de OCMW-diensten, geleidelijk het aantal vrouwen in het gemeentelijke politiekorps doen toenemen, fysiek en seksueel geweld op vrouwen en kinderen bestrijden, in het preventieve gezondheidsbeleid bijzondere aandacht besteden aan de vrouwelijke bevolking, bijzondere aandacht besteden aan de noden van bejaarde vrouwen en aan de maatschappelijke integratie van kansarme vrouwen, gezinsaanvullende kinderopvang voorzien, initiatieven nemen voor een emancipatorisch gemeentelijk onderwijs en het gemeentelijke emancipatiebeleid voorzien van de gepaste structuren en het nodige personeel en middelen.

In een tweede fase ondertekenden twintig pilotgemeenten in 1990 een ‘Samenwerkingsprotocol voor gemeentelijk emancipatiebeleid’. Daarin engageerden de gemeenten zich om het emancipatieproces beleidsmatig te ondersteunen door het Tienpuntenprogramma in de praktijk om te zetten. De pilotgemeenten moesten in de eerste plaats een analyse maken van de situatie van vrouwen in hun gemeente en op grond daarvan een emancipatieplan opstellen. Als tegenprestatie stelde Miet Smet een deskundige emancipatieambtenaar ter beschikking. Na twee jaar werk op het terrein volgde een evaluatieronde.³⁴¹ *‘Voor de gemeenten had ik een puntenprogramma gemaakt dat ze moesten volgen. Ze moesten een emancipatieambtenaar aanduiden en een emancipatieschepen. Dat is ook gebeurd. Het heeft in elk geval in een aantal gemeenten goed gelopen.’*³⁴² Op basis van de opgedane ervaring werd in 1992 een ‘Handleiding voor gemeentelijk emancipatiebeleid’ opgesteld. Deze praktische gids formuleert een aantal basisregels met betrekking tot de methoden en strategieën voor de uitbouw van een gemeentelijk emancipatiebeleid. Verder beschrijft de handleiding een negentigtal gerealiseerde projecten die als voorbeeld voor andere gemeenten kunnen dienen.³⁴³

In de derde fase, vanaf 1993, werd het project veralgemeend en verankerd. Hierbij was het belangrijk dat de verworven kennis en opgedane ervaringen actief zouden worden toegepast in een ruime groep van gemeenten en OCMW's. Centraal stond het ontwikkelen van een dynamisch beleid, het opdoen van nieuwe ideeën door contacten te leggen en het uitwisselen van ervaringen. Tegelijk zou het gemeentelijke gelijkkansenbeleid inhoudelijk en methodologisch verder worden verfijnd. Met dit doel richtte Miet Smet in 1993 met steun van de Belgische Vereniging van Steden en Gemeenten een netwerk op van gemeenten en OCMW's.

341 Smet, *Tien jaar beleid*, p. 31.

342 Interview, 1 april 2009.

343 Smet, M. (1994). *Gemeentelijk emancipatiebeleid in de praktijk*, Brussel: Ministerie voor Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen, p. 4-5.

Uiteindelijk sloten ongeveer tachtig lokale besturen zich aan.³⁴⁴ Na de verkiezingen van 21 mei 1995 besliste Miet Smet om het netwerk meer te integreren in de provincies. Daartoe werd in zeven provincies (met uitzondering van Luik, Namen en Luxemburg) een Dienst Gelijke Kansen opgericht. Deze diensten boden een overkoepelende structuur en zorgden voor voldoende deskundige, inhoudelijke en logistieke steun om het gemeentelijke gelijkheidsbeleid verder tot ontplooiing te brengen. De provinciale coördinatiernetwerken werden federaal inhoudelijk begeleid en gecoördineerd. In 1997 werden er studiedagen georganiseerd en elke provincie maakte een balans op van het gevoerde beleid. Deze inventaris van activiteiten werd gepubliceerd onder de noemer ‘Wegwijs in het Provinciaal en Gemeentelijk Gelijkheidsbeleid’.³⁴⁵ De resultaten waren uiteenlopend: *‘Sommige provincies hebben daar enorme inspanningen voor gedaan. Ik moet zeggen dat zij het schitterend hebben gedaan. Maar er zijn er die het absoluut niet goed hebben gedaan ook.’*³⁴⁶

Relatie met de vrouwenbeweging: geldschietster en schietschijf

Als staatssecretaris en minister zorgde Miet Smet bovendien voor financiële en logistieke ondersteuning van de autonome vrouwengroepen. *‘Ik ging vroeger vaak naar de vergaderingen van het Vrouwen Overleg Komitee. Die gingen ofwel bij één van de vrouwen thuis ofwel ergens in een achtergebleven lokaaltje door. Ze hadden nooit een degelijke infrastructuur. Zoals zoveel van die feministische groepen toen, want die waren niet ingebed in grote organisaties. Die hadden dus geen matras met geld om op terug te vallen. Ik vond dat niet kunnen en wou die nieuwe groepen helpen. En zo ben ik met Amazone begonnen.’*³⁴⁷ Ze loopt over van enthousiasme wanneer ze over dit project vertelt. Tijdens de zoektocht naar een locatie kon ze rekenen op de hulp van Paula D’Hondt. Zij was in 1988 voor een korte periode minister van Openbare Werken en ook de Regie der Gebouwen viel onder haar bevoegdheid. Het huis dat Miet Smet kreeg toegewezen was in bouwvallige staat en moest worden gerestaureerd. Jos Dupré, de opvolger van Paula D’Hondt, zorgde voor financiële steun. *‘We hebben daar iets prachtig van gemaakt. Een kabinetsmedewerkster is gaan negociëren met de vrouwengroepen om te kijken wie zich in het huis wilde vestigen. En ik wilde altijd een restaurant om te verhinderen dat het alleen vrouwen zijn die daar komen. Want een restaurant staat open voor iedereen. Ik heb ook altijd een aula gewild met tolkencabines en een archief. Want*

344 Smet, M. (1992). *Netwerk voor een gemeentelijk gelijkheidsbeleid*, Brussel: Kabinet van de minister belast met het Beleid van Gelijke kansen voor Mannen en Vrouwen, p. 2.

345 Smet, *Stand van zaken van het gelijkheidsbeleid in België*, november 1996, pp. 17-18; Verslag aan het Parlement, p. 14

346 Interview, 1 april 2009.

347 Interview, 1 april 2009.

Afb. 21. Bij de opening van Amazone in 1995

alle archieven van de vrouwen verdwenen in de natuur.³⁴⁸ Ze benoemde Mieke Van Nuland, die werkte op het Steunpunt Women's Studies van de Universiteit Antwerpen, tot directrice en bedacht samen met een paar kabinetsmedewerksters de naam 'Amazone'. Ze moet lachen wanneer ze hieraan terugdenkt: *'We hebben dan gezocht naar een naam. We hebben zelfs in het telefoonboek gezocht. Het huis is in de Middaglijnstraat, de rue du Méridien, gelegen dus we dachten: de Meridiaan. Maar ik wilde een naam met betekenis. Vandaar dat het Amazone is geworden.'*³⁴⁹ In 1991 vond de plechtige onthulling van de gedenksteen van het centrum voor vrouwen plaats en in april 1995 werd Amazone in gebruik genomen. Sindsdien huisvest en ondersteunt het centrum vrouwenverenigingen zoals de Nederlandstalige en Franstalige Vrouwenraad, het Vrouwen Overleg Komitee, Université des Femmes en een rits kleinere organisaties. Het documentatiecentrum van Amazone ontsluit en verspreidt informatie over het gelijkansenbeleid op nationaal en internationaal niveau en het Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis waakt over het archief van de vrouwenbeweging. Tenslotte stimuleert Amazone de uitwisseling van kennis en ervaring rond gelijke kansen en gender en dient het

348 Interview, 1 april 2009.

349 Interview, 1 april 2009.

als vergader- en congrescentrum voor de vrouwenbeweging en de bredere social-profitsector.³⁵⁰ Wanneer Miet Smet over Amazone praat, valt op dat het vrouwenhuis haar echt nauw aan het hart ligt, ondanks de moeilijkheden: *'Dat was een boeiend project. Maar in het begin heb ik er wel veel moeilijkheden mee gehad want je moet al die vrouwengroepen samenkrijgen. Enfin, het is gelukt en ze zijn content. Dat is het belangrijkste.'*³⁵¹ Nadien probeerde Miet Smet het centrum te vergroten. Van Jean-Maurice Dehousse (PS) kreeg ze toestemming om een huis met aangrenzende tuin te verbouwen, maar haar opvolgster Laurette Onkelinx vernietigde deze beslissing. Hierover is Miet Smet echt verbolgen: *'Ik kan alleen maar raden naar de reden. Als ik nu politiek kwaad spreek, dan zeg ik: omdat het van iemand van de CVP kwam en van Vlaamse kant. Misschien is er een andere reden, maar ik heb nooit een andere reden gevonden. (...) Die twee huizen, dat zou fenomenaal zijn geweest! Ik vind het nog altijd jammer dat het niet is gebeurd. Ik heb daar nog altijd spijt van.'*³⁵²

Miet Smet subsidieerde de jaarlijkse Vrouwendagen van het Vrouwen Overleg Komitee, ook al kreeg ze daar als beleidsverantwoordelijke nogal wat kritiek. *'Een deel van de Vrouwendag bestond eruit van op mij te schieten. Als je verantwoordelijk bent, dan is dat zo. Ze moeten toch op iemand kunnen schieten. Ik vond dat ook niet erg.'*³⁵³ Door de medeondertekening van het Sint-Annaplan in 1986 steunde Miet Smet een besparingsregel die de pensioenleeftijd voor vrouwen optrok van 60 naar 65 jaar. Dit werd haar door het VOK niet in dank afgenomen.³⁵⁴ *'We hebben de pensioenleeftijd opgetrokken tot 65 jaar. Dat was geen gemakkelijke beslissing. Want je mag niet vergeten: de meeste vrouwen gaan liever vroeger op pensioen. Ik heb dat toch mee doorgeduwd.'*³⁵⁵ In 1992 had het VOK nogal wat kritiek op Miet Smets afbraak van het recht op een bijkomende werkloosheidsvergoeding voor deeltijds werkenden.³⁵⁶ *'Deeltijdse arbeid werd gestimuleerd door het feit dat er een halfzijdse werkloosheidsvergoeding werd bijgegeven.'*³⁵⁷ *'Op den duur was dat een systeem geworden voor de vrouwen. Ze wilden geen fulltime meer. Ze gingen halftijds werken en halftijds stempelen. Maar dat was voor de stempelkas niet te houden. Als minister van Arbeid heb ik dat systeem afgeschafte en dat was in de ogen van de vrouwen tegen hen.'*³⁵⁸ Miet Smet was ook uit principe tegen deeltijds werk: *'Ik was tegen halfzijdse arbeid omdat halfzijdse arbeid altijd wordt genomen door vrouwen.'*

---

350 Amazone huisvest eveneens Comité de Liaison de Femmes, Centre Féminin d'Education Permanente, Sophia Vrouwenstudienetwerk en Beweging tegen Geweld - vzw Zijn. Voor meer informatie, zie: www.amazone.be.

351 Interview, 1 april 2009.

352 Interview, 5 februari 2009.

353 Interview, 1 april 2009.

354 VOK, *VOK-feeftboek*, p. 65.

355 Interview, 22 april 2009.

356 VOK, *VOK-feeftboek*, pp. 83-84.

357 Interview, 1 april 2009.

358 Interview, 22 april 2009.

*Hun bevorderingsmogelijkheden worden daardoor zeer klein, hun pensioen zeer beperkt, en ze geraken dikwijls niet meer aan voltijds werk als ze alleen vallen. Vrouwen moeten proberen om economisch zelfstandig te zijn. En dat ben je niet met een halftijdse loopbaan.*³⁵⁹ Het VOK was ook tegen de uitbreiding van nachtarbeid die Miet Smet doorvoerde. Ook in 1993 werd ze omwille van haar werkgelegenheidsbeleid hard aangepakt.³⁶⁰ Toch staat Miet Smet nog steeds achter al deze maatregelen: *'Ik heb alleen gedaan wat ik kon verantwoorden en ook gesteund wat ik kon verantwoorden.'*³⁶¹ Ze is consequent als het om gelijkheid gaat: *'Je kan niet én alle voordelen hebben die de vrouwen hadden én al de voordelen van de mannen erbij nemen. Want er zijn veel vrouwen die vrouwenemancipatie op die manier beschouwen. Dat kan je dus niet. Je moet daar correct in zijn. Als je zegt: "Wij willen gelijke behandeling", dan is het een gelijke behandeling en gedaan.'*³⁶²

Beleidsaanpak: bovenal pragmatisch

Volgens Miet Smet wordt er in België, in vergelijking met sommige andere landen, minder theoretisch over vrouwenemancipatie nagedacht: *'Wij zijn veeleer gericht op de praktijk en niet op de theorie.'*³⁶³ Hoewel ook bij haarzelf een duidelijke probleemformulering ontbreekt, kan uit de beleidsmiddelen en -strategie worden afgeleid dat Miet Smet het gelijkheidskansen-thema in de eerste plaats opvatte als een achterstandsvraagstuk en een kwestie van mentaliteitsverandering. Ze focuste op de specifieke noden van vrouwen en op drie prioritaire actiedomeinen: de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt, de deelname van vrouwen aan de besluitvorming en de bestrijding van geweld op vrouwen. Naar het einde van haar regeerperiode toe, werd ze geconfronteerd met enkele nieuwe beleidsstrategieën: gender mainstreaming, gender budgeting en diversiteit.

Tijdens de vierde VN-Wereldvrouwenconferentie in Peking (1995), waarover meer in het volgende hoofdstuk, werd gender mainstreaming voluit gelanceerd. De Raad van Europa definieert dit begrip als volgt: *'Mainstreaming is de (re)organisatie, verbetering, ontwikkeling en evaluatie van beleidsprocessen, teneinde het perspectief van gelijkheid tussen vrouwen en mannen in te bouwen in alle beleidsterreinen en op alle niveaus, via de actoren die doorgaans betrokken zijn bij het beleid.'* Gender mainstreaming is met andere woorden het bevorderen

359 Interview, 5 maart 2009.

360 VOK, *VOK-feestboek*, pp. 83-84 en pp. 87-89.

361 Interview, 1 april 2009.

362 Interview, 22 april 2009.

363 Citaat van Miet Smet, in: Hondeghem, A. en S. Nelen (2000). 'Een beleid op weg. Situering van het gelijkheidskansenbeleid in België', *Tijdschrift voor genderstudies* 3(1), p. 40.

van gelijkheid via meer dan een louter specifiek gelijkheidsbeleid. De bedoeling is om er in alle sectoren waarin de overheid actief is op toe te zien dat het beleid gelijkheid bevordert. België zette zijn eerste stap met de wet van 6 maart 1996 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995 in Peking heeft plaatsgehad (B.S. 31 oktober 1996). Die wet gebiedt een jaarlijkse rapportering van de regering aan het Parlement over de vorderingen die worden gemaakt in de toepassing van de resoluties van het Actieplatform van Peking. Deze rapportering zet de federale overheid in principe aan tot een gender-mainstreamingsbeleid. Een variant op gender mainstreaming is gender budgeting. Dit is een analyse vanuit genderperspectief van alle vormen van overheidsuitgaven en -inkomsten. Het geeft een overzicht van de directe en indirecte gevolgen voor vrouwen en mannen.³⁶⁴ Miet Smet was bijzonder waakzaam tegenover deze nieuwe beleidsstrategieën en waarschuwde voor de risico's ervan, zoals het verdwijnen van een specifiek beleid. Ook vandaag staat ze er sceptisch tegenover: *'Ik heb het daar wel iets moeilijker mee. Zo de idee van: ieder punt van de begroting moet op zijn man-vrouw effect worden bekeken. Ik vind dat een enorme operatie. Ik ben meer iemand die zal werken vanuit een concreet probleem. In plaats van in de begroting te gaan zoeken naar problemen. Ik heb ook altijd een discussie gehad over de vraag of het nog nodig is van een aparte cel, ministerie, minister of wat dan ook, voor gelijke kansen te hebben. Ik ben van oordeel dat er voorlopig een kern moet zijn vanwaar het beleid uitgaat. Er moet een stimulans zijn want het is een grote illusie te denken dat men in ieder departement, vanuit het gender-mainstreamingsconcept, alles vanzelfsprekend zal bekijken op het man-vrouw effect. Er moet iemand aan de kar trekken anders komt er niet veel van in huis. Ik ben voor het principe van gender mainstreaming, maar pragmatisch gezien hebben we daar nog niet veel uit gekregen, denk ik.'*³⁶⁵

Het federale gelijkheidsbeleid van Miet Smet spitte zich vooral toe op vrouwen. In het Vlaamse gelijkheidsbeleid, dat in juni 1995 van start ging met de aanstelling van een Vlaams minister voor Gelijke Kansen en Brusselse Aangelegenheden, stonden van meet af aan verschillende doelgroepen centraal. Het was naast vrouwen ook gericht op allochtonen, gehandicapten en holebi's. Onder de noemer 'diversiteit' werden al deze groepen samen gebundeld.

Miet Smet wijst op de gevaren van deze groeiende beleidsfocus op diversiteit. *'Ik heb het er moeilijk mee dat men onder de term "diversificatie" alles heeft samengestoken. Dat is nu zeer sterk de tendens. Daar ben ik tegen omdat mannen en vrouwen de twee grote groepen zijn in de samenleving. En binnen die twee groepen heb je uiteraard anders-seksuelen, ge-*

364 Idem, p. 40; Celis en Meier, *De macht van het geslacht*, pp. 139-140 en p. 151.

365 Interview, 22 april 2009.

handicapten, migranten, enzovoort. Maar dat zijn subgroepen van de basisgroepen. En wat men doet, is van een basisgroep, de vrouwen, een subgroep maken. Dat vind ik vreselijk! Ik heb mij daar altijd tegen verzet want ten tijde van de quota was dat ook één van de discussiepunten. Onder de term “diversificatie” zitten vrouwen, migranten, gehandicapten allemaal naast elkaar. Dat wil ik dus niet. Ik heb niets tegen die subgroepen maar ze zitten bij mannen en bij vrouwen. Je zou kunnen zeggen: er moeten fifty-fifty percent mannen en vrouwen aanwezig zijn en naargelang hun percentage in de samenleving moeten er gehandicapten, migranten en holebi's bij de mannen en de vrouwen zitten. Terwijl ze nu zeggen: 5% gehandicapten, 5% vrouwen, 5% migranten .... Zie je het evolueren? ³⁶⁶

---

366 Interview, 22 april 2009.

Hoofdstuk 4

Internationale wisselwerking

**Van geïnspireerde reiziger tot
stuwende kracht**

Internationale ervaringen waren voor Miet Smet van groot belang. Via de Wereldvrouwenconferenties van de Verenigde Naties verwierf ze inzicht in het universalisme van vrouwenproblemen en tijdens haar studiereizen in de jaren 1970 en 1980 deed ze inspiratie op voor haar latere gelijkemansbeleid. *'Ik heb veel genoeg beleefd aan de Wereldvrouwenconferenties en ik heb daar veel van geleerd. Ook van mijn trips naar Amerika. Van al mijn internationale ervaringen heb ik eigenlijk veel geleerd.'*³⁶⁷ *'Van de VN en van de Europese Unie krijg je inspiratie, zeker van de Wereldvrouwenconferenties. Dat zijn grote inspiratiebronnen. De thema's zijn immers overal ter wereld dezelfde voor vrouwen. Geweld is één van de belangrijkste thema's op wereldvlak, verder economische zelfstandigheid op één of andere manier, onderwijs en alfabetisering, betrokkenheid bij de besluitvorming, steun aan de vrouwenbeweging en anticonceptie. De vrouwen hebben overal ter wereld dezelfde problemen en op de Wereldvrouwenconferenties vinden ze elkaar. In uw eigen land vertaalt je dat dan naar de kennis die je hebt over de toestand in uw eigen land en op Europees vlak vertaalt je dat naar de kennis die je hebt van de Europese Unie en over de rol die Europa speelt in de wereld.'*³⁶⁸

Als regeringslid speelde ze een voortrekkersrol op internationaal vlak, vooral wat betreft de bestrijding van geweld op vrouwen. Na veertien jaar regeringsbeleid werd Miet Smet Europees parlements lid. Ook hier zette ze zich in voor gelijke kansen en uitbollen deed ze allerminst: het zouden vijf vermoeiende jaren worden. In 2004 keerde ze terug naar de Belgische politiek en werd ze Vlaams volksvertegenwoordiger. Op 4 juli 2007 werd ze bovendien voorgedragen als gemeenschapssenator, waardoor ze onder andere lid werd van het Adviescomité voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen. In het Vlaams Parlement nam ze bewust afstand van de gelijkemansproblematiek om een jongere generatie aan het woord te laten. De bestrijding van geweld op vrouwen liet Miet Smet echter niet los.

Wereldvrouwenconferenties: het universele karakter van vrouwenproblemen

De Wereldvrouwenconferenties waren een initiatief van de Commissie voor de Status van de Vrouw (CSV), het belangrijkste orgaan voor vrouwenemancipatie binnen de Verenigde Naties. Ze wilde de verschillende lidstaten samenbrengen om over vrouwenrechten te praten. De niet-bindende slotdocumenten van de Wereldvrouwenconferenties zijn concreet ingevulde actieplannen. Ze moeten ervoor zorgen dat de internationale gemeenschap aan hetzelfde zeel trekt. Tussen 1975 en 1995 vonden er Wereldvrouwenconferenties plaats

367 Interview, 1 april 2009.

368 Interview, 22 april 2009.

in Mexico (1975), Kopenhagen (1980), Nairobi (1985) en Peking (1995). Daarna vonden opvolgingsconferenties plaats, omdat werd gevreesd dat een nieuwe Wereldvrouwenconferentie de Peking-resoluties zou kunnen afzwakken.³⁶⁹

Mexico

In 1972 riepen de Verenigde Naties het jaar 1975 uit tot het Internationaal Jaar van de Vrouw. De bedoeling was een maatschappij te definiëren waarin vrouwen ten volle konden deelnemen aan het economische, sociale en politieke leven van hun land en strategieën uit te werken voor de realisatie van dat ideaal. Hoewel het belang van het ‘Vrouwenjaar’ in sommige feministische kringen werd afgezwakt, beschouwde Miet Smet het als een historische stap: *‘Ik verwijt de feministische groepen dat ze de waarde van het “Jaar van de Vrouw” onderschatten. Men heeft op wereldvlak erkend dat de vrouw moet kunnen worden geëmancipeerd en dat men haar moet helpen om dit te doen. Dat vind ik een historische stap.*³⁷⁰ Om aan het Internationaal Jaar van de Vrouw de nodige aandacht te geven, organiseerde de VN een Wereldvrouwenconferentie in Mexico. In België werd het Belgisch Comité voor het Internationaal Jaar van de Vrouw opgericht bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking onder het ministerschap van Renaat Van Elslande (CVP).³⁷¹ Het Comité organiseerde activiteiten en manifestaties en stond in voor de voorbereiding van de Wereldvrouwenconferentie. *‘Bij Van Elslande werd een tijdelijke structuur opgericht ter voorbereiding van de conferentie. Op zijn kabinet zat Astrid Norman. Zij was actief bij de CVP en lid van Vrouw en Maatschappij en dus via die weg hadden wij onze invloed op de conferentie en op het buitenlands beleid.*³⁷² Uit een brief van Miet Smet aan Nora Staels-Dompas blijkt dat Emilienne Brunfaut, voorzitter van het Comité, geen voorstander was van de toetreding van de CVP-vrouwen en Norman onder druk probeerde te zetten om hen erbuiten te houden. Tevergeefs, want Miet Smet, Nora Staels, Cécile Goor en Rika De Backer werden opgenomen in de groep, met Irène Pétry (PSB), Emilienne Brunfaut (PSB) en Lucienne Herman-Michielsens (PVV).³⁷³ In maart 1975 trok Miet Smet naar de voorbereidende vergadering in New York: *‘Ik vermoed dat men op het kabinet van Van Elslande heeft gezegd: we zullen Miet de kans geven om naar de voorbereiding in New York te gaan.*

369 Zie: www.rosadoc.be/site/nieuw/pdf/factsheets/nr48.pdf.

370 Interview met Miet Smet, in: *Ons Volk* (26 december 1975).

371 Niet te verwarren met de Consultatieve Commissie voor de Status van de Vrouw, die in het derde hoofdstuk werd besproken. Deze werd ingericht na het Internationaal Jaar van de Vrouw terwijl het Belgisch Comité voor het Internationaal Jaar van de Vrouw een tijdelijke structuur was die als specifieke bevoegdheid had de Wereldvrouwenconferentie voor te bereiden.

372 Interview, 5 maart 2009.

373 Briefwisseling Miet Smet, brief van 8 oktober 1974, map 23/3, Archief IPOVO en Verslag van het Belgisch Nationaal Comité Internationaal Jaar voor de Vrouw, map 24/3, Archief IPOVO.

*Wilfried Martens verklaarde zich akkoord met mijn deelname. Ik zat daar naast Françoise Giroud. De vergadering werd toen voorgezeten door de tweelingzuster van de Sjah van Perzië. De Perzen waren daar met een hele groep mannen en vrouwen. Allemaal prachtige mensen en zeer geëmancipeerd.*³⁷⁴

De Wereldvrouwenconferentie vond plaats van 19 juni tot 2 juli 1975 in Mexico. *‘Hetgeen ik daarvan onder andere heb onthouden, is dat alles in handen werd genomen door de mannen. Want de vrouwen hadden geen ervaring met wereldconferenties, met de VN-taal en de manier waarop dat allemaal functioneert. De “buzzwoorden” imperialisme, kolonialisme, zionisme, die vlogen daar over en weer. Je moet daar natuurlijk gewoon aan worden en er ook van losgeraken. Je moet het over de vrouwen hebben, maar die ambassadeurs onder mekaar die spraken zoals ze op alle wereldconferenties spreken. Die deden aan politiek. Terwijl wij een conferentie voor de vrouwen wilden. Patrick Nothomb, de Belgische ambassadeur bij de VN, voerde meestal het woord met ons achter hem gezeten. Hij stond daar enorm te zweten van al die vrouwen achter hem.’* Miet Smet herinnert zich ook nog zeer goed dat onze Belgische ambassadeur in Mexico de mooie Cécile Goor, senatrice voor het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde, vroeg om mee vooraan in de auto te zitten en Rika De Backer, nochtans minister van Culturele Aangelegenheden, naar de achterbank verwees. Miet Smet noemt deze anekdote tekenend: *‘Wie mocht er vooraan naast meneer gaan zitten: Cécile. En Rika kon bijna in de koffer kruipen vanachter! Tilly Stuckens, die toen mee was als journaliste voor De Standaard, en ikzelf waren razend. Ik denk trouwens dat we hem dat toen hebben gezegd.*³⁷⁵

Tijdens de eerste Wereldvrouwenconferentie in Mexico keurden de deelnemende landen een Wereldactieplan goed, dat veertien doelstellingen bevatte, gaande van alfabetisering tot meer politieke participatie van vrouwen. Dit plan daagde regeringen uit om nationale plannen en streefdoelen op te stellen. De periode 1975-1985 werd uitgeroepen tot het Decennium van de Vrouw, met als thema's: gelijkheid, ontwikkeling en vrede. België zou zich met de oprichting van de Commissie Vrouwenarbeid vooral richten op gelijkheid op de arbeidsmarkt. Zoals in het tweede hoofdstuk werd uiteengezet, werkte de Commissie tussen 1975 en 1980 vooral aan de afschaffing van discriminatie op het vlak van beloning, aanwerving, promotiekansen en sociale zekerheid. Halverwege het decennium werd tijdens de tweede Wereldvrouwenconferentie in Kopenhagen (13 tot 31 juli 1980) een balans opgemaakt. Uit een bevraging van hondervijftig regeringen bleek dat de belangstelling voor de situatie en de rol van vrouwen was toegenomen, maar dat de toestand van vrouwen zelf er niet op was verbeterd. De

374 Interview, 5 februari 2009.

375 Interview, 5 februari 2009.

conferentie stelde daarom een actieplan op voor de tweede helft van het decennium. Speciale aandacht ging uit naar enkele nieuwe thema's, namelijk werkgelegenheid, gezondheid en onderwijs.³⁷⁶ Ook nu weer was Miet Smet van de partij en volgens haar waren de vrouwen deze keer beter voorbereid: *'Toen zijn het alleen de vrouwen die hebben gesproken want ze hadden intussen hun les geleerd. En geleerd hoe alles functioneerde. De speechen werden door de vrouwen gedaan, de tussenkomsten werden door de vrouwen gedaan en de voorbereidende papieren werden door de vrouwen gedaan. Dat is dus een grote leerschool voor alle vrouwen van de wereld geweest. Op de conferenties leer je dat de problemen overal dezelfde zijn: of je nu in Afrika, Azië, Europa of Amerika zit. Dat was een ongelooflijke "eye-opener". Je hebt er ook contacten met vrouwen van verschillende nationaliteiten want je zit met hen in werkgroepen. Je hebt daar steun van elkaar door het feit dat je weet dat het een wereldprobleem is. Dat is het grote belang van die wereldconferenties.'* Toch waren niet alle vrouwen er emancipatorisch op vooruit gegaan. Miet Smet was geschokeerd door de transformatie die de Iraanse vrouwen hadden ondergaan: van westers geklede vrouwenrechtenverdedigsters in 1975 tot volledig in het zwart gehuld in 1980. De komst van Ayatollah Khomeini had zijn invloed niet gemist.³⁷⁷

De Wereldvrouwenconferentie van Nairobi (15 tot 26 juli 1985) vormde de afsluiter van het Decennium van de Vrouw. Nooit eerder namen zoveel vrouwenorganisaties deel aan een internationale conferentie. Voor het eerst was er ook een parallel Forum voor niet-gouvernementele organisaties, met 15.000 deelnemers. In Nairobi stelde men vast dat de doelstellingen van Mexico en Kopenhagen verre van gerealiseerd waren. Een nieuwe aanpak drong zich op: in de 'Forward Looking Strategies' werden alle thema's tot vrouwen thema's uitgeroepen. Voor het eerst werden vrouwenrechten niet gezien als een apart beleidsdomein, maar als een zaak die binnen alle beleidsdomeinen moest worden behartigd.³⁷⁸ De Belgische delegatie stond onder leiding van Paula D'Hondt. Volgens Renée van Mechelen speelde deze delegatie door het indienen van nogal wat amendementen een relatief grote rol in de totstandkoming van het tamelijk radicale strategieplan.³⁷⁹ Miet Smet vernoemt de Wereldvrouwenconferentie van Nairobi terloops, maar tijdens het interview blijkt dat vooral de conferenties in Mexico en Peking een diepe indruk op haar maakten.

376 Maters, K. (1986). *De Wereldconferentie van Nairobi*, Brussel: Europese Gemeenschappen. Commissie. Directoraat-Generaal Voorlichting.

377 Interview, 5 februari 2009.

378 Zie: www.rosadoc.be/site/nieuw/pdf/factsheets/nr48.pdf.

379 Van Mechelen, *De meerderheid. Een minderheid*, pp. 77-78.

Afb. 22. Verslag van de IV^{de} Wereldconferentie van de Verenigde Naties over de Vrouw, 1995

Peking

Hoewel er in Kopenhagen al veel was veranderd, geeft Miet Smet aan dat de Wereldvrouwenconferentie in Peking (4 tot 15 september 1995) de echte doorbraak betekende. Voordien bleven de grote wereldproblemen zoals apartheid, zionisme, imperialisme en kolonialisme de conferenties toch grotendeels beheersen. *‘We hebben er vier conferenties over gedaan, maar in Peking was dat voorbij. Voor de eerste keer is gezegd en aanvaard dat vrouwenrechten mensenrechten zijn en dat daarover geen koop kan worden afgesloten. In Peking waren de belangrijke figuren bovendien vrouwen met macht. Tevoren, op de eerste conferenties, waren het “vrouwen van mannen met macht”:* mevrouw Marcos, mevrouw Sadat, de zuster van de Sjah. *In Peking waren Mary Robinson en Finnbogadottir, de presidenten van Ierland en IJsland daar, ook de vrouwelijke premiers Benazir Bhutto, Khaleda Zia en Gro Bruntland, en een hele reeks vrouwelijke ministers.*³⁸⁰

380 Interview met Miet Smet, in: Bonneure, *Markante vrouwen*, pp. 16-17.

Op de Wereldvrouwenconferentie in Peking was Miet Smet als minister officieel afgevaardigde voor België: *'Ik had al alle Vrouwenconferenties gedaan, maar als één van de deelnemers. Nu was ik het hoofd van de delegatie. Ter voorbereiding had ik een pluralistische werkgroep opgericht onder leiding van Chris Verhaegen. Om onze positie ten aanzien van Peking voor te bereiden, de teksten te lezen, enzovoort. Alle partijen zaten daarin en ze hebben dat goed gedaan. Een deel van de werkgroep ging mee om de conferentie bij te wonen en om zich kritisch te buigen over de speechen die ik zou geven.'*³⁸¹ Op vraag van de Commissie voor de Status van de Vrouw moest elke lidstaat immers een nationaal coördinatiecomité oprichten met als taak de voorbereiding van de Wereldvrouwenconferentie en de promotie ervan op nationaal vlak. In België bestond het Nationaal Coördinatiecomité uit 24 leden: vertegenwoordigers van de federale overheid, van de gemeenschappen en gewesten, van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen en van de vrouwenraden. Chris Verhaegen (CVP), momenteel secretaris-generaal van de Europese koepelorganisatie voor pensioenfondsen en voorzitter van Vrouw en Maatschappij voor de provincie Vlaams-Brabant, leidde als co-voorzitter gedurende twee jaar de werkzaamheden van het comité.

Koningin Fabiola ging mee naar Peking als voorzitter van de 'Internationale Stuurgroep voor de Economische Bevordering van Plattelandsvrouwen'. Hierin hadden echtgenotes van staats- en regeringshoofden zich verenigd en het wisselende voorzitterschap was toen in handen van koningin Fabiola. Tijdens het interview vertelt Miet Smet over hun verschil in opvatting, maar ook over haar appreciatie voor koningin Fabiola: *'Ze had mij op het paleis geroepen om samen haar speech te bespreken. Dat was een goede speech. Ik ben dan lang bij haar gebleven want we hebben een serieuze discussie gehad over condooms. Hoewel ik niet akkoord ben met haar, heb ik een grote waardering voor haar. Zoals ook voor Boudewijn, met wie ik ook niet akkoord ging.'*³⁸² Koningin Fabiola toonde in Peking dat ze stevig in haar schoenen stond en een uitdaging niet uit de weg ging. Net zoals in Nairobi waren er ook in China twee bijeenkomsten: enerzijds de officiële conferentie, met regeringsafgevaardigden en diplomaten, anderzijds een ngo-forum. Deze bijeenkomsten verliepen niet volledig gelijktijdig en ook de locaties waren verschillend. In China vond het Forum plaats in Huairou, een eind buiten Peking, waar de conferentie plaatsvond. Het was een bewuste keuze van de Chinese regering om de ngo's op afstand te houden en de organisatie van het Forum liet nogal te wensen over, vertelt Miet Smet: *'Meestal doen de landen toch een inspanning om de ngo's te verzorgen. Maar China had dat niet gedaan. Ze hadden de ngo's in den bled, in de natuur gestoken. Ik reed daar naartoe, samen met koningin Fabiola, tegen dertig kilometer per uur. Dat werd allemaal zeer streng gecontroleerd want eigenlijk had men niet graag dat al die*

381 Interview, 1 april 2009.

382 Interview, 1 april 2009.

*betogers en feministische vrouwen daar samentroepen. Daarom werd het Forum ver verwijderd van de hoofdstad Peking. Het had daar geregend en dat was één grote modderpoel met wat tenten en oude gebouwen. Maar Fabiola en ik hebben heel die toer gedaan daar. Zij met haar baskets aan onder haar tailleur want je kon daar anders niet rondlopen! In één van die tenten moesten alle aanwezige koninginnen op de eerste bank gaan zitten en Fabiola zat daar tussen al die zwarte koninginnen. Op een bepaald ogenblik werden er mensen op het podium gevraagd en zij stuurde haar kabinetschef. Die moest een strooien rokje aantrekken en mee dansen op het podium. Niet te geloven! Dat was van Ypersele, de kabinetschef van de koning! Fabiola is een speciale, hoor. Maar ze doet het toch allemaal. Daar had ik absoluut waardering voor.*³⁸³

Op 5 september brachten zowel koningin Fabiola als Miet Smet hun speech. Miet Smet wees erop dat vrouwen nog steeds minder werden betaald dan mannen en dat hun medezeggenschap op alle domeinen van de samenleving beperkt bleef. Verder lichtte ze haar beleidsmaatregelen toe en stelde ze enkele toekomstige aandachtspunten voor, zoals de rol van de media op het vlak van beeldvorming over vrouwen, het belang van genderstatistieken en de evenwichtige taakverdeling in het gezin. Ze riep de internationale gemeenschap, de regeringen en de vrouwenbeweging op om het Actieplatform niet opzij te schuiven als een tekst met grote principes, maar over te gaan tot concrete acties om het dagelijkse leven van vrouwen te verbeteren. Om af te sluiten, wees Miet Smet erop dat de vrouwen vooral op zichzelf moeten rekenen.³⁸⁴ ‘Empowerment’, waarbij vrouwen hun eigen lot in handen nemen, vormde immers de centrale as van het Actieplatform van Peking. Het Actieplatform wilde de uitvoering van de ‘Forward Looking Strategies’ (Wereldvrouwen-conferentie van Nairobi) voor de verbetering van de positie van vrouwen versnellen. Vernieuwend was de overstap van de focus op vrouwen naar het concept gender en de introductie van gender mainstreaming. In een notendop pleitte het programma voor gedeelde macht en gedeelde verantwoordelijkheid tussen mannen en vrouwen: thuis, op het werk en in de maatschappij.³⁸⁵ Miet Smet moet lachen wanneer ze aan haar speech terugdenkt: *‘Men heeft mij gezegd, ik heb het zelf niet gezien, dat er ’s avonds op tv een beeld kwam van ik die aan het speecheen was en daaronder als commentaar: Queen Fabiola of Belgium. Daarmee heb ik vreselijk moeten lachen!’*³⁸⁶

383 Interview, 1 april 2009.

384 Meersseman, K. en E. Van Hoof (1995). *Verslag van de vierde Wereldconferentie van de Verenigde Naties over de vrouw, Peking, 4-15 september 1995*, Brussel: Krista Michiels, pp. 7-9.

385 Idem, p. 21.

386 Interview, 1 april 2009.

Studiereizen: inspiratie en netwerking

Verenigde Staten

Voordat Miet Smet staatssecretaris werd, ondernam ze verschillende studiereizen naar de Verenigde Staten. Ze hield van de Amerikaanse atmosfeer en deed er veel inspiratie op: *'Ik heb tout court veel van de Verenigde Staten geleerd. Ik heb ontdekt dat het een zeer aantrekkelijk land is. Omwille van de grote schaal zijn ze zeer creatief en is de ideeënuitswisseling er veel groter.'*³⁸⁷ In 1975 zette ze voor het eerst voet op Amerikaanse bodem ter voorbereiding van de Wereldvrouwenconferentie in Mexico. Anderhalf jaar later, in de zomer van 1976, reisde ze er een vijftal weken rond op uitnodiging van het State Department, het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken. *'Zij organiseerden een politieke reis voor jonge politici waarin ze iets zagen. Waarvan ze dachten: die heeft een toekomst ...'*³⁸⁸ Haar studiereis begon met een week Washington om papieren in orde te brengen en alles te plannen. Ze bezocht er het Congres, de universiteit en de vakbond. Nadien reisde ze onder andere naar Phoenix (Arizona), waar ze een gemeenteraad bijwoonde, en ging ze naar de republikeinse conventie in Kansas City. Ook bezocht ze het geboortestadje van haar vader in Michigan. Haar voorkeur ging toen al uit naar de thema's waaraan ze haar leven zou wijden: *'Ik mocht de thema's kiezen waarrond ik in de States gesprekken wilde hebben en ik had politiek, vrouwen en arbeid genomen. Ik ben dan overal gesprekken gaan voeren over mijn drie thema's. Ik leerde hun opvattingen en strategieën kennen en hoorde er over "affirmative action" en "sexual harassment". Ook de terminologieën die ze gebruikten, hebben me geïnspireerd, zoals bijvoorbeeld een win-winsituatie. Nu is dat hier allemaal ingeburgerd, maar in het jaar 1976 kende men dat niet in België. Ik heb daar dus zeer veel geleerd dat ik hier kon toepassen. Verder heb ik daar veel vrouwelijke coryfeeën ontmoet. Zo heb ik toen vrij vaak contact gehad met Bella Abzug en ik denk dat ik Betty Friedan ook een keer heb ontmoet.'*³⁸⁹ Bella Abzug was een Amerikaanse politica die zich als advocate had gespecialiseerd in arbeidsrecht. Ze richtte verschillende vrouwenorganisaties op, waaronder de National Women's Political Caucus in 1971. Bij de oprichting van deze organisatie, die strijdt voor de evenredige participatie van vrouwen in de besluitvorming, was ook Betty Friedan betrokken. Omwille van de impact van haar boek *The feminine mystique* (1966) kan Friedan worden beschouwd als de Amerikaanse tegenhanger van Simone de Beauvoir.

---

387 Interview, 5 februari 2009.

388 Interview, 5 februari 2009.

389 Interview, 5 februari 2009.

In 1978 volgde Miet Smet samen met Marijke Van Hemeldonck een cursus in Wellesley College in Boston. *‘Dat is de belangrijkste universiteit voor vrouwen in de Verenigde Staten. Daar gingen bijvoorbeeld de vrouwen van de presidenten naar toe.’*³⁹⁰

In de zomer van 1983 trok Miet Smet opnieuw naar de VS. Ditmaal op uitnodiging van het German Marshall Fund in het kader van hun Equal Opportunity Internship Program. Deze instelling wil via beurzen zorgen voor een betere samenwerking en een groter begrip tussen de Verenigde Staten en Europa. Tijdens het interview vertelt Miet Smet dat ze opnieuw onder de indruk was: *‘Ik ben toen naar de conferentie van de vrouwen geweest in San Antonio, Texas en naar een partijbijeenkomst van de Democratische Partij. Deze laatste was georganiseerd in caucussen,’*³⁹¹ *onder andere één van homoseksuelen. Dat thema was bij ons toen nog grotendeels onbespreekbaar.’*³⁹² Ze nam deel aan de jaarlijkse bijeenkomst van de National Women’s Political Caucus, een organisatie bestaande uit Amerikaanse vrouwen van verschillende ideologische strekkingen die ijvert voor de politieke participatie van vrouwen. Verder bestudeerde ze programma’s die gebruik maakten van positieve acties om discriminatie op grond van ras, sekse en godsdienst weg te werken. Na haar bezoek sprak ze lovend over de ‘schwung’ van de Amerikaanse vrouwenbeweging.³⁹³

Groepsreizen naar Zweden en Cuba

Ook aan enkele groepsreizen rond het thema emancipatie aan het begin van haar carrière, denkt Miet Smet graag terug. *‘Er waren vrouwen van verschillende partijen mee. Dat was toen vanzelfsprekend, dat je mensen van andere partijen mee uitnodigde. Wij hingen zeer sterk aan mekaar. Wij kenden elkaar ook allemaal en wij nodigden vrouwen uit waarvan we dachten dat ze wat invloed hadden. Wij nodigden die uit om samen iets te doen. Dat was toen ook veel meer nodig. Dat was echt nog het militantisme van de emancipatie die toen nog voor grote uitdagingen stond. Ik zeg niet dat ze er niet nu nog voorstaat, maar ik denk toch dat we een groot stuk hebben opgevangen.’*³⁹⁴ In juni 1977 organiseerde Miet Smet een eerste studiereis naar Zweden: *‘Omdat ik het model van Zweden wilde leren kennen. Ze hadden de naam zeer vooruitstrevend te zijn op het gebied van vrouwenemancipatie, dus wij gingen hun systeem bestuderen. Vooral kinderopvang was toen belangrijk in Zweden.’*³⁹⁵ Uit het tweede

390 Interview, 5 maart 2009.

391 Letterlijk betekent ‘caucus’ een bijeenkomst van partijleden. In de verkiezingscontext meestal een vergadering per kiesdistrict waar kiezers hun keuze kunnen maken voor één van de kandidaten van hun partij.

392 Interview, 5 februari 2009.

393 Interview met Miet Smet door Tilly Stuckens, in: *De Standaard* (24 september 1983).

394 Interview, 5 februari 2009; Interview, 5 maart 2009.

395 Interview, 5 maart 2009.

hoofdstuk bleek al dat de leden van Vrouw en Maatschappij er ook inspiratie opdeden rond arbeidsduurverkorting per dag.

Tijdens een volgende reis, op initiatief van Dolle Mina Chantal de Smet, werd het communistische regime in Cuba onder de loep genomen. Tijdens het interview vertelt Miet Smet: *'We zijn ook eens met vrouwen uit verschillende partijen naar Cuba geweest. Chantal de Smet heeft dat toen georganiseerd omdat ze dacht dat het een vooruitstrevend land was voor de vrouwen. Maar ik had niet het idee dat ze daar zo sterk geëmancipeerd waren. Voor een stuk is dat de romantiek van de Cubaanse revolutie. Ik heb daar altijd mijn twijfels over gehad. Bij al die revolutionairen is de rol van de vrouw meestal ondergeschikt.'* Ze herinnert zich vooral de banden die werden gesmeed. Mia Doornaert van *De Standaard* was erbij, Lydia De Pauw-Deveen van de SP en Rika Steyaert van de CVP.³⁹⁶ *'Het waren interessante reizen, maar de groep was ook vooral interessant. Het belangrijkste vond ik altijd dat je elkaar over de partijen heen leert kennen. Zo bouw je een enorm netwerk uit. Zoals de mannen netwerken uitbouwen – al was ons netwerk natuurlijk beperkter.'* Dankzij deze onderlinge contacten konden de vrouwen hun mannelijke collega's soms overpoweren: *'Als er een coalitieregering was, dan spraken wij af met de vrouwen van andere partijen wat we gingen verdedigen.'*³⁹⁷

Stuwende kracht op Europees vlak

Miet Smet putte heel wat inspiratie uit haar internationale ervaringen, maar was ook zelf een inspiratiebron. Ze speelde vooral een voortrekkersrol bij de bestrijding van fysiek en seksueel geweld op vrouwen. Toen ze in 1999 Europees parlamentslid werd, kende ze Europa al vrij goed. *'Ik was al zéér lang op Europees vlak bezig. Als voorzitter van de Commissie Vrouwenarbeid was ik al lid van een Europees orgaan dat alle soortgelijke voorzitters samenbracht, er waren toen immers nog geen ministers voor Gelijke Kansen. Tijdens de periode dat ik in de regering zat, ben ik ook twee keer voorzitter van de Europese Raad van Gelijke Kansen voor vrouwen en mannen geweest. Ik was zelf een stuwende kracht in Europa want wij stonden in zeker zin verder. Wij waren meer vooruitstrevend dan veel andere landen.'*³⁹⁸

396 Lydia Deveen, hoogleraar aan de VUB, was senatrice voor de BSP-SP (1978-1987) en staatssecretaris voor Brusselse Zaken (1979-1980) en het Brussels Gewest (1980-1981); Rika Steyaert was, na een carrière bij KAV, volksvertegenwoordiger (1974-1987) en staatssecretaris voor de Nederlandse (1979-1980) en de Vlaamse Gemeenschap (1980-1981).

397 Interview, 5 maart 2009.

398 Interview, 22 april 2009. Het Europees orgaan waarnaar ze verwijst is het Raadgevend Comité voor Gelijke Kansen van Mannen en Vrouwen, opgericht in 1981.

Afb. 23. Miet Smet tijdens de Europese Ministerconferentie over fysiek en seksueel geweld op vrouwen, 1991

Als lid van de Belgische regering

‘Toen ik net als staatssecretaris in de regering zat, heb ik tijdens het Belgisch voorzitterschap een informele Europese Raad van Gelijke Kansen samengeroepen. Dat is een samenkomst waar je een aantal zaken kunt bespreken, adviezen kunt formuleren, maar je kan geen beslissingen nemen. Ik heb toen geprobeerd om een aantal punten rond arbeid op de agenda te krijgen, maar dat was niet gemakkelijk. Ik was toen nog geen minister van Arbeid, maar moest wel een beroep doen op de administratie van het Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling. Dat was dus niet mijn administratie. De mensen toen waren niet zeer happig om een informele raad rond vrouwen te hebben. Maar ik heb het doorgedruwd. Ik denk dat ik toen voor de eerste keer ongewenst seksueel gedrag in een resolutie erdoor heb gekregen.’³⁹⁹

Miet Smet kaartte het probleem aan tijdens het Belgisch voorzitterschap van de Europese Gemeenschap in 1987. Dit bracht de Europese Commissie ertoe om een studie te laten

399 Interview, 1 april 2009.

verrichten in de verschillende lidstaten. Op 25 mei 1990 nam de Europese Commissie een resolutie aan ter bescherming van de waardigheid van mannen en vrouwen op het werk.⁴⁰⁰

In maart 1991 organiseerde Miet Smet een internationaal gespreksforum over fysiek en seksueel geweld op vrouwen in het Egmontpaleis te Brussel. Ze liet een rapport opstellen met de stand van zaken in de zestien deelnemende landen. Deze eerste Europese Ministerconferentie over fysiek en seksueel geweld op vrouwen gaf de verschillende ministers de mogelijkheid om over de grenzen heen inspiratie op te doen voor mogelijke beleidsinitiatieven in hun eigen land. Het belangrijkste doel van de conferentie was echter de ondertekening van een plechtige eindverklaring waarin fysiek en seksueel geweld op vrouwen krachtig werd veroordeeld. Door ondertekening engageerden de verschillende ministers zich tot een aantal concrete beleidsinitiatieven ter bestrijding van fysiek en seksueel geweld op vrouwen in eigen land, zoals de crisisopvang van slachtoffers.⁴⁰¹ Dit initiatief van Miet Smet vormde de aanzet tot een meer gecoördineerd Europees beleid inzake geweld op vrouwen.

Van 1 juli tot 31 december 1993 was België voorzitter van de Raden van Ministers van de Europese Gemeenschap. Ons land had zes maanden lang de touwtjes in handen om Europa verder uit te bouwen en beleidspunten te realiseren. Een grote gebeurtenis in dat halfjaar was de inwerkingtreding van het Verdrag van Maastricht op 1 november 1993. Hierdoor ontstond de Europese Unie die een sterkere samenwerking tussen de twaalf toenmalige EG-landen mogelijk maakte. De EU beschikte nadien immers over grotere bevoegdheden om tot een stabiele munteenheid, een betere milieubescherming, een gemeenschappelijk burgerschap en een gezamenlijk buitenlands en veiligheidsbeleid te komen. Met het Verdrag van Maastricht trad ook het protocol over de sociale politiek in werking. In dit protocol verbonden elf van de twaalf lidstaten, uitgezonderd Groot-Brittannië, zich ertoe het sociale beleid van Europa een nieuw elan te geven.⁴⁰² Als voorzitster van de Raad van Ministers van Arbeid en Sociale Zaken organiseerde Miet Smet opnieuw een informele Europese Raad van Gelijke Kansen. Hier werd onder andere afgesproken dat deze gelijkekansenraad voortaan minstens één maal per jaar zou samenkomen om zo een gevestigde waarde in de Europese samenwerking te worden. De Raad zou de stand van zaken met betrekking tot gelijke kansen opvolgen en bepalen welke initiatieven voorrang krijgen. Tijdens het Belgisch voorzitterschap lagen er drie richtlijnen die belangrijk waren voor vrouwen op de onderhandelingstafel. Naast de ontwerp-richtlijn over ouderschapsverlof, die in het vorige hoofdstuk werd besproken, voorzag een tweede voorstel in de gelijke behandeling van deeltijdse en tijdelijke werknemers

---

400 Smet, *Tien jaar beleid*, p. 37.

401 Openingstoespraak door staatssecretaris Miet Smet op de 'First Conference of European Ministers on Physical and Sexual Violence against Women', 42.8, Kabinetsarchief Miet Smet.

402 Smet, *Meer Europa!*, p. 1.

ten opzichte van voltijdse werknemers. De derde ontwerprichtlijn betrof de omkering van de bewijslast bij ongelijke behandeling. Deze richtlijn stootte net als de richtlijn over ouder-schapsverlof op een veto van Groot-Brittannië.⁴⁰³ De dossiers werden naar het sociaal protocol doorgeschoven. In november 1997 nam de Raad van Ministers van Arbeid een raamakkoord over deeltijdse arbeid aan en keurde de Europese Raad van Ministers van Arbeid en Sociale Zaken een richtlijn rond de bewijslast bij discriminatie op basis van geslacht goed.⁴⁰⁴ Tijdens het Belgisch voorzitterschap organiseerde Miet Smet ook een internationaal colloquium rond het beginsel ‘gelijk loon voor gelijk werk’. Dit resulteerde in een memorandum betreffende gelijk loon voor werk van gelijke waarde, waarin de Europese Commissie zich ertoe verbond een gedragscode uit te werken met als doel een seksneutrale functiewaardering.⁴⁰⁵

Naar aanleiding van de Internationale Vrouwendag nodigde minister Smet in maart 1994 de vrouwelijke ministers van de lidstaten van de Raad van Europa uit voor een overleg tijdens de eerste Europese Ministerconferentie voor vrouwelijke ministers. Ze werden gevraagd ongeacht hun bevoegdheid en enkel omwille van hun ministerschap. Miet Smet wilde vrouwen met politieke verantwoordelijkheid op de voorgrond brengen omwille van hun belangrijke voorbeeldfunctie. Deze conferentie nam een gemeenschappelijke beginselverklaring over de vrouw in het Europa van morgen aan.⁴⁰⁶

Als lid van het Europees Parlement

Na haar ministerschap zetelde Miet Smet van 20 juli 1999 tot 19 juli 2004 voor de CD&V in het Europees Parlement. Zij was lid van de Commissie Rechten van de Vrouw en Gelijke Kansen en van de Commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken. Ze schreef daarvoor 25 rapporten en adviezen, waarvan vijf rapporten en verschillende adviezen betrekking hadden op gelijke kansen. Het gemiddelde aantal rapporten geschreven door Vlaamse Europarlementsleden tijdens dezelfde legislatuur bedroeg acht.⁴⁰⁷

Haar verkiezing tot Europees parlements lid verliep echter niet zonder slag of stoot. Partijvoorzitter Marc Van Peel bood haar de eerste plaats op de Europese kieslijst aan, terwijl Wilfried Martens ook op deze plaats aansde. Hij zette zich al sinds 1991 in voor de Europese christen-democratie, maar moest zich in 1994 tevreden stellen met de tweede plaats, na

403 Idem, pp. 15-16.

404 Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Verslag aan het Parlement*, december 1997, p. 4.

405 Smet, *Meer Europa!*, p.17.

406 Smet, *Tien jaar beleid*, p. 32.

407 Zie: www.mietsmet.be.

Leo Tindemans. Toen de partijtop hem ook in 1999 de eerste plaats niet gunde, brak er een mediareel los. Miet Smet wilde daar toen niet veel over zeggen: *'Ik vond en vind het niet erg zinnig daar veel commentaar bij te geven. Dat Martens dat wel heeft gedaan, is zijn zaak, niet de mijne.'*⁴⁰⁸ Nu de scherven tien jaar later meer dan gelijmd zijn, wil ze haar verhaal wel kwijt: *'Het was duidelijk. Ik had veertien jaar in de regering gezeten, plus we hadden de dioxinecrisis. Dus ofwel ging ik naar het Parlement ofwel iets anders. Marc Van Peel heeft mij toen bij zich geroepen met de vraag om de eerste plaats op de Europese lijst in te nemen. Ik zei: "Marc, ik vind niet dat het aan mij toekomt, het komt toe aan de voorzitter van de EVP, Wilfried Martens." We hebben daar heel de middag over gediscussieerd en toen ik buitenging zei hij: "Als jij het niet doet, zoek ik iemand anders maar het zal niet Wilfried Martens zijn." Ik heb toen gezegd: "In die omstandigheden moet ik het wel doen." Ik heb vervolgens naar Wilfried gebeld en gevraagd of hij dan toch de tweede plaats wilde innemen en hij heeft geweigerd, wat ik begreep. Ik ben dan mijn gang gegaan. Wat moest ik anders doen? Ik kon natuurlijk teruggaan naar het Belgisch Parlement en dan was er een ander naar het Europees Parlement gegaan. Mijn uitslag was gelukkig goed. Ik had 212.232 stemmen.'* Ze denkt dat de partijtop gezamenlijk besliste om Wilfried Martens te weigeren als lijsttrekker. *'Volgens Wilfried omdat men vreesde dat hij zeer veel stemmen zou halen en terug zou komen in de nationale politiek. Wat ik niet denk. Dat is zijn uitleg. Volgens Marc [van Peel] was het omdat er een aantal beloftes niet waren ingevuld.'*⁴⁰⁹

In het Europese halfroond zette ze haar strijd voor vrouwen en gelijke kansen verder. *'Ik heb in het Europees Parlement ook veel voor de vrouwen gedaan. Ik heb véél verder blijven doen.'*⁴¹⁰ Enkele maanden na haar aankomst in het Europees Parlement schreef ze samen met de Duitse Lissy Gröner een initiatiefrapport over de follow-up van het Actieplatform van Peking. Daarnaast schreef ze tijdens haar legislatuur in het Europees Parlement vier eigen initiatiefrapporten met de bedoeling belangrijke onderwerpen, die niet spontaan op de Europese agenda werden geplaatst, aan bod te laten komen. In oktober 2000 stelde Miet Smet een eerste rapport voor over huishoudelijke arbeid verricht door derden in de informele sector. Doordat steeds meer vrouwen buitenshuis gingen werken, steeg immers de vraag naar professionele huishoudelijke arbeid. Het officiële aanbod bleef echter beperkt. Miet Smet wilde van huishoudelijke arbeid een volwaardig beroep maken, maar geeft toe dat dit niet eenvoudig is: *'Ik ben altijd zo kwaad omdat professionele huishoudelijke arbeid het laagste van het laagste beroep is. Ik kan daar niet goed tegen. Ik vind dat huishoudelijk personeel wordt ondergewaardeerd zoals jarenlang opvang van kinderen werd ondergewaardeerd.'*

408 Interview met Miet Smet door Peter Renard en Jos Grobben, in: *Knack* (10 maart 1999).

409 Interview, 22 april 2009.

410 Interview, 1 april 2009.

*De kinderopvang en de gezondheidszorg zijn nu geprofessionaliseerd en dat moet ook gebeuren met de huishoudelijke hulp. Maar dat is niet gemakkelijk.*⁴¹¹ Om van huishoudelijke arbeid een volwaardig en geprofessionaliseerd beroep te maken, moet er in de eerste plaats een statuut worden ontwikkeld. Hierbij is het van belang dat de formele huishoudelijke arbeid qua kostprijs concurrentieel is met zwarte arbeid. Om dit mogelijk te maken, is een financiële tussenkomst van de overheid nodig. Zelf voerde Miet Smet als minister van Arbeid en Tewerkstelling in 1994 in België het systeem van PWA's in dat voorziet dat werklozen, met behoud van hun werkloosheidsvergoeding, maximaal 45 uur per maand kunnen bijklossen, onder andere in het huishouden. In haar rapport voor het Europees Parlement verlangde ze soortgelijke maatregelen van de Europese lidstaten. Het Europees Parlement keurde haar rapport goed op 30 november 2000. België trachtte alvast het goede voorbeeld te geven door in 2003 van start te gaan met het systeem van dienstencheques, dat in 2004 het systeem van de PWA's verving in geval van huishoudelijke arbeid.⁴¹² Miet Smet wijst er echter op dat ook dit een overgangssysteem is. Om tot een definitieve oplossing te komen, moet er een beslissing vallen over de finaliteit van het beroep. Met deze moeilijke discussie hield Miet Smet zich ook in de Senaat bezig.⁴¹³

In 2001 diende Miet Smet een rapport in waarmee ze de Europese aandacht op de blijvende loonkloof wilde vestigen. Hierin wees ze op de invloed van de methode van loonvorming op het verschil in beloning tussen mannen en vrouwen en op de belangrijke rol die de sociale partners hierin spelen. Ze transponeerde met andere woorden haar nationale ervaring met functieclassificatie naar het Europese niveau. In haar rapport vroeg ze de ontwikkeling van Europese studies en statistische gegevens en spoorde ze de Europese Commissie aan verder te ijveren voor specifieke maatregelen en de lidstaten te controleren op hun inspanningen. Ook stelde ze dat de sociale partners samen met de Commissie een globale beleidsstrategie moesten ontwikkelen. Haar rapport werd goedgekeurd door het Europees Parlement. Toch spanden slechts enkele lidstaten zich daadwerkelijk in om hun functieclassificatiesystemen te herzien.⁴¹⁴

Een jaar later wilde Miet Smet de Europese Commissie via een nieuwe resolutie verplichten om cijfers op te zoeken rond de vrouwelijke vertegenwoordiging in de vakbonden en werkgeversorganisaties. *'Ik wilde dat de Europese Commissie druk uitoefende op hen om ook vrouwen te laten doorstromen. Dat was niet simpel want ze hadden geen statistieken over*

411 Interview, 1 april 2009.

412 Smet, M. (2003). *Europese inzet voor de vrouwen*, Brussel: Miet Smet, pp. 25-30.

413 Interview, 1 april 2009. Op 29 juli 2008 diende Miet Smet een voorstel van resolutie in met betrekking tot de problematiek van de huishoudelijke economie.

414 Smet, *Europese inzet voor de vrouwen*, pp. 17-25.

*hoeveel vrouwen er in de vakbonden en werkgeversorganisaties zaten.*⁴¹⁵ Om onderwerpen die vrouwen aanbelangen, zoals loonvorming, kinderopvang en loopbaanonderbreking, op de sociale agenda te krijgen, is het immers van cruciaal belang dat er ook vrouwen zijn vertegenwoordigd bij de sociale partners. De cijfers voor België toonden aan dat dit geen sinecure is. In 2002 telde het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) slechts 3% vrouwelijke bestuursleden, zetelden er in het nationaal bestuur van het ACV slechts 8,8% vrouwen en maakten slechts 10% vrouwen deel uit van de paritaire comités van de Nationale Arbeidsraad. Vanuit haar nationale ervaring stelde Miet Smet drie strategieën voor. Ten eerste moesten vrouwen worden aangemoedigd om deel te nemen aan de activiteiten van de organisatie via bijvoorbeeld aangepaste vergaderuren. Verder kon een vrouwenstructuur binnen de organisatie helpen om de standpunten van vrouwen meer zichtbaarheid te geven. Tenslotte pleitte Miet Smet in haar rapport voor positieve acties en het instellen van quota. Het Europees Parlement keurde het rapport goed op 25 september 2002.⁴¹⁶

Miet Smets laatste rapport voor de Commissie Rechten van de Vrouw en Gelijke Kansen dateert van 2003 en gaat de strijd aan tegen geweld op vrouwen in de partnerlanden van de Europese Unie. Deze landen zijn geen lid van de EU, maar hebben er wel akkoorden mee. Hoewel alle bilaterale verdragen van de EU sinds 1992 een clausule bevatten over de eerbiediging van mensenrechten en democratie, was het Europees beleid ter bestrijding van geweld tegen vrouwen in partnerlanden minder ontwikkeld. Met de inwerkingtreding van het akkoord van Cotonou was in 2000 een eerste stap gezet. Hierin werden de deelnemende landen opgeroepen om genitale verminking te verbieden. Dankzij een amendement van Miet Smet bij de bespreking van de Europese begroting in 2002, zette de Europese Unie een volgende stap. In de EU-begroting werd volgende clausule ingeschreven: 'Het niet nemen van maatregelen ter voorkoming van geweld tegen vrouwen (steniging, openbare tuchting, genitale verminking, verbranding, verkrachting) is reden om de steun van de EU op te schorten.' Naderhand stelde Miet Smet zes parlementaire vragen om te weten te komen hoe de Europese Unie concreet reageerde wanneer in een bepaald land grof geweld tegen vrouwen werd gebruikt. Hieruit bleek dat er nood was aan meer rechtlijnige en systematische actie. In een rapport vroeg ze om bijkomende maatregelen op korte termijn zoals onder andere de ontwikkeling van een definitie van grof geweld tegen vrouwen en het verzamelen van gegevens hieromtrent. Bovendien wordt er in de goedgekeurde tekst gevraagd om jaarlijks verslag uit te brengen aan het Europees Parlement. Verder pleitte Miet Smet ook voor een specifieke clausule in toekomstige handels- en samenwerkingsovereenkomsten tussen de EU en derde landen. Indien ondanks bewijzen van toenemend geweld tegen vrouwen, de regering van het

---

415 Interview, 1 april 2009; Interview, 22 april 2009.

416 Smet, *Europese inzet voor de vrouwen*, pp. 10-15.

partnerland systematisch nalaat om passende maatregelen te nemen, kan er tot sancties en eventuele opschorting van de overeenkomst worden overgegaan.⁴¹⁷ In het interview geeft ze aan dat Europa nog tekortschiet in dit verband. *'Europa moet grotere druk kunnen uitoefenen en zeggen: als je dit of dat doet, gaan we onze steun verminderen. Europa doet dat allemaal veel te weinig.'*⁴¹⁸

Ze is tevreden over haar verwezenlijkingen als Europees parlamentslid want haar vier initiatiefrapporten werden goedgekeurd door het Europees Parlement. *'Meer kon ik als parlementariër niet doen. De vraag is wat er daarna mee gebeurt, want dat gaat dan naar de Commissie en het is de Commissie die daaraan uitvoering moet geven. Zelf heb ik het niet meer kunnen opvolgen omdat ik wegging.'* Op het moment dat ze het Europees Parlement moest verlaten, wilde ze graag langer blijven. *'Maar ze hadden mij gevraagd naar het Vlaams Parlement te komen en plaats vrij te maken voor Jean-Luc Dehaene. Ik heb daar niet veel spel rond gemaakt.'* Achteraf beschouwd, beseft ze dat het mooi was geweest: *'In alle eerlijkheid, ik was moe. Van het rondreizen en het harde werken. Ik heb zeer hard gewerkt in het Europees Parlement rond thema's die niet altijd in uw eigen fractie als zeer belangrijk worden bekeken. Niet alle landen van mijn fractie waren vooruitstrevend voor de vrouwen. Het is er dikwijls doorgekomen door een coalitie van stemmen van een deel van mijn fractie samen met andere fracties. Het was dus niet zo dat mijn Europese fractie altijd 100% achter de teksten stond. Ze stonden in hun eigen land ook onder druk. De Spanjaarden en de Nederlanders zullen altijd meestemmen, maar de Duitsers en de Engelsen bijvoorbeeld niet. In het Europees Parlement zit een zeer gemengd publiek. Het hangt ook af van de situatie in hun eigen land en ook van de positie die zij in hun eigen land bekleden. Want er wordt toch altijd een stuk nationaal gestemd. Maar enfin, het is allemaal gelukt.'*⁴¹⁹

Solidariteitsacties

De grote betrokkenheid van Miet Smet bij de problematiek van geweld op vrouwen blijkt ook uit de solidariteitsacties die ze opzette voor vrouwelijke oorlogsslachtoffers in Oost-Europa en Congo. Na het horen van vele getuigenissen en verhalen over de oorlog in Bosnië-Herzegovina besloot ze in 1996 als minister een solidariteitsactie te organiseren voor de vrouwen ter plaatse. Ze werkte hiervoor samen met het Rode Kruis en kreeg subsidies en hulp van verschillende overheden en vrouwenorganisaties. Er werden gemeenschapscentra

417 Idem, pp. 6-8.

418 Interview, 22 april 2009.

419 Interview, 22 april 2009.

Afb. 24. Portretfoto, juli 1992

in de Bosnische bergstadjes Gornji Vakuf en Novi Travnik opgericht waar vrouwen terecht konden.⁴²⁰ Ook als Vlaams parlements lid bleef Miet Smet zich inzetten voor deze regio: *'Ik heb het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa gedurende vijf jaar gedaan. Ik ben in alle Balkanlanden geweest. Allemaal zaken die ik in het Europees Parlement waarschijnlijk niet had kunnen doen omdat het veel drukker is.'*⁴²¹ Tussen 2003 en 2008 was ze voorzitter van het Initiatief voor Sociale Cohesie (ISC) van het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa, dat wil bijdragen aan vrede, stabiliteit en welvaart door de landen in de regio tot een nauwere samenwerking te brengen. Het ISC richt zich op de problemen die de burgers ondervinden in hun dagelijkse leven.⁴²²

Als Vlaams gemeenschapssenator zette Miet Smet zich in voor de vrouwen van Oost-Congo. In november 2007 raakte ze erg onder de indruk van een televisiereportage op Arte over de problematiek van verkrachting als oorlogswapen. Het verslag van een bevriende ooggetuige zette haar vervolgens aan tot handelen. In februari 2008 reisde ze op uitnodiging van enkele

420 Smet, *Stand van zaken van het gelijkemansbeleid in België*, november 1996, p. 3.

421 Interview, 22 april 2009.

422 Zie: www.mietsmet.be.

ngo's naar Congo. In de oostelijke provincies Noord- en Zuid-Kivu zijn naar schatting elk jaar 60.000 burgers, vooral jonge meisjes, het slachtoffer van wreedaardige seksuele foltering. Zonder uitzondering maken alle gewapende groepen – Rwandese en Congolese rebellen en zelfs het Congolese regeringsleger – zich hieraan schuldig. Als senator diende Miet Smet een voorstel van resolutie in betreffende verkrachtingen en seksuele geweldplegingen tegen vrouwen in het oosten van de Democratische Republiek Congo. Op 13 maart 2008 werd het voorstel goedgekeurd met eenparigheid van stemmen.⁴²³ Om het grote publiek gevoelig te maken voor de problematiek richtte ze het hulpfonds 'SOS Stop seksuele terreur in Oost-Congo' op. De gelden uit dit hulpfonds worden gebruikt om projecten te steunen die zorgen voor medische, psychische en sociale hulp en rechtsbijstand aan de slachtoffers. Een stuurgroep bestaande uit politieke mandatarissen van verschillende partijen leidt dit hulpfonds. Naast Miet Smet zetelen Sabine de Bethune, Marleen Temmerman, Annemie Neyts, Margriet Hermans en Vera Dua erin.⁴²⁴ Vanuit haar functie in de Senaat was Miet Smet ook lid van de parlementaire vergadering van de Raad van Europa. Hier diende ze haar laatste resolutie in genaamd 'Sexual Violence against Women in armed Conflict'. Hierdoor keurde de Raad van Europa op 29 mei 2009 een reeks maatregelen goed die voor gerechtigheid moeten zorgen bij verkrachting in gewapende conflicten.⁴²⁵

Via deze initiatieven ijverde Miet Smet de voorbije jaren nog sterk voor de bestrijding van geweld op vrouwen in internationale context. Naar het einde van haar politieke carrière toe, nam ze echter bewust afstand van de gelijkemansproblematiek op nationaal niveau: *'In het Vlaams Parlement heb ik gezegd dat het voor de jongeren was. Natuurlijk teken ik nog wel wetsvoorstellen en resoluties en help ik nog mee. Maar meer wil ik niet doen want het mag niet aan mij gekoppeld blijven. Het moet een domein zijn dat bij een jongere generatie hoort, anders wordt het een verouderd domein. Dus ofwel wordt het een domein van de jonge generatie omdat ze het belangrijk vinden, ofwel niet en dan is dat het teken dat ze het niet belangrijk vinden. Ze moeten dat zelf uitmaken. De CD&V-vrouwen werken zeer actief rond de materie: mijn opvolgsters Els Van Hoof en daarvoor Sabine de Bethune en Juliette de Schrijver hebben Vrouw en Maatschappij verder ontwikkeld.'*⁴²⁶ Op federaal regeringsvlak is ze echter niet opgetogen over haar opvolging: *'Ik vind het heel jammer dat er na mij zo weinig is gebeurd. Dat vind ik dus echt erg! Want ik denk dat je nog altijd een creatieve politiek kunt voeren voor de vrouwen. Je ziet, ik ga nog moeten terugkomen!'*, voegt ze er hartelijk lachend aan toe.⁴²⁷

423 Resolutie betreffende verkrachten en seksuele geweldplegingen tegen vrouwen in het oosten van de Democratische Republiek Congo. Belgische Senaat, Zitting 2007-2008, wetgevingsstuk nr 4-485.

424 *Kerk en Leven Lokeren* (30 april 2008). Zie ook: www.mietsmet.be.

425 Zie: assembly.coe.int/ASP/NewsManager/EMB_NewsManagerView.asp?ID=4651.

426 Interview, 22 april 2009.

427 Interview, 1 april 2009.

Nabeschouwing

**Terugblik op dertig jaar in de
politiek**

Miet Smet bezit een aantal eigenschappen die haar, zoals ze zelf aangeeft, tot een geboren politica maken. Haar charisma is indrukwekkend: ze is hartelijk, spontaan en heeft gevoel voor humor. Ze heeft een neus voor opportuniteiten en hanteert daarbij een no-nonsense houding. Het ‘Waarom niet? Laat het me proberen’, waarmee ze steeds weer nieuwe uitdagingen tegemoet ging, getuigt hiervan. Ze laat allerminst over zich heen lopen, is daadkrachtig, pragmatisch en utilitair. Ze praat enorm vlot en met overtuigingskracht en bezit politieke intuïtie: *‘Ik denk dat ik antennes heb om te voelen wat er in de samenleving opduikt.’*⁴²⁸

Naast deze aangeboren kwaliteiten blijken ook haar leerscholen en het parcours dat ze aflegde van cruciaal belang. In 2005 kreeg ze de Marie Popelin-prijs, een vijfjaarlijkse onderscheiding van de Vrouwenraad, en blikte ze terug: *‘Ik heb het in mijn eigen stijl gedaan. Ik heb er nooit bij nagedacht welke stijl dat was. Ik ben nogal een doorzetter, ja. Ik kan tegen een stoot. Maar ik ben daar niet mee geboren. Ik heb dat ook moeten leren.’*⁴²⁹ Via enkele anekdotes werpt deze nabeschuiving een laatste blik op haar politieke leerproces, haar stijl en de politieke cultuur waarin ze zich bewoog.

Zonder vrees

Als jonge vrouw met visie gooide Miet Smet zich meermaals zonder veel piekeren in de strijd: *‘Als ik het nu achteraf bekijk: ik was jong en had geen angst. Ik ben niet iemand die alles gaat afwegen voordat ze aan iets begint. Ik gooi mij er nogal in. Mijn overtuiging was*

Afb. 25. Miet Smet
in het Parlement,
december 1978

428 Interview met Miet Smet, in: *De Standaard* (14 december 2005).

429 Interview met Miet Smet, in: *De Standaard* (14 december 2005).

*dan zo belangrijk dat ik niet nadacht over de privégevolgen. Maar ik leerde mij te wapenen. In die periode en in het politieke milieu was dat nodig!*⁴³⁰ Mettertijd leerde ze haar temperament kanaliseren. Ze beseftte dat met de vuist op tafel slaan in politieke kringen niet altijd het gewenste resultaat oplevert: *'Je leert je zaken inkleden. Je moet altijd een win-win situatie creëren. Dat heb ik moeten leren want in het begin deed ik dat niet. Je leert ook je woorden beter verpakken waardoor je je zaken beter kunt verkopen. Wij vrouwen zijn nogal direct en bij sommige mannen moet je het echt "emballeren". Dat is wel een evolutie die ik heb doorgemaakt.*⁴³¹

In de pers

Ook in haar omgang met de pers doorliep Miet Smet een leerproces: *'De eerste keer dat ze over u schrijven, dat is moeilijk. Maar mettertijd ... en als je zeker bent van je dossiers en van jezelf, dan relativeer je dat allemaal. Je moet daar tegen kunnen. Je kunt het beter plaatsen, je weet wie het heeft geschreven en je kent die wereld. Ik heb altijd compassie met beginnende politici die niet uit het Brusselse milieu komen. Ik kom uit het Brusselse politieke milieu. Ik zat in het Nationaal Bureau van de CVP-jongeren, ik zat in het IPOVO, ik was voorzitter van Vrouw en Maatschappij en ik zat de Commissie Vrouwenarbeid voor. Dus ik zat eigenlijk in het nationale milieu. Maar als je zo van de provincie wordt gedropt in het nationale milieu hier en je hebt niet een paar jaar ervaring om al die ... wolfjzers en schietgeweren te leren kennen, dan denk ik dat het niet gemakkelijk is en dat je misschien zelfs vermijdt om in de pers te komen. Ik vermeed het in de beginperiode zeker niet. Maar toen ik minister van Arbeid was, was het mij soms teveel. Want de druk van de pers is zeer groot. En dan moet ik nog zeggen: de vakjournalisten, die sociale zaken volgen, die arbeid volgen, die vrouwenzaken volgen, zijn dan nog allemaal positief ingesteld. Dat is niet zoals sommige politieke journalisten, die commentaar geven. (zucht) Hetgeen ik wil zeggen is dat de journalisten die mijn domein hebben gevolgd eigenlijk correcte mensen waren. En het normale spel is dat zij ook verslag geven over andere opinies uiteraard. Ik heb dus eigenlijk niet te klagen gehad',* lacht ze.⁴³²

---

430 Interview, 5 februari 2009.

431 Interview, 22 april 2009.

432 Interview, 22 april 2009.

Vrouwelijke solidariteit maar geen ‘vrouwelijke eigenheid’

Wanneer Miet Smet terugblijkt, noemt ze de solidariteit onder vrouwen de grootste stimulans voor haar gelijkemansbeleid. *‘De grootste stimulans was dat zoveel vrouwen steunden. Bij Vrouw en Maatschappij, bij de Commissie Vrouwenarbeid, bij de ACV-vrouwen, bij de KAV. Overal, ook bij de vrouwen van andere politieke partijen. Zeker in de beginperiode, de eerste tien jaar, was er zo’n drive bij de vrouwen. En ik was een onderdeel van die drive.’* De grootste moeilijkheid vond ze het doorbreken van het traditionele rollenpatroon. Om strategische redenen paste ze daarom haar aanpak aan, al was dat soms met tegenzin: *‘De grootste hinderpaal was dat je met een totaal nieuw beeld kwam van man en vrouw, van hun rol in de samenleving. En dat je de mannen daarvan moest overtuigen. Dat was de grootste moeilijkheid. Want de vraag was altijd: wat heeft die man daarbij te winnen? Wat moet hij afgeven en wat heeft hij te winnen? In het begin hou je daar weinig rekening mee, hoor. Maar mettertijd leer je ook argumenteren: wat heeft een bedrijf te winnen bij vrouwen? Wat heeft een gezin te winnen bij een man die zich inzet voor zijn gezin? Wat heeft de politiek te winnen bij de inzet van vrouwen? Ik vond het altijd erg dat ik de maatschappelijke deelname van vrouwen moest verantwoorden. Dat vrouwen iets supplementairs moesten aanbrengen of ze mochten niet binnen. Terwijl ik vond dat vrouwen burgers waren zoals de mannen en dat ze dus evenveel rechten hadden om binnen te geraken. Een man moet toch ook niet bewijzen dat hij iets speciaals aanbrengt?’*⁴³³

Gaan voor resultaat

Miet Smet noemt zichzelf iemand die graag realiseert. Ze is tevreden over haar verwezenlijkingen en wijst op de rol die haar persona hierin speelde: *‘Ik denk dat ik het maximale heb gedaan. Ik zou nooit tevreden zijn geweest met alleen maar ideeën hebben en ze nooit kunnen realiseren. Ik wou ook realiseren. En ik was op een punt gekomen dat men het ook aanvaardde van mij. Ik denk dat er weinigen hadden kunnen doen wat ik heb gedaan. Als ik er mee afkwam, wist men dat ik de wensen van de vrouwen vertolkte.’*⁴³⁴ *‘Ik had de steun van de twee opeenvolgende premiers en er was goodwill. Indien het iemand anders was geweest, het zou moeilijker zijn geweest.’*⁴³⁵ Toch eigent ze zich haar realisaties niet toe. Wat betreft vrouwenemancipatie noemt ze zichzelf terecht ‘een drijvende kracht’, maar wijst ze meermaals op de steun van de premiers Wilfried Martens en Jean-Luc Dehaene. Ook binnen de vrouwenbeweging en het ACV had ze enkele belangrijke medestanders: *‘Ik kwam zeer goed overeen met Rika De*

433 Interview, 22 april 2009.

434 Interview, 5 februari 2009.

435 Interview, 1 april 2009.

*Backer. Ik had haar echt graag. Ze zei altijd: “Die mannen, hé!” Van de oudere generatie is zij diegene die ik het meeste mis. Met Rita Mulier en Lily Boeykens had ik ook een goede relatie. Ook op het ACV had ik een paar mensen die ik zéér goed ken en die mij echt steunden, zoals Leo Pauwels.*⁴³⁶

Verder is ze ook tevreden over de samenwerking met andere ministers op vlak van gelijke kansen. *‘Ik heb voor de vrouwen in het algemeen een vrij goede medewerking gekregen. Zowel van Defensie, als het over het leger ging, als van Binnenlandse Zaken, als het over de politie en de rijkswacht ging, als van Openbare Werken en de Regie der Gebouwen, als het over Amazone ging. Het enige waar het echt wat spande, was die quotawet. Uit schrik voor het Parlement ook. Het Parlement moest het goedkeuren. De mannelijke parlementariërs moesten akkoord gaan. Daar kwam het op neer.*⁴³⁷

Collega's

De politieke cultuur veranderde aanzienlijk tijdens Miet Smets carrière. Zowel in het Parlement als in de regering was ze aanvankelijk een uitzondering als vrouw. Haar mannelijke collega's spraken haar aan op haar uiterlijk en waren niet vies van seksistische grappen. *‘Ik ben in de regering gekomen op mijn 42ste en ik ben er veertien jaar ingebleven, dus ongeveer de langste van allemaal. In die periode waren er nauwelijks vrouwen. In de fractie waren wij misschien met drie vrouwen op een vrij grote groep. Wivina Demeester, Godelieve Devos en ikzelf. En ik herinner me nog dat Godelieve eens haar vinger opstak en zei: “Voorzitter, ik heb hier nog twee puntjes”, en dat alle mannen in de lach schoten omwille van die twee puntjes (wijst naar de borsten). In die periode was dat nog zo.*⁴³⁸ Sinds de jaren 1990 kwam hierin gelukkig verandering. Mede dankzij Miet Smet zijn vrouwelijke politici vandaag talrijker en is ongewenst seksueel gedrag op het werk niet langer geoorloofd. De mentaliteitsverandering waarvoor ze sinds de jaren 1970 ijverde, is een feit. *‘We waren maar met een paar vrouwen in de koffiekamer van de Kamer. Je was een uitzondering. Je was wel een collega, maar een vrouwelijke collega en je werd bekeken van top tot teen. En je werd aangepakt op wat traditioneel tot de vrouw behoorde: je kapsel en je kledij. Dat is nu totaal voorbij: geen man zou dat nu nog in zijn hoofd halen. De mannen in de politiek zijn sterk geëvolueerd. Ze behandelen de vrouwen als gelijke collega's. En ze nemen de thema's van de vrouwen over, zoals kinderopvang. Ze zijn daar evengoed allemaal mee*

436 Interview, 5 februari 2009.

437 Interview, 1 april 2009.

438 Interview, 5 februari 2009.

Afb. 26. Portretfoto, 1986

*bezig. Er is enorm veel veranderd sinds er begin jaren 1990 een nieuwe generatie politici kwam. Toen de generatie van na de oorlog weg was, die goed was geïntentioneerd, maar die een andere opvatting had, die anders was opgevoed. De generatie daarna, waartoe ik behoor, stond al veel meer open voor vrouwen. Maar de huidige generatie nog meer: nu zijn mannen en vrouwen gewoon collega's.*⁴³⁹

Kingmakers

Onlangs de collegialiteit krijgen vrouwen in de politiek nog steeds te maken met een glazen plafond. Ze hebben het moeilijker om door te stoten naar de top want 'mannen kiezen mannen'. *'De eigenlijke "kingmakers" in de politiek zijn geen vrouwen. De "kingmakers" zijn*

---

439 Interview, 22 april 2009.

mannen. Bij de CD&V is dat Yves Leterme, bij de [Open] VLD zijn dat Bart Somers en Karel De Gucht. Je kan in elke partij gaan kijken, de “kingmakers” zijn mannen. Behalve Mieke Vogels bij Groen misschien. Maar voor de andere partijen zijn het mannen omdat ze een langer politiek verleden hebben, omdat ze meer steun hebben en omdat ze het “old boys network” hebben. Moest die verplichting van 50% vrouwen op de kieslijsten er niet zijn, het zouden er geen 50% zijn. Het zouden er misschien 30% zijn. Dus het blijft nodig. Er is ... veel veranderd, maar je mag de druk niet van de ketel nemen want dan zou er opnieuw een achteruitgang zijn.⁴⁴⁰ Dit bleek inderdaad na de samenstelling van de regering Leterme I in maart 2008. Er kwamen maar zeven vrouwen in de regering terecht, van wie ‘vijf staatssecretarissen met allemaal een bevoegdheid van den hond zijn voeten, hé! Dus hebben wij met de CD&V-vrouwen actie gevoerd om meer vrouwen te hebben want we hadden goede vrouwen in de partij. Zeker zo goed als de mannelijke ministers, zoniet beter.’ Toch is Miet Smet hoopvol over de toekomst: ‘Er is nu veel aan het veranderen. We hebben nu de eerste vrouwelijke partijvoorzitter bij ons. Bij de socialisten idem. Dus normaliter moet er voor die twee vrouwen een kans zijn weggelegd want het zijn dikwijls partijvoorzitters die “kingmakers” zijn. Ik denk niet dat ze op dit ogenblik al zo ver staan, maar dat komt wel. Waarom niet? Als ik zie hoe ver we zijn geëvolueerd. Ik ben er nogal gerust in.’⁴⁴¹

Pistes voor verder onderzoek

Dit is niet de ultieme biografie van Miet Smet, maar een goed gestoffeerde terugblik vanuit haar eigen perspectief. Er liggen heel wat pistes open voor verder onderzoek: naar de interactie van gelijke kansen met haar andere beleidsdomeinen (en haar invulling van die andere beleidsdomeinen *tout court*), naar de manier waarop ze Vrouw en Maatschappij tot een toch wel machtige interne lobby maakte, naar de manier waarop ze een netwerk creëerde en hoe ze dat netwerk gebruikte ... We nodigen andere onderzoekers uit om deze uitdaging op te nemen.

---

440 Interview, 22 april 2009.

441 Interview, 22 april 2009.

Bijlagen

Publicaties van Miet Smet

- 1975 'De vrouw en de politiek', *Kultuurleven* 42, pp. 737-743.
- 1984 *Wetsvoorstel beroepsloopbaanonderbreking: onderzoek naar de beroepsloopbaanonderbreking in openbare dienst om familiale redenen en ouderschapsredenen*, Lokeren: Miet Smet, 11 p.
- 1986 *Vrouwen in de politiek: aanzet tot gelijke behandeling*, Brussel (persmap).
- 1986 *Toelichting beleid van Mevrouw M. Smet inzake de maatschappelijke emancipatie van de vrouw*, Brussel: Staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 19 p.
- 1986 *Dossier Sex collega? Ex collega. Een dossier over ongewenst seksueel gedrag op het werk*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 20 p.
- 1986 *Les femmes dans le plan de Val Duchesse: information sur le chômage, la maladie-invalidité, l'allocation de maternité, la (pré)pension*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 53 p.
- 1987 *Vrouwen in de Belgische samenleving 1987*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 54 p.
- 1987 *Geweld geweld? Dossier polititionele interventie*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 36 p.
- 1987 *Geweld geweld? Eerste hulp voor slachtoffers van geweld*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 12 p.
- 1987 *Gelijke kansen voor jongens en meisjes bij studie- en beroepskeuze*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 31 p.
- 1988 *Sensibiliseringscampagne ter ondersteuning van de politieke deelname van vrouwen naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1988*, Brussel: Kabinet staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie.
- 1988 *Slottoespraak op de ontmoeting van de vrouwelijke lokale en regionale verkozenen door Miet Smet, staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 6 p.
- 1989 *Tienpuntenprogramma voor gemeentelijk emancipatiebeleid*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 48 p.
- 1989 *Vrouwen in de Belgische samenleving 1989*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 64 p.
- 1990 *Verkrachting: wie help je door te zwijgen? Klacht neerleggen bij aanranding of verkrachting*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 12 p.
- 1990 *Positieve acties in de overheidsdiensten: toelichting bij het KB van 27 februari 1990*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 12 p.
- 1990 *Positieve acties in de overheidsdiensten: model gelijkheidskansenplan voor Ministeries, Instellingen van Openbaar Nut en Provinciale Besturen*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 39 p.

- 1990 *Information complémentaire relative aux actions positives dans les services publics*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 20 p.
- 1991 *Eerste Europese Ministerconferentie over fysiek en seksueel geweld op vrouwen*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie (persmap).
- 1991 *Vrouwen in de Belgische samenleving 1991*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 103 p.
- 1992 *Netwerk voor een gemeentelijk gelijkemansbeleid*, Brussel: Kabinet van de minister belast met het Beleid van Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, 12 p.
- 1993 *Arbeid, werkgelegenheid, gelijke kansen: Belgisch voorzitterschap van de Raad van Arbeid en Sociale Zaken van de Europese Gemeenschappen*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 12 p.
- 1994 *Zullen we 't eens over een andere kloof tussen burger en politiek hebben?*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid (actiemap).
- 1994 *Zij aan Zij: vrouwenkrant*, Brussel: Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid.
- 1994 *Van Nairobi 1985 tot Peking 1995. Rapport over de situatie van vrouwen in België*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid.
- 1994 *Tienpuntenprogramma voor gemeentelijk emancipatiebeleid*, Brussel: Ministerie Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen, 48 p.
- 1994 *Positieve actie in de overheidssector: gids voor de federale ministeries van gemeenschaps- en gewestexecutieven en de instellingen van openbaar nut*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 7 p.
- 1994 *Meer Europa! Meer sociaal Europa voor vrouwen en mannen! Na 6 maanden Belgisch voorzitterschap van de Europese Raad voor Sociale Zaken*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 20 p.
- 1994 *Gemeentelijk emancipatiebeleid in de praktijk*, Brussel: Ministerie voor Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen, 69 p.
- 1994 *Zullen we 't eens over een andere kloof tussen burger en politiek hebben?*, Brussel: Ministerie voor Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid (persmap).
- 1994 *Balans van acht jaar beleid ter bestrijding van fysiek en seksueel geweld op vrouwen en kinderen*, Brussel: Ministerie voor Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen, 22 p.
- 1994 *Aantal vrouwelijke kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid.
- 1995 *Rapport aan de federale regering, de regeringen van de gemeenschappen en de gewesten en het gemeentelijk comité voor alle overheidsdiensten in uitvoering van het Koninklijk besluit van 27 februari 1990*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 58 p.
- 1995 *Persconferentie van minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid Miet Smet over de informatie- en sensibiliseringscampagne voor de sociale verkiezingen 1995*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 8 p.
- 1995 *Stand van zaken van het gelijkemansbeleid in België*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 11 p.
- 1995 *Beleidsrealisaties van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid 1992-1995*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 12 p.

- 1995 *Tien jaar beleid*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 67 p.
- 1995 *Tien jaar beleid*, Temse: L. De Rijck, 29 p.
- 1995 *Beeld voor beeld: vrouwen in media en publiciteit: colloquium*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid.
- 1995 *Verdeling van de zorgtaken tussen mannen en vrouwen: voorstelling van de campagne*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid (persmap).
- 1995 *Beleidsnota '96*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid, belast met het Beleid van Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, 70 p.
- 1996 *Beleidsnota 1996*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 5 p.
- 1996 *Stand van zaken van het gelijkekansenbeleid in België*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 22 p.
- 1996 *Balans van tien jaar beleid ter bestrijding van fysiek en seksueel geweld op vrouwen en kinderen*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 22 p.
- 1997 *Vuistregels voor een gelijkekansenbeleid in elke gemeente*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 18 p.
- 1997 *Wegwijs in het provinciaal en gemeentelijk gelijkekansenbeleid in de provincie Antwerpen*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 92 p.
- 1997 *Wegwijs in het provinciaal en gemeentelijk gelijkekansenbeleid in de provincie Limburg*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 85 p.
- 1997 *Wegwijs in het provinciaal en gemeentelijk gelijkekansenbeleid in de provincie Vlaams-Brabant*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 63 p.
- 1997 *Wegwijs in het provinciaal en gemeentelijk gelijkekansenbeleid in de provincie Oost-Vlaanderen*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 73 p.
- 1997 *Wegwijs in het provinciaal en gemeentelijk gelijkekansenbeleid in de provincie West-Vlaanderen*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 79 p.
- 1997 *Guide de la politique d'égalité des chances aux niveaux provincial et communal dans la province du Brabant Wallon*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 41 p.
- 1997 *Guide de la politique d'égalité des chances aux niveaux provincial et communal dans la province du Hainaut*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 101 p.
- 1997 *Subsidiegids voor projecten inzake de maatschappelijke emancipatie van de vrouw*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 23 p.
- 1997 *Equality award 1997: prijs voor gelijke kansen in de onderneming*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid (persmap).
- 1997 *Naar een correcte verloning van uw functie: werkboek voor gelijke kansen en functiewaardering*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 77 p.

- 1997 *Rapport aan de Regering van de Minister belast met het beleid van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in uitvoering van het Koninklijk besluit van 27 februari 1990 houdende maatregelen tot bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in overheidsdiensten*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 98 p.
- 1997 *Gelijke Kansen in de Federale Adviesraden: inventaris*, Brussel: Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling en Gelijkekansenbeleid, 347 p.
- 1998 *Verkozen vrouwen: de cijfers*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 12 p.
- 1998 *Subsidiegids voor projecten inzake 50 jaar vrouwenstemrecht*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 21 p.
- 1998 *Maken vrouwen in de 21ste eeuw het verschil in de politiek? Jongeren schrijven erover*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 23 p.
- 1998 *Van kracht naar macht: een colloquium over vrouwen en politiek*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 55 p.
- 1999 *Code van goede praktijk voor positieve acties*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 9 p.
- 2000 *Verslag over de normalisering van huishoudelijk werk in de informele economie*, s.l.: Europees Parlement. Commissie Rechten van de Vrouw en Gelijke Kansen, 16 p.
- 2003 *Europese inzet voor de vrouwen*, Brussel: Miet Smet, 31 p.

Publicaties in samenwerking met of in opdracht van Miet Smet

- Ballegeer, C. (red.) (1995). *Informatiebrochure voor vertrouwenspersonen: opvolging van het Koninklijk besluit van 18 september '92 ter bescherming van de werknemers tegen ongewenst seksueel gedrag op het werk in de privé-sector*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 29 p.
- Bawin, B. (1987). *Etude de l'aide aux personnes et aux familles confrontées à un problème d'inceste*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 205 p.
- Bawin, B. (1989). *De socio-economische problematiek van de onderhoudsplichtigen in België*, Brussel, Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 5 dln.
- Bloeyaert, M. (1990). *Vrouwen bij de politie*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 222 p.
- Bloeyaert, M. (1990). *Vrouwen in het gemeentelijk politiekorps: handleiding voor positieve actie*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 34 p.
- Bloeyaert, M. (1995). *Vrouwen bij de Belgische politiediensten: functioneren en functioneringsproblemen*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 147 p.
- Broze, L. et al. (1993). *Femmes et politique: le profil des candidates (sur les listes francophones) aux élections du 24 novembre 1991 avec des éléments de comparaison entre hommes et femmes*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 74 p.
- Bruynooghe, R. (1987). *Hulpverlening bij seksueel misbruik van kinderen in het gezin in Nederland en Vlaanderen*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 271 p.
- Bruynooghe, R. et al. (1988). *Ervaringen van vrouwen met fysiek en seksueel geweld: prevalentie en gevolgen*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 238 p.
- Bruynooghe, R. et al. (1990). *Doelgroepen voor de geweldbestrijding: een afbakening op basis van levensomstandigheden en geweldervaringen bij vrouwen*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 210 p.
- Bruynooghe, R. (1991). *Rapport fysiek en seksueel geweld op vrouwen: toestand in Europa 1991*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 100 p.
- Bruynooghe, R. (1991). *Rapport fysiek en seksueel geweld op vrouwen: toestand in België 1991*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 176 p.
- Bruynooghe, R. et al. (1995). *Geweld, ongewenste intimiteiten en pesterijen op het werk: een beschrijving van klachten en van strategieën om er mee om te gaan*, Brussel: Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 208 p.
- Bruynooghe, R., S. Noelanders en S. Opdebeeck (1998). *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid.
- Busschots, M. (1998). *Vrouwen in de Belgische samenleving: statistische gegevens 1970-1998*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 225 p.

- Castermans, L., D. Keymolen en M. Smet (1981). *De geschiedenis geweld aangedaan: de strijd voor het vrouwenstemrecht 1886-1948*, Brussel: IPOVO, 108 p.
- Coenen, M.T. en D. Keymolen (1991). *Stap voor stap: geschiedenis van de vrouwenemancipatie in België*, s.l.: Vandendriessche, 128 p.
- Commissie van de Europese Gemeenschappen. Dienst Gelijke Kansen en Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid (1996). *Structuurfondsen en gelijke kansen: mainstreaming. Verslag*, Brussel: Europese Commissie, 127 p.
- De Clerck, K. (1987). *Promotie van gelijke toegangskansen tot de nieuwe technologieën*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 187 p.
- Degadt, J. (1993). *De vrouw in het zelfstandig ondernemen: actie-onderzoek*, Brussel: Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 96 p.
- Degroote, A. en A. Pernot (1988). *Handleiding voor positieve actie*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 46 p.
- Deketelaere, A. en R. Vandenberghe (1991). *Gelijke kansen in het onderwijs: modelacties voor meisjes in het technisch en beroepssecundair onderwijs*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 53 p.
- Deneffe, C. (1990). *Seksuele mishandeling van kinderen – incest. Literatuuroverzicht ten behoeve van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie Miet Smet*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 122 p.
- Deneffe, C. (1990). *Geweld op vrouwen – verkrachting. Literatuuroverzicht ten behoeve van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie Miet Smet*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 150 p.
- Flour, E. en C. Jacques (1993). *Bronnen voor de geschiedenis van de vrouwenbeweging in België: repertorium van archieven 1830-1993*, Brussel: INBEL, 339 p.
- Flour, E., C. Jacques en C. Marissal (1994). *Bronnen voor de vrouwengeschiedenis in België. Repertorium van de feministische en de vrouwenpers 1830-1994*, Brussel: INBEL, 2 dln, 487 p. en 411 p.
- Garcia, A. en M. Van Haegendoren (1997). *Vrouwen (on)zichtbaar in de statistieken?*, Brussel: Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 2 dln.
- Gesquiere, I., C. Jacques en C. Marissal (1994). *Vergeten pioniers. Tien vrouwen in de politiek: de gemeenteraadsverkiezingen van 1921*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 112 p.
- Grouwels, B. en M. Smet (1999). *13 juni, jij kiest! Sensibiliseringscampagne 1999*, Brussel: Federale en Vlaamse minister voor Gelijkekansenbeleid.
- Hondeghem, A. en S. Nelen (1999). *Ken- en stuurgetallen: instrument voor een evenredige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de federale ministeries. Eindrapport*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 127 p.
- Hutsebaut, F. et al. (1996). *Intrafamiliaal geweld: hervorming van het strafwetboek*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 55 p.

- Jennes, A. (1994). *Profielen van geschoolde allochtone vrouwen op de arbeidsmarkt*, Leuven: s.n., 227 p.
- Keymolen, D. (1990). *Ongewenst seksueel gedrag op de werkplek in het negentiende-eeuwse België: eindverslag*, Leuven: HIVA, 105 p.
- Maes, V. en M. Wyns (1991). *Positieve acties in de privé-sector: model gelijke kansenplan voor privé-ondernemingen*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 54 p.
- Meersseman, K. en E. Van Hoof (1995). *Verslag van de vierde Wereldconferentie van de Verenigde Naties over de vrouw, Peking, 4-15 september 1995*, Brussel: Krista Michiels, 59 p.
- Rodriguez, D. (1998). *Zeg niet te gauw, d'r is geen vrouw. Vademecum deskundige vrouwen 1998*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 314 p.
- Smet, M. en M. Wathelet (1990). *Verkrachting: wie help je door te zwijgen? De set seksuele agressie*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, 16 p.
- Smet, M. en T. Van Parys (1999). *Help hen de stilte te breken: hulp aan slachtoffers van fysiek en seksueel geweld: een brochure voor artsen*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid.
- Vandervoort, L. (1989). *Roldoorbrekend werken activeert vrouwen?! Een onderzoek naar de activering van laaggeschoolde vrouwen in het opbouwwerk*, Brussel: VIBISO, 88 p.
- Vandewege, R. (1988). *Eerste hulpverlening bij seksueel misbruik van kinderen in het gezin: informatiedossier*, Brussel: INBEL, 30 p.
- Van Meensel, R. (1993). *Gelijke behandeling van mannen en vrouwen: seksediscriminatie en functieclassificatie*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 22 p.
- Van Meensel, R. (1994). *Gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden: een gedragscode voor functiewaardering in het kader van gelijk loon voor werk van gelijke waarde*, Brussel: Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijkekansenbeleid, 17 p.
- Van Winckel, A. (1991). *Vrouwen in de kijker: hoe brengen TV1 en TV2 de vrouw in beeld?*, Brussel: Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, 73 p.
- Wathelet, M. en M. Smet (1993). *Hulp aan slachtoffers van fysiek en seksueel geweld: een brochure voor artsen*, Brussel: Minister van Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen, 8 p.

Bibliografische referenties

Bronnen

Archiefondsen en documentatiecentra

AVG-Carhif (Kabinetsarchief Miet Smet, Fonds van het Ministerie voor Tewerkstelling en Arbeid.
Dienst Gelijke Kansen)
Documentatiecentrum Amazone
Katholiek Documentatiecentrum Leuven (Archief IPOVO, Papieren Smet)
RoSa
Stadsarchief Lokeren (dossier persknipsels)

Pers

De Morgen
De Post
De Standaard
De Volksmacht
Financieel Economische Tijd
Gelijkekansennieuwsbrief
Het Volk
Het Vrije Waasland
Humo
Knack
Koren en Kaf
Libelle
Ons Volk
Opzij
Radikaal
Spectator
Tele-ZEG
Tertio
Vrouwenraad

Interviews

Miet Smet, Huis van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers, Brussel, 5 februari 2009, 5 maart 2009, 1 april 2009 en 22 april 2009.

Studies en rapporten

- Bollen, S. (2003). 'Over oude wijn in nieuwe zakken: van haardoelagte tot sociaal-pedagogische toelage', *Brood en Rozen* (3), pp. 32-47.
- Bonneure, K. et al (1997). *Markante vrouwen*, Brussel: RoSa.
- Cardyn, F. (red.) (1983). *IPOVO, Instituut voor Politieke Vorming*, Brussel: IPOVO.
- Celis, K. (2001). 'The abortion debates in Belgium, 1974-1990', in: D. Stetson (red.), *Abortion politics, women's movements and the democratic state. A comparative study of state feminism*, New York: Oxford University Press, pp. 39-61.
- Celis, K. en P. Meier (2006). *De macht van het geslacht. Gender, politiek en beleid in België*, Leuven: Acco.
- De Cock, K. (1988). *Gedragen door een ideaal: een eeuw christelijke arbeidersbeweging in het Land van Waas, 1887-1987*, Sint-Niklaas: ACW.
- De Donder, J. (1991). *Het levend geweten. Veertig jaar CVP-Jongeren in Vlaanderen*, Antwerpen: Standaard.
- De Metsenaere, M. (2000). 'Het belang van de abortusstrijd voor de vrouwenbeweging en de impact van de wetwijziging op de levens van vrouwen', *Tien jaar abortuswet in België, Nieuw Tijdschrift van de VUB* 13(3), pp. 29-42.
- Emancipatieraad (1990). *Vrouwen-Mannen: op zoek naar gelijkheid*, Brussel: Emancipatieraad.
- Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (1998). *Verslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen 1993-1997*, Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen.
- Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (1998). *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, mei 1998*, Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen.
- Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (1999). *Activiteitenverslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, november 1999*, Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Dienst Gelijke Kansen.
- Gubin, E. (2007). *Eliane Vogel-Polsky. Een vrouw met overtuiging*, Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.
- Gubin, E. et al. (red.) (2006). *Dictionnaire des femmes belges, 19e et 20e siècle*, Brussel: Racine.
- Helsen, G. (1982). *De CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij: analyse van de belangrijkste standpunten en onderzoek naar de drukking uitgeoefend binnen de CVP*, Leuven: Katholieke Universiteit Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling).
- Hermans, A. et al. (2005). *Christen-Democratisch & Vrouw. Spiegel van vrouwenacties in zestig jaar christen-democratie in Vlaanderen*, Brussel: CD&V-werkgroep Vrouw en Maatschappij.
- Hondeghem, A. en S. Nelen (2000). 'Een beleid op weg. Situering van het gelijkheidsbeleid in België', *Tijdschrift voor genderstudies* 3(1), pp. 36-48.

- Hooghe, M. (1990). 'De liberalisering van abortus als strijdpunt in de Belgische politiek', *Res Publica* 32(4), pp. 489-509.
- Hooghe, M. (1995). 'De vrouwenbeweging. De lange mars door de instellingen', in: S. Hellemans en M. Hooghe (red.), *Van 'Mei '68' tot 'Hand in Hand'. Nieuwe sociale bewegingen in België 1965-1995*, Leuven / Apeldoorn: Garant, pp. 89-107.
- Hooghe, M. (1996). *Bond Beter Leefmilieu (1971-1996). De milieukoepel in Vlaanderen*, Brussel: Bond Beter Leefmilieu.
- Hooghe, M. (1999). *Golden Sixties: België in de jaren zestig*, Gent: Ludion.
- Leroy, P. en A. De Geest (1985). *Milieubeweging en milieubeleid: sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel.
- Martens, W. (2006). *De memoires: luctor et emergo*, Tiel: Lannoo.
- Maters, K. (1986). *De Wereldconferentie van Nairobi*, Brussel: Europese Gemeenschappen. Commissie. Directoraat-Generaal Voorlichting.
- Ministerie van Openbare Werken. Bestuur van de Stedenbouw en de Ruimtelijke Ordening (1968). *Ruimtelijke ordening in België*, Brussel: Ministerie van Openbare Werken. Bestuur van de Stedenbouw en de Ruimtelijke Ordening.
- Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid (1984). 'De beroepsarbeid van de vrouw en de fiscaliteit. Akten van de studiedag op 18 oktober 1982', *Cahiers van de Commissie Vrouwenarbeid* 9(6).
- Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid (1984). 'De tewerkstelling van vrouwen en positieve acties (oktober-november 1984), Verslagen van de studiedagen op 1 en 2 oktober 1984', *Cahiers van de Commissie Vrouwenarbeid* 9(7).
- Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid (1990). *Commissie Vrouwenarbeid 1975-1990: 15 jaar in dienst van de gelijkheid. Balans en perspectieven*, Brussel: Secretariaat van de Commissie Vrouwenarbeid.
- Mulier, R. (1999). *Dwars en loyaal. Een getuigenis over veertig jaar engagement*, Leuven: Van Halewyck.
- Nelen, S. (1996). *Gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Een beleid op weg. Analyse van het gelijkheidsbeleid op verschillende bestuursniveaus: België en de Europese Unie*, Leuven: Katholieke Universiteit Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling).
- Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie: 150 jaar present, 1830-1980*, Sint-Niklaas: O.L.V.-Presentatie, 1980.
- Paternotte, M.P. (1990). *Inleiding bij de adviezen van de Commissie Vrouwenarbeid: 1975-1989*, Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Commissie Vrouwenarbeid
- Peeters, R. (1983). *Vrouw en Maatschappij (1973-1983). Wat zijn wij? Wat doen wij? Wat willen wij? Een kennismaking met de CVP-werkgroep Vrouw en Maatschappij*, Brussel: Willems.
- Pichault, C. (1975). 'De Commissie Vrouwenarbeid', *Het Arbeidsblad* (september), pp. 569-577.
- Smits, I. (1999). *Imagobuilding van vrouwelijke politici. Case-study van het imago van Miet Smet in de Vlaamse dag- en weekbladpers tijdens de politieke jaren 1985 tot 1998*, Brussel: Vrije Universiteit

- Brussel. Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Departement Communicatiewetenschappen (onuitgegeven licentiaatsverhandeling).
- Stouthuysen, P. (1995). 'De vredes- en antiracismebevinging. De ontmoeting van oude en nieuwe sociale bewegingen', in: S. Hellemans en M. Hooghe (red.), *Van 'mei '68' tot 'Hand in Hand'. Nieuwe sociale bewegingen in België. 1965-1995*, Leuven / Apeldoorn: Garant, pp. 69-88.
- Vandenabeele, W. (1990). 'Concentratie, collaboratie, restauratie ... Een decennium Lokere politiek (1938-1947)', in: N. Van Campenhout (red.), *Lokere vroeger. Een huldeboek voor wijlen Eerwaarde Pater Dr. Vedastus Versteegen o.f.m. (1906-1989)*, Brugge: Van de Wiele.
- Vandebroek, H. (2004). 'Compromissen tussen strategie en ideologie. De Premie voor de Moeder aan de Haard als onderdeel van de gezinspolitiek, 1949-1957', *Brood en Rozen* (3), pp. 29-47.
- Van Loon, H. (2004). *De impact van het Vrouwen Overleg Komitee (VOK) op het Vlaamse feminisme: een monografie van een overlegorgaan van de nieuwe vrouwenbewegingen (1972-1992)*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel. Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Departement Geschiedenis (onuitgegeven licentiaatsverhandeling).
- Van Mechelen, R. (1996). *De meerderheid. Een minderheid. De vrouwenbeweging in Vlaanderen: feiten, herinneringen en bedenkingen omtrent de tweede golf*, Leuven: Van Halewyck.
- Van Molle, L. en E. Gubin (1998). *Vrouw en politiek in België*, Tielt: Lannoo.
- Van Molle, L. (2004). 'De nieuwe vrouwenbeweging in Vlaanderen. Een andere lezing', *Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis* (3), pp. 359-397.
- Van Winckel, A. (1991). *Keien in de vijver*, Leuven: Kritak
- Vrouwen Overleg Komitee (1997). *VOK-feestboek. 25 Vrouwendagen in beelden en woorden*, Brussel: VOK.
- Vos, L. (1991). 'De christelijke arbeidersjeugd', in: E. Gerard (red.), *De christelijke arbeidersbeweging in België*, deel II, Leuven: Universitaire pers Leuven, pp. 413-431.
- Witte, E. (1990). 'Twintig jaar politieke strijd rond de abortuswetgeving in België (1970-1990)', *Res Publica* 32(4), pp. 427-487.
- Witte, E. en A. Meynen (red.) (2006). *De geschiedenis van België na 1945*, Antwerpen: Standaard.

Copyright afbeeldingen

Coverfoto.	Libelia De Splenter
Afb. 1.	Privébezit
Afb. 2.	Fotoarchief <i>Het Volk</i> , KADOC-KULeuven
Afb. 3.	Musée de la Vie wallonne. Fonds Desarcy-Robyns
Afb. 4.	Coll. RoSa
Afb. 5.	Christian Lambotte. Fotoarchief <i>Het Volk</i> , KADOC-KULeuven
Afb. 6.	Fotoarchief <i>Het Volk</i> , KADOC-KULeuven
Afb. 7.	Paul Versele / Photo news
Afb. 8.	Privébezit
Afb. 9.	Eddy Tanghe. Privébezit
Afb. 10.	Jean Guyaux
Afb. 11.	Privébezit
Afb. 12.	Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis
Afb. 13.	Odette Dereze / Van Parys Media
Afb. 14.	Marianne Houzet
Afb. 15.	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
Afb. 16.	Belga
Afb. 17.	Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis
Afb. 18.	Patrick de Kuyscher
Afb. 19.	Jean Hanssens / Isopress
Afb. 20.	Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis
Afb. 21.	Odette Moysard. Amazone
Afb. 22.	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
Afb. 23.	Gino Zamboni / Isopress
Afb. 24.	Didier Lebrun / PhotoNews
Afb. 25.	Jean Guyaux
Afb. 26.	Jean-Marie De Craene. Fotoarchief <i>Het Volk</i> , KADOC-KULeuven

Uitgever:

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
Ernest Blerotstraat 1
1070 Brussel
T 02 233 41 75 – F 02 233 40 32
gelijkheid.manvrouw@igvm.belgie.be
www.igvm.belgium.be

Auteur:

Romy Cockx
Onder leiding van Prof. dr. Leen Van Molle en Prof. dr. Machteld De Metsenaere

Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis
Middagijnstraat 10
1210 Brussel
T 02 229 38 31 – F 02 229 38 32
avg.carhif@amazone.be
www.avg-carhif.be

Eindredactie:

Els Flour (Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis)
Geraldine Reymenants en Liesbet Vanhollebeke (Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen)

Vormgeving en druk:

www.inextremis.be

Verantwoordelijke uitgever:

Michel Pasteel – Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen

Depotnummer:

D/2009/10.043/18

Cette publication est également disponible en français.

Miet Smet

Drie decennia gelijkheidsbeleid

Als lid van het federale, Europees en Vlaams Parlement, en in het kader van haar opeenvolgende mandaten als lid van de federale regering, speelde Miet Smet een markante rol in de Belgische politieke geschiedenis van de afgelopen dertig jaar. Ze heeft vooral haar stempel gedrukt op het Belgische beleid rond de gelijkheid van vrouwen en mannen, dat zij, eerst als staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie en later als minister voor Gelijkekansbeleid, uit de grond heeft gestampt. Geweld op vrouwen, genderneutrale functieclassificaties, de loonkloof, de vertegenwoordiging van vrouwen in adviesraden ... zijn thema's die door Miet Smet voor het eerst op de politieke agenda werden geplaatst. Haar beleid heeft ze vormgegeven aan de hand van wetenschappelijk onderzoek, originele sensibiliseringscampagnes en vernieuwende wetgevende initiatieven.

Dit boek biedt een overzicht van Miet Smets verwezenlijkingen inzake de gelijkheid van vrouwen en mannen. Aan de hand van enkele hoogtepunten uit haar lange carrière verwerven we inzicht in de geschiedenis van het Belgische gelijkheidsbeleid en in de politieke en maatschappelijke context waarin dit beleid tot ontwikkeling kwam.